

II. rész

Majláthfalva a 20. században

A 20. század 1914-ig békésnek és szépnek ígérkezett. Aradon, például, azokban az években épült a minorita templom, a gyermekkórház, a Nemzeti Bank, az evangélikus templom (ezt azóta is Vörös templom néven emlegetik a színe miatt), az újaradi híd, a textilgyár, a Bohus-palota, az állomás, a Kultúrpalota stb. Ki gondolt akkoriban világháborúra? Ha gondoltak volna rá, akkor az 1892-ben alapított Vagongyár szomszédságában 1908-ban nem az Osztrák–Magyar Monarchia első autóbusz- és személygépkocsi-gyárát létesítik, hanem, mondjuk, egy ágyúgyárat.

Aztán mégis kirobbant a világháború. A robbanáshoz a szikrát egy váratlan terrorista merénylet (Szarajevó, 1914. június 28.) szolgáltatta. Többen (köztük a híres angol történész, Eric Hobsbawn) úgy látják, hogy ezzel kezdődött el a 20. század.

Azokban az években Majláthfalvát is két nagy megrázkódtatás érte: a világháborúban 37 férfi veszett oda, többen nyomorékan tértek haza, az addig az ország közepén fekvő falu pedig a szomszéd állam fennhatósága alá került.

Bár az első világháború idején még a szüleim sem éltek, jómagam pedig évekkal a második után születtem, gyermekkorom óta őrzök két foszlányt az elsőről is. Az egyik az Aranyvégű cigaretta című nóta alábbi négy sora:

Az ötödik ütközetben,
Ágyúgolyó csapott be,
Mire ő azt észrevette,
Hiányzott a jobbkeze.

A másik egy még tragikusabb történet, amit egy idős falumbelítől hallottam. Ő az öccsével volt valamelyik fronton, s egy támadás vagy visszavonulás során kerítés állta útjukat. Megpróbáltak átmászni rajta, az öccsének sikerült, ő azonban fönnakadt, s onnan nézte végig testvére szörnyű halálát, amelyet egy gránát okozott.

A születések, illetve a természetes szaporulat szempontjából az első világháború utáni legjobb év 1921 volt, amikor 100-an születtek. Ez az azóta eltelt több mint 80 esztendőben, sajnos, nem ismétlődött meg, sőt a számok egyre riasztóbbá váltak. A két világháború közti húsz évben (1919–1939) 1257 születés és 870 temetés volt a faluban. Tehát az előbbinél az évi átlag 62, az utóbbinál 43.

A háborúból hazatérőknek ki kellett heverniük a már akkor is létező, de jóval később nevesített úgynevezett „vietnami effektus“-t, és alkalmazkodniuk kellett a román államban való élethez. Ez nem volt könnyű, hisz nem ismerték nyelvét.

A munkát viszont jól ismerték, s ez meg is hozta gyümölcsét. Még a 10-12 gyerekes családok sem voltak nehéz helyzetben, sőt akkoriban a nagy családok fejlődtek a legdinamikusabban. Nem szorultak napszámos munkára, és évente meg tudtak venni 3-4* láncc földet, hogy aztán adni tudjanak a férjhez menő vagy megnősülő családtagnak. Jó példa erre a Laci Molnár család, ahol a lakodalom után mind a 11 gyerek 4-4 láncc földet kapott.*

De más családokban sem volt olyan nagy ellentét a nemzedékek között, mint amilyenekről pl. a Zola-művekben olvashatunk. Amikor a szülők elérték az 50-55 évet, megrendezték a gyerekeknek a lakodalmat, majd kiültek az utcára a szó szoros értelmében. Kora reggel ellátták a jószágot, reggeli után bogarásztak,

gyomlálgattak a kertben, ebéd után szunyókáltak, később pedig kiültek az utcai kispadra. Nagyokat köszöntek, ha fogatos kocsival ment arra valaki, a gyalogosokkal pedig eldiskuráltak. Ezt a mindennapos programot csak a nagy idénymunkák és a kemény hidegek szakították meg.

Megengedhették maguknak ezt a nyugodt életet. Az öreg Tarkó Imrének, például, három leánya volt. Amikor férjhezmentek, mindegyiknek adott 5 láncc földet, szók minden lánccért 300 kg búzát és kukoricát tartoztak adni évente a szülőknek, és 1 lánccot megmunkálni, ami az öregeké maradt halálukig. Illetve maradt volna, ha nem jön a kollektivizálás. Imre bácsi, aki addig nyugodtan ült a ház előtt, sőt naponta, csak úgy, a formában tartás kedvéért, megmozgatni tagjait, a kertek alatt lesétált a patakhöz is, (de csak este felé, sötétedéskor, hogy mások ne lássák), 60 évesen ismét munkába kellett álljon. Dolgozott még vagy öt évig, a kollektív gazdaság kertészeti brigádjában.

Tény, hogy a kollektivizálás előtt volt mit aprítani a tejbe, nem kellett koptatni a csontjaikat. Nem is volt akkoriban annyi sántikáló, görbe hátú öregember a faluban. Mondta is többször az öreg Bába: „Én, 50 éves korában, felváltottam apámat a munkában (aki azután 20-25 évig ücsörgött az utcai padon), de engem csak 65 évesen nyugdíjaztak a kollektívban, amikor már alig jártam.“

A munkatempó is nyugodt volt. Senki sem dolgozta agyon magát, nem emeltek sérvig, mint József Attila versében a parasztok. Minden munkát idejében elvégeztek, zavart csak az időjárás okozhatott. Kukoricatöréskor, mesélte apám, komótosan naponta szedtek két kocsinyit, amit aztán a szűrűn az öregek, gyerekek sok vidámság közepette tisztára fosztottak, hogy az egerek ne rakhassanak télire fészket a kotárákban. A felnőttek reggelenként csak harmatos időben vágták a szárat, ami így nem járt szenvedéssel, nem karcolta az ember karját, nyakát. Könnyebb volt kötni is. A szárhordást is a harmat felszáradásáig végezték, amikor szinte ragadnak egymáshoz a kévék, nem csúszkálnak, tehát könnyebb kocsit és kazlat is rakni.

Nem jártak úgy, mint én és 14 éves fiam, akivel egy nap 500 kéve szárat hordtunk be a mezőről, mert másnap már másik család használta a traktort és utánfutót. A második fordulónál már elmúlt dél. Az úton elveszítettünk néhány kévét, mert hiába kötöttük le, csúsztak. Otthon se jártunk jobban. Sikerült ugyan összeraknunk a kazlat, de egy hét múlva tetejezés nélkül találtuk, mert a szél levitt vagy 30–40 kévét. Akkor harmatosan úgy összeraktuk, hogy több gondot nem okozott.

Régen a lezser munkát a sok szórakozás tette még elviselhetőbbé. Az ünnepeknek megadták a módját, a farsang zajosan vidám, gondtalan multságok ideje volt, a búcsú igazi népünnepély, 4-5 körhintás, 10-20 különféle árus lepte el akkor a falut. De ünnep nélkül is igazi bulik voltak a névnapok, a disznótorok is. Sok volt a lakodalom, a keresztelő.

A kulturális élet jószerivel szinte csak az I. világháború után indult be Majláton. Ennek van egy nagyon jól kitapintható oka is. A majlátiak mindig is szorgalmas emberek voltak, s a háború előtt, szinte csak avval voltak elfoglalva, hogy megváltsák földjeiket, házat építsenek, gyarapítsák vagyonukat. A háború után, amikor csak román iskola volt a faluban és más téren is érezhető volt a kisebbségi helyzet hátránya, a kultúra lett, a templomon kívül, az egyetlen mentsvár. A tánc, a színjátszó csoportok, a kórus, a zenekar, de még a futballcsapat is, az együvé

tartozást bizonyította nekünk is, de az idegeneknek is, és a megmaradási óhajt s a jövőbe vetett hitet erősítette.

Az 1920-as években megalakul az első művelődési csoport, amely működését színjátszással kezdte, majd tánccsoportot is létrehozta. Akkoriban alakítja meg Waschek Ferenc az énekkart, amely a kántortanító elköltözéséig folyamatosan működött a faluban.



**Bál a szabad ég alatt, a labdarúgópályán, az 1940-es évek elején.
Az előtérben Kis Piri unokatestvérével, Kis Lacival táncol**

A majláthfalviak nagyon hamar megkedvelték a művelődést. Egymás után alakultak a gazdakörök, viszonylag jól felszerelt könyvtárral, majd létrejött az ipartestület és a sportegylet. Egykori fényképek tanúskodnak arról, hogy a színjátszók és a tánccsoport folyamatosan működtek. A Magyar Párt megalakulása után a művelődési tevékenység még intenzívebbé vált, a táncosok több alkalommal fellépnek Temesváron a hagyományos magyar népiünnepélyeken. Többször szerepeltek a Magyar-Házban is.

A művelődési életben nagy szerepet töltöttek be a Zabojszky-gyerekek: ők tanították be a színdarabokat, táncokat, majd később az énekkart is működtették időnként. Zabojszky Rózsika foglalkozott a színdarabokkal, Zabojszky Erzsike és Mariska a táncoktatással, Zabojszky József kántortanító az énektanítással. Vének volna, ha nem említenénk meg a két világháború között működő legaktívabb műkedvelőket:

Színjátszók: Zabojszky Rozália oktató; Szőke István, Huzsvár András, Hajas Margit, Sipos Piros, Fejes Piros, Zserai Gáspár, Kiss Pál, Molnár Rozália, Budai Ilona, Farkas Ferenc harmonikás, Sörös Ági, Kovács György.

Táncosok: Herczeg András, Huzsvár Kálmán, Sörös Ferenc, Farkas Antal, Berta Anna, Zabojszky Mariska. Viski Ilona, Zabojszky Erzsébet oktató.

A II. világháború idején és az azt követő években a kulturális tevékenység vegetált. Az 1948/49-es tanévben fiatal tanerők jelentek meg, főleg Erdélyből.

Ők először az iskolában, majd a faluban megkísérelték újraéleszteni a közművelődést. Ennek a munkának úttörői voltak: a Timár házaspár, József és Mária, Szécsi Ilonka tanítónő, Acél Ilona tanítónő és Zabojszky József helyettes tanító.

Az 1950-es évek elején megalakult egy új intézmény, a KULTÚROTTHON, amely igyekezett összefogni és irányítani a falu közművelődési életét. Igazgatói: Timár Mária 5 évig, Jankó László 3 évig, Szabó Lajos 2 évig, majd Andrásy György négy évtizedig.

Ebben az időszakban újraéled a már hagyománynak számító színjátszó csoport. Lelkes pedagógus gárda, tevékeny fiatalok és középkorúak csodába illő hozzáállással működtek. Volt olyan esztendő, amikor 2-3 színművet is bemutattak a faluban és más helységeken is, például Zimádon, Kisperegen, Kisiratoson, Vingán, Németszentpéteren, Rékáson, Óteleken, Ötvösdön, Újszentesen, az erdélyi Jobbágytelkén és Pécskán. Ezekre a kiszállásokra általában télen került sor, rendszerint a mezőgazdasági termelősövetkezet teherautóival. Az oktatók közül említést érdemelnek az Andrásy házaspár, Kiss Zoltán, Aranyos Mátyás, Lévai József pedagógusok. Több alkalommal rendezett darabot Széjes Imre, a Temesvári Magyar Színház színművésze.

A faluban állandó vendégeink voltak kultúrműsorokkal a pécskaiak, zimándiak, kisiratosiak, vingaiak, rékásiak. Gyakori vendégünk volt a Temesvári Magyar Színház (1968 és 1972 között bérletes előadásokat is tartott). Néha eljött a Nagyváradi Magyar Színház, a Marosvásárhelyi Népi Együttes.

A majláthfalvi lelkes műkedvelők közül megemlítjük a következőket: Molnár Anna, Kaslik József, Lipóczi Anna, Csépai Anna, Csépai Etel, Molnár Mihály, Kiss László, Nagy János, Nagy Mancsi, Szécsi Ferenc, Szécsi Piroska, Nyári András, Szomorú István, Herczeg Etelka, Szűcs Mihály, Kovács Mátyás, Kovács Ilonka, Kiss Rozália, Szőke Péter, Szőke Piroska, Zserai László.

A falu még nem volt villamosítva, azonban a filmvetítések már az ötvenes években megkezdődtek az akkortájt igen népszerű „mozikaraván” jóvoltából. 1958-ban a kultúrotthonban megindult az önálló vetítés is. A villanyt egy a világháborúban kimustrált német teherautó motorja és egy ócska áramfejlesztő szolgáltatotta 1962 karácsonyáig, a villamosításig, Jenes Gáspár ezermesternek köszönhetően.

A két világháború közötti kulturális élet egyik legszebb fejezetét a fúvószenekar írta be a falu történetébe.

Az 1927-ben alakult zenekar fényképét, a karmester nevét, a tagok névsorát s az alábbiakat mind Molnárné Kovács Ilonától, Ica nénitől kaptam, aki az egyik tag, Kovács Ferenc lánya, s tanúja volt a zenekar szinte minden megnyilvánulásának.

A zenekar egy jól kigondolt terv eredménye volt, a környező német faluk mintáját követte, és a karmester, Hübert István is egy ilyen faluból, a közeli Németságról való volt. Tagjai fiatal emberek, nagyrészüket már házas is (mint Ica néni apja). A próbákat vasárnap délutánonként tartották, nyáron az udvaron, télen nagyobb szobákban. A karmesterért minden vasárnap valamelyik tag apja, rokona ment el lovas kocsin, és este az is vitte vissza. A téli hideg napokon ez nem volt valami kellemes feladat, mert néha tíz óráig tartott a próba, s akkor a fuvaros csak hajnal fele ért haza, néha bizony farkasordító hidegben. Télen többnyire Györfi Illés házában tartották a próbákat; a szoba közepén a plafonon egy gázlámpa szolgáltatotta a fényt. Egy idő után a mindig vidám fiúk megtanulták, hogyan kell

pipahuja szünetet tartani. Amikor már unták az ismétléseket, az öreg Pozsár Jani bácsi (aki akkor még nem volt öreg, s akin holtáig rajta maradt a Maxi becenév, hangszeréről), a nagydudás, akkorát fújta a hangszerébe, hogy elaludt a lámpa. Újra kellett gyújtani, de amíg elég erős fényre kapott, eltelt 10-15 perc, s ez elég volt egy cigire. Szidta is őket a karmester: „Az istenfáját, hát már megint unják!” S aztán jókedvűen tovább folytatták a próbát.

Kemény munka volt, de egy év múlva mindenki kottából játszott. Volt aki 1929-ben rukkolt be és mindjárt bekerült az egysége katonazenekarába, pl. Ica néni apja.



Legfelső sor balról: Hódi István, Pozsár János, Szécsi András, Molnár János, Pozsár György, Molnár Lajos, Pozsár Ferenc, Horvát József, Molnár Mihály; alatta: Varga Lajos, Hegyes Bálint, Lakatos András; középső sor: Farkas Pál, Kurunczi András, Zserai Antal, Hübert István karmester, Tarkó József, Kovács Ferenc, Pósa János; elől: Kovács Péter, Lakatos Péter, Androvics Berci. Ne felejtsük el őket! Sajnos hárman nemcsak a képről, hanem már az emlékezetből is hiányoznak

Egy éven belül tehát már fel tudott lépni a zenekar, és elkezdődött egy 20-25 évig tartó pályafutás. Érdekes, legalábbis számomra, a működési szabályzatuk. A zenekar a falu mindenféle eseményén szerepelt, és mindig ingyen. Ott voltak minden lakodalmon, keresztelőn, temetésen, bálon, májusfák állításakor, farsangi mulatságon, a regrutákat kísérték stb.

A lakodalmakon a zenekar fele játszott, fele pihent, vagy egy része a teremben, sátorban tánczenét játszott, a másik rész kint a nótázóknak fújta. Így hát senki sem unatkozott. A lakodalmak végén, a kárlátó után, a nagyobb mellényű gazdák hazáig kísértették magukat a zenekarral.

Bálok akkoriban sűrűbben voltak, pl. farsang idején néha nemcsak vasárnap, hanem csütörtökön is. Ha úgy hozta kedvük, összegyűlt a banda a kultúrotthon



Regruták 1973-ban. Balról: Nyári József, Jankó András, Lippai László, Csépai István, Sipos István, Jenes Ferenc, ifj. Mészáros József, Nagy Lajos, Bába József. Zenészek: Nagy Gyula hegedűs, Ókrös István dobos, Farkas László harmonikás, Molnár István szaxofonos, Kurunczi Dezső harmonikás

előtt, elkezdtek jó hangosan játszani, s egy órán belül megtelt a táncterem. Ilyen bálok után is akadt néha dolguk, ha egy-egy szerelmes legény szerenádra hívta el őket. Elképzélhető, milyen volt egy ilyen szerenád. Rázendített vagy húsz zenész (mert azért mindig hiányzott valaki) a lány háza előtt, és ez a csillagos éjszakán az egész faluban hallatszott. Persze, öt percen belül 20-25 szomszédasszony volt az utcán, s még több gyerek. Ha pedig a gyertyaláng is megjelent az ablakban, akkor közhírré vált, hogy lehet készülni a lagzira.

Nagyon szép események voltak a regrutabálok is. Földig érő szalagokkal díszített kalappal a fejükön 20-30 húszéves legény összeölelkezve, dalolva, zenekari kísérettel vonult végig a falun, minden legény házához eljutottak. Az utcákon sok csodáló kísérte őket, a legényes házakban pedig az udvaron terített asztal jobbnál jobb falatokkal és italokkal várta a társaságot. Eldalolták minden édesanyának:

*Édesanyám akkor kezdett siratni,
Mikor a ruhámat kezdte pakolni.
Édesanyám ne sirass,
köszönöm a nevelést,
Három évig nem eszem a kenyerét.*

A kedveseknek pedig ezt a nótát:
*Addig iszok, mulatok,
Míg csak be nem rukkolok,
Ha elvisznek katonának,
Megsiratnak engemet a leányok.*

Aztán még más katonanótákat is elénekelték, majd mentek a következő legény házához.

Én még végigjártam a falut társaimmal. Ma is emlékszem arra a napra, és nem csak azért, mert akkor rúgtam be először.

Szép volt a májusfaállítás. Az is népiünnepély volt az egész falu számára. Néhányra még emlékszem, nem úgy, mint a hamvazószerdai kormozójárásra, amit már csak hallomásból ismerek. Leginkább a locsolkodásra hasonlított ez a szokás, amikor szintén a fúvózenekarral járták a falut a legények. Ez a farsangot búcsúztató tréfás multság abból állt, hogy a leányok összegyűltek utcánként, baráti körönként bizonyos házakban úgy, hogy a legények ne találják otthon, s ne kormozzák össze őket. De a legények előbb-utóbb rájuk akadtak. Nagy csinnadrattával jöttek, s kezdődött a tréfás közelharc, melyben minden lány cigánybarna lett, s közben egy kicsit meg is tapogatták.

Mindezekben az eseményeken részt vett a zenekar, emelve nemcsak népművészi színvonalát, hanem a résztvevők számát is, hisz minden reklám nélkül percek alatt szinte az egész falu tudta, ha valami elkezdődött, s ha már tudták, akkor csak a betegek maradtak otthon.

A temetéseket is meg kell említenem, azok méltóságát is emelte a zenekar. Ica néni 10-15 temetési induló kottáját mutatta meg nekem, ami az apjától megmaradt.

Az elején említettem, hogy a zenekar minden eseményen ingyen muzsikált. Ez így igaz, de azért csak kaptak valamit... Minden év végén végigjárták a falut, minden házba bementek, és megkapták a jussukat. Mindenki adott egy-egy zsák vagy mérő búzát és kukoricát attól függően, hogy kinek milyen eseménye volt abban az évben. A végén a zenészek testvériesen elosztották az összegyűlt gabonát.

A futballról is illik ejteni néhány szót. A két világháború között, a sok gyerek közül sok jó futballista került ki, és általában jó csapata volt Majlátnak. Olykor megyei hírű edzők jártak ki a faluba, és komoly eredményeket is értek el az akkori fiatalok. A teljesség igénye nélkül megemlítek néhány jó játékost abból az időből: id. Aranyos Mátyás, Nyári Kálmán, Balogh János, Szőke (Suta) János.

A szocializmus alatt is jó csapata volt a falunak, igaz, a területi bajnokság színvonalához viszonyítva, de néhányszor a megyei bajnokságba is bejutottunk, sőt 1978-ban a D osztályba is. Ebből a korból megemlítem a következőket: Szőke Ernő, Nyári András, Huzsvár József, Nyári (Ördög) Sándor, Jankó László és Jankó János, Enderle Jenő, Szomorú István, Szőke József, Szőke (Suta) István, Schmidt János, Ciocan Ványi, Dávid Ferenc és Dávid Jóska.

A 89-es változások után pár évig nem volt csapata a falunak, de a 90-es évek végétől, amikor Popa Ilie vette kezébe a sportág irányítását (s közben egy jól menő gabonafelvásárló céget működtet a faluban), egyre jobb eredményeket érünk el. 2003 májusában a Román Kupa megyei döntőjét játszottuk a világosi csapattal (rekordnak számít, labdarúgásban ez a legjobb eredmény a falu történetében), a 2003/2004-es idényben pedig 25 év után ismét a D osztályban szerepel a majláti csapat.

Ez már komolyabb feladatot jelentett a majlátiak számára. Szerencsére Ilie segítőtársakra talált a Nagyközös elnöke, Molnár László és a Somogyi vállalkozás két vezetője, Károly és Levente személyében. Ők adták össze a pénzt, és újra gyepesítették a pályát, megjavították a kerítést, kutat fúrtak, zuhanyozókat, bojlert szereltek az öltözőkbe, és játékosokat szerződtettek Aradról. Ez is falunk hírnevét öregbíti.

A tűzoltók is megérdemlik a méltatást. 1931-ben alakult meg az önkéntes tűzoltóalakulat Majláton, és azóta működik. Mindig is bátor, vállalkozó szellemű,

összetartó emberek alkották, olyanok akik nem csak a tűzoltás terén jeleskedtek. Akármilyen nagyobb esemény volt a faluban, a szervezők mindig számíthattak a tűzoltók segítségére, sőt ők maguk sokszor a szervezésben is élen jártak (például a Majláti Vasárnapokon).



A majláti tűzoltóalakulat 1991-ben. Felső sor, balról:

Kovács (Galuska) József, György Károly, Templer Ferenc, Balogh Tibor, Durszt István, Kéri András, Németh (Csiszli) Károly, Demeter Géza, Baranyi István, Péter István, Pál Imre, Abrahám Imre és Szőke Ferenc; ülnek, balról: Sabău (Villany) Lajos, Kiss András, Molnár Ferenc, Molnár (Bognár) Ferenc, Rajetzki József, Valastyán András, elöl guggol Farkas Gáspár és Zserai László az alakulat zászlójával

Tavalyig lóvontatta nyolcszemélyes kéziszivattyúval jártak tüzet oltani, de 2003-ban modern (megyéinkben talán a legmodernebb) tűzoltóautót kaptak a németországi Lauf községtől, illetve ottani kollégáiktól. Most már hatékonyabban olthatják a remélhetőleg egyre ritkább tüzeket, nagyobb becsvágygal készülnek, gyakorolnak, s így gyarapítani fogják a szép kupagyűjteményüket, amelyet az eddigi versenyeken szereztek.

A megalakulástól 1940-ig Zserai Gáspár volt a tűzoltók parancsnoka, 1940-1945 között Szalma Gábor, 1945-1948 között Kurunczi Mihály, utána 1955-ig Szélpál László, majd 1978-ig Molnár (Bognár) Ferenc következett. 1978-tól Molnár Ferenc a parancsnok, a helyettese Szabó Lajos, a titkár Nyári István, a pénztáros pedig Durszt István.

1970-től minden évben megszervezik farsang idején a tűzoltóbált. Amit ilyenkor összegyűjtenek adakozásból, tombolából stb., abból fedezik szinte az egész évi költségeiket. Tavaly pl. 15 millió lejt inkasszáltak, s ebből megjavították a halotaskocsit. Mostanában ugyancsak ők vállalják, hogy minden temetéskor négy emberük kiviszi a koporsót a kocsiig, a sírig, s minden húsvétkor őrséget állnak a kisoltárnál, nagypéntektől a feltámadásig.

A vezetőket már említettem, most a jelenlegi 21 tag következik. A leg-
régebbiekkal kezdem: Pál Imre, Valastyán András, Templer Ferenc, Szőke Fe-
renc, Nyári Csaba, Molnár Gábor, Szabó Róbert, Farkas Gáspár, Pál Emil,
Szpaszovics József és Péter, Demeter Károly és Dénes, Molnár Ádám, Szomorú
István, Farkas Zoltán, Meggyes Zsolt, Kovács Mátyás, Kovács László, Szőke
Balázs és György Zoltán.

A két világháború között általában elégedett emberek laktak Majláton, és hiába
csalogatták a katonákat, hogy maradjanak altisztnek, nem sok szerencsájük volt
a majláti fiúkkal a toborzóknak.

És akkor jött a II. világháború. Ez is, akárcsak az első, megritkította a majlátiakat
még hozzá úgy, hogy ma sem tudjuk pontosan, hány áldozata volt. Az elesetteket
eddig csak a hozzátartozók emlékezete őrizte, most azonban nyilvánosságra
hozzuk őket, és fejet hajtunk előttük is. Reméljük, előbb-utóbb nekik is méltó
emlékművük lesz a faluban. Megérdemlik! Nyári Sándor (és mások) szerint a
következő 31 férfi veszett oda a nagy vérzivatarban:

**Andresz Mihály
Androvics Péter
Bezán Imre
Enderle István
Enderle József
Farkas Gáspár
Farkas István
Farkas József
Farkas Simon
Herceg Károly
Hódi Imre
Hódi György
Kecskeméti Mihály
Mészáros József
Nyári István**

**Nyári János
Nyári Pál
Pozsár János
Sörös Ferencz
Sörös Pál
Szécsi András
Szenes Pál
Szobolai Lajos
Szombati Jenő
Szőke (Sós) János
Tamás József
Tarkó András
Tarkó István
Tóth János
Vastag Dezső
Vencel Mihály**

A háború utáni években jött a kvótás világ. Minden 5 hektár föld után 7-800 kg
búzát vagy kukoricát, 100-120 kg húst, tejet kellett leadni. Volt olyan év is, hogy
nem termett annyi, amennyit le kellett adni, vagy valamilyen dögvészről elpusz-
tultak az állatok. Akkor meg kellett vásárolni a kvótát. Közben egyre jobban
szorongatták a nagygazdákat.

Az ötvenes évek elején aztán jött a kollektivizálás.* Voltak, akik hamar meg-
értették az idők szavát, olyan meggyőződéses kommunisták, mint Varga Gyura
és mások, akik néhány borkabátos rajoni, tartományi aktivistával karöltve, eleinte
csak szép szóval próbálták meggyőzni az embereket a központi irányelvek alapján,
hogy lépjenek be a közösbe. Akkoriban a nagygazdáktól milicistákkal vitték el
az egész termést, az ólból az utolsó disznót is. A kollektivisták pedig, betakarítás
után, zeneszó mellett osztották szét egymás között a termést. Három év alatt
azonban megtúrosodott a közös lónak a háta, és épp az a Varga Gyura, aki olyan
nagy hévvel bizonygatta a közös munka előnyeit és győzködte az embereket a
belépésre, állt a szétválni akarók élére is. Az alapszabályra hivatkozott, mely sze-

rint, akik önkéntesen egyesültek, szét is válhatnak. Egy reggel összehívta a tagságot, és mindenki vihetett azt, amit beadott a közösbe. De nagyon ráfázott Gyura bácsi erre a nem politikai értelmezésre. Pár napra rá elvitték, börtönbe vetették, s egy idő múlva holtan hozták haza. Hivatalos írást is küldtek, s abban az állt, hogy a börtönben felakasztotta magát. Ő volt a kollektivizálás legnagyobb áldozata Majláton, azt hiszem, emléktáblát is megérdemelne.*

Ez volt az első félidő a kollektív történetében. Háromnapos szünet után következett a második félidő, ami viszont majdnem 40 évig tartó nehéz korszaka volt a majlátiaknak.

Az első időszakban Molnár Ignác volt a kollektív gazdaság elnöke, 1953 után Szobolai Antal és Kaszás András következett, 1958-tól egész 1988-ig Szőke Lajos volt mindenki Kádár-típusú elnök bácsija, a majdnem egy év múlva bekövetkezett rendszerváltozásig pedig Szőke József. 1958-ban rövid ideig "tovărăšie"* korszak is volt, amikor 5 kisebb, utcák alapján kijelölt közösség vetett, de már a kollektív gazdaság aratott 1959-ben. Akkor már általános volt a kollektivizálás a faluban. Eleinte Petőfi Sándor Kollektív Gazdaságnak nevezték, később Előre névre „keresztelték“.

A hetvenes évek elejéig viszonylag jól ment a közös munka. Nyári Sanyi bácsi, aki a legtöbbet mesélt nekem erről a korról, arra is emlékszik, hogy 1965-ben még pálinkát is osztottak. 100 norma után minden tag kapott 0,7 liter pálinkát (a vingai régi országút mentén, néhány tanya körül nagy szilvások voltak, onnan szedték a gyümölcsöt; ma már se tanyák, se szilvások). Az elnököknek, az irodistáknak és a brigádosoknak fix fizetésük volt, a többiek normákat kerestek, azok értékét pedig a zárszámadás után határozták meg. Minden normára adtak bizonyos mennyiségű búzát, kukoricát, napraforgót, pénzt és mást is. A hetvenes évektől kezdődően egyre nehezebb lett a helyzet, talán szándékosan is okozták és fokozták ezt, hogy minél többen költözzenek be a városokba. Akkoriban Ceaușescu jó fiúnak tekintette a Nyugat (68-ban nem tartott a szövetségesekkel Prágába), nagy kölcsönöket kapott, és az ország erőltetett iparosításába kezdett.

Abban az időben Szömörödi Pál volt a párttitkár Majláton, hűségesen szolgált, mindent megtett a pártpolitika megvalósításáért. Egyszer egyik barátja és munkatársa ezt kérdezte tőle:

- De Pali bácsi, ki fog itt dolgozni, ha mindenkit elűzünk?
- Ne félj, majd a traktorok – válaszolta.

S ha az a politika sokáig tart, bizony már csak egy gép- és traktorállomás volna Majlát helyén.

1976-ban azonban ma már hihetetlennek tűnő eset történt. Meghalt a nagyanyám, én pedig épp államvizsgáztam, és ezért nem is tudatták velem a rossz hírt. A temetés napján, sötétedés után, valaki kopogott házunk ablakán. Anyám ment ki, a párttitkár volt az utcán, s csak ennyit mondott:

- Kati, hozd ide az anyád házának a kulcsát! Máramarosiakat szállásolunk el.

Anyám levegő után kapkodott, nem tudta, mitévő legyen, Pali bácsi pedig már indult is:

- Na, akkor betörjük az ajtót.
- Várjon, Pali bácsi!

Beszaladt és hozta a kulcsot. Másnap reggel anyám két szomszédasszonnyal pakolt át mindent a nagyszobából és a nagykonyhából a hátsó kishálóba, mi-

közben a Máramarosból hozott telepesek nagymamám ágyában pihenték ki az út fáradságait. Mert azért mégse tudtak mindent elvégezni azok a fránya traktorok.

S ha már itt tartunk, még két párttitkáros történet jutott eszembe. Az egyik pozitív, főszereplője Pavel Aron, aki a 70-es évek végén és a 80-asok elején, megyei első titkárként, a mi övezetünket is felügyelte, és a tervteljesítést ellenőrizni havonta kijött Majlátra is. Nem tetszett neki a rázós, köves út, biztos felkavarta a gyomrát s a kedélyét is, és megparancsolta, aszfaltozzák le. (Ez az út, főleg télen, sokszor annyira járhatatlanná vált, hogy a szállítási vállalat miatta nem küldött buszt Majlátra.) Pár hónapig folyt az aszfaltozás, de amikor a kultúrotthon elé értek, P. Aront elhelyezték Aradról. Erre mindjárt abbahagyták a munkát, s máig sem jutottak el az aszfalttal a falu végéig, a telepig.

A másik eset a következő megyei első titkárról, Elena Pugnáról árulkodik. Nem sokkal a forradalom előtt a cukorrépa szedését jött ellenőrizni Majlátra. Amikor meglátta, hogy a sarlóval úgy vágják le a répaleveleket, hogy 10-15 mm-nyi répa is marad rajta, szörnyülködve szabotázst kiáltott. Kérdésére, hogy ki tanította őket így dolgozni, az egyik jóhiszemű bácsika azt válaszolta, ezt így csinálják mióta világ a világ, hisz a levágott levél, avval a kevéske répavéggel nagyon jó takarmány a teheneknek, amitől szinte megduplázódik a tejtermelés. Dühbe gurult erre a mindent tudó aktivista, s nyomban rendőrt szalajtott a bácsika házához. Még szerencse, hogy annak nem volt tehene, egy cukorrépa levelet sem találtak nála, máskülönben nem lehetetlen, hogy szomorúra fordult volna János bácsi további sorsa.

Betelepítések

A 70-es években felfrissült a falunk. Erről a legtöbb információt Pankovits Ferenc volt iskolaigazgatótól kaptam.

Pankovits Ferenc sokoldalú, akkurátus ember, aki 25 éves igazgatósága elején felfigyelt a falu lakosságának fogyatkozására. Szinte valamennyi tanügyi, szülői értekezleten szóvá is tette ezt, s azt hajtogatta, ahol csak megfordult, hogy amikor ő nyugdíjba vonul, be is lehet zárni az iskola kapuit, mert nem lesz diák.

Akkoriban Andrásy György tanár a kollektív gazdaság ellenőrző bizottságának az elnöke is volt, így minden vezetőségi gyűlésen részt vett, s ott is hallotta: elfogynak az emberek az állattenyésztési telepről. Hiába kaptak jó, sőt nagyon jó fizetést (épültek is akkoriban az új házak Majláton), egyre többen untak rá a szabadság és vasárnap nélküli folytonos munkára. A párt utasítására pedig egyre csak nőtt a tehenek száma, pattanásig feszült a húr, lépni kellett.

Megszületett az ötlet: telepeseket kell hozni, lehetőleg magyarokat. Ketten indultak toborozni: Andrásy György, aki Székelyudvarhelyen végezte a Pedagógiai Főiskolát, voltak tehát arra ismerősei, és Szőke József, aki akkoriban a téesz könyvelője volt, s akinek tanár felesége székelyföldi származású.

Jól kidolgozott tervvel indultak útnak, s a következőket kínálták:

- minden család kap egy kertes házat, amiért egy évig nem kell házbért fizetni (azután pedig jelentéktelen összeget);
- minden család kap egy évre elegendő búzát, kukoricát, tavasztól kertföldet stb.;
- a szállítás költségeit is magára vállalta a téesz.

A követelmény csak az volt, hogy az állattenyésztési telepen dolgozzanak, és hogy minél több gyerekük legyen.

Nehezen indult az akció, hiába volt olyan lelkes segítők, mint Cseke Mózes, Jóska sógora, aki akkoriban tanfelügyelő volt, s mindenben támogatta a „nemzetmentő brigádot“, ahogy ő nevezte a két majláti. Járták a falvakat, kevés sikerrel. Végül a véletlen segített, két stoppos kőműves azt tanácsolta, menjenek Varságra. Ez a falu óriási területen fekszik, s a nagy távolságok különös szokásokat hoztak létre. Vasárnaponként, mise után, az egész nép a központi térre vagy a kultúrházba vonult s ott a polgármester, a körzeti orvos, az állatorvos, az iskola igazgatója, a rendőr elmondta a magáét, a postás pedig szétszította a leveleket, az újságokat. Ezen a gyűlésen kezdett a két „térítő“ klienseket toborozni, s immár sikerrel. Pár hét múlva megérkezett Majlátra az első teherautó. A falu szélén delegáció várta kimondhatatlan örömmel és segítőkészséggel. Segítettek lerakodni, bepakolni a házba stb. Így került ide többek közt Páll Imre, Majos Géza, Vass Péter, Lukács Ottó, Demeter Géza, Ábrahám Imre családostól.

A toborzók a kezdeti sikeren felbuzdulva folytatták a „nemzetmentést“ olyannyira, hogy egy idő után a varsági hatóság már nem nézte jó szemmel, sőt szabotálni kezdte, ellenkampányt folytatott.

Akkor a Szilágyság felé vették útjukat, és Varsolcon jártak sikerrel. Onnan jött Dénes András és Péter János családostól. A többiek közül sokan pár év múlva visszaköltöztek falujukba.

Sikeres volt a „nemzetmentési“ akció, életet hozott a faluba a szó szoros értelmében. Nemcsak az állattenyésztési telep menekült meg, de benépesedett az iskola, és új szelek kezdtek fújni a kulturális életben is. Egymástól tanulták a nótákat, szokásokat, barátságok, házasságok kötődtek, felfrissült a falu. Így lehetett a 70-es évek közepén olyan kézimunka kiállítást szervezni a faluban, ahol eredeti majláti, székely és szilágysági minták gyönyörködtették a nézőket.

A betelepülő magyarok általában reformátusok voltak. Számuk napjainkra száz fölé emelkedett. 1992-ben a falu főutcáján egy kis templomot építettek maguknak.

Ortodox vallásúak főleg 1989 után jöttek a faluba.

Ugyancsak nemrég élnek Majláton neoprotestánsok, többségük pünkösdisták.* Imaházat bérelnek a falu központjában.

A hatóságoknak is feltűnt a sikeres betelepítés, s ők is besegítettek, Máramaros megyéből hoztak román telepeseket. Ezek is többnyire jól beilleszkedtek a falu életébe, de azért látszott rajtuk, hogy nem tekintik véglegesnek ottlétüket, és az első alkalommal, amikor a téesz már nem természetben fizette meg munkájukat, hanem pénzben, hazatértek.

Egy érdekes eset jut eszembe a máramarosiakról. Nekik is voltak gyerekeik, de a majláti iskolában csak magyarul tanítottak, és így ők is magyarul tanultak. Egyszer egy inspekció felfedezte, hogy Majláton a Petricák, a Ionicák is magyarul felelnek a tanárok kérdéseire. Pár nap múlva bizottság érkezett a faluba, hívták a román gyerekek szüleit, de nem boldogultak velük. A szülők azt mondták, hogy ők, mivel magyar faluban laknak, azt akarják, hogy gyerekeik magyarul tanuljanak, és bizony még fenyegetésekkel sem bírták rávenni őket elhatározásuk megváltoztatására.

Somogyi Levente alábbi táblázata a majláti újszülötteknek adott keresztnevéről tájékoztat. A nevek melletti szám a gyakoriságot jelzi.

Fiúk			Lányok		
1922	1950	1998	1922	1950	1998
Ferencz (10)	József	András	Erzsébet (12)	Etelka (2)	Debora
József (5)	István	János	Julianna (8)	Veronika	Evelin
István (5)	Mihály	Eduárd	Piroska (3)	Erzsébet	Andrea
Pál (5)	Károly	Róbert	Ilona (3)	Rozália	
Mátyás (4)	Mátyás	Timothy	Veronika (3)	Anna	
László (3)	Dezső		Rozália (2)	Julianna	
Károly (3)	Imre		Etelka (2)		
Jenő (2)	Márton		Margit (2)		
Dezső (2)	János		Terézia (2)		
Miklós			Márta		
Ernő			Irén		
Gáspár			Viktoria		
Nándor			Klára		
Mihály			Katalin		
András			Matild		
Lajos			Anna		
Illés			Borbála		
Imre			Mária		
Simon			Franciska		
Márton			Apollónia		

A legsűrűbben előforduló majláti családnevek csökkenő sorrendben a következők:

<i>1 – Szőke</i>	<i>5 – Sörös</i>	<i>9 – Tóth</i>	<i>13 – Jankó</i>
<i>2 – Molnár</i>	<i>6 – Németh</i>	<i>10 – Pozsár</i>	<i>14 – Nagy</i>
<i>3 – Nyári</i>	<i>7 – Somogyi</i>	<i>11 – Farkas</i>	<i>15 – Lippai</i>
<i>4 – Berta</i>	<i>8 – Andrási</i>	<i>12 – Hódi</i>	<i>16 – Szécsi</i>

Az 1989-es eseményekre nyomban reagáltak a majlátiak is. Már december 22-én Fülöp Tamás és néhány társa a központban kivágták egy zászlóból a címert, a lyukas lobogót kitűzték a volt községházára, és még aznap megalakították az RMDSZ majláti szervezetét. Az első napokban 18-20-an iratkoztak be, pár hónap alatt 40-re emelkedett a tagok száma.

1992-ben Nyári Istvánt, (kocsmáros Pityut) választották meg elnöknek, az alelnök Szécsi Ferenc lett, vezetőségi tagok pedig Szőke József, Molnár András (Adi) és Andrásy György. Az utóbbi négy képviselte a majlátiakat 1996-ig a vingai tanácsban.

Az 1996-os választások előtt Andrásy György lett az elnök. 2000-ig ő és Sipos György voltak tanácsstagok. A 2000-es választások előtt Szőke Józsefet választották meg elnöknek; négy évig ő, Sipos György és Szőke Endre képviselte a majlátiakat. Ezek is hozzátartoznak a Kovách tanár úr által összegyűjtött adatokhoz.

Jankó András



Ez a két kép nem véletlenül kerül egymás mellé. A baloldalin a Pozsár család látható az 1910-es évek végén. A fúcska, József, ha élne (és élhetne!) 89 éves volna, de csak 46 évet élt. 1961 nyarán a Maros-part fenlaki részéhez ment homokért. Megrakta kocsiját, és elindult vissza. Aztán hátrahanyatlott a bakon. A lovakat ez nem zavarta, szépen hazaporoszkáltak. Felesége, amikor meglátta a kocsit a kapu előtt, azt hitte, férje elaludt a fáradságtól, költögetni kezdte. Hasztalan próbálkozott. Megölte egy puszkagolyó, mely hátulról hatolt a fejébe. Azt mondták, hogy a fenlaki lőtérrel röptül ki, miközben ott a katonák éleslövészetet tartottak.

A szerkesztő azért csodálkozik ezen a „baleseten“, mert abban az évben szerelt le Bukarestben, több éleslövészetben vett részt, s tapasztalatból tudja, hogy olyankor a lőtéren nagy a rend és a szigorúság, ott nem lövöldöznek összevissza, hanem csak a céltáblákra. Ráadásul ilyenkor őrséget állítanak a lőtér köré, hogy senki se kerülhessen lőtávolságba. Mi történhetett a fenlaki lőtéren?...

A másik képen szép majláti lányok: Szöke Erzsébet (a falubelieknek Mézes Böske, mert apja méhészkedett is), később Szöke Simonné és Tóth Erzsébet, aki később Pozsár József felesége lett, és jogosan nem érti még ma sem, hogyan özvegyülhetett meg olyan hamar, s hogyan maradhatott gyerekek félárva...

Ez a kép nagyon régen készült, lehet, hogy 90 éve az első világháború első évében. Azt sem tudjuk, hol állt fényképész elé a három majláthfalvi honvéd: balra Czank Mihály (unokáitól kaptuk a képet), jobbra Jankó István, elől Zserai Mátyás. Mindhárman túléltek a vérsivatart, az 1880-ban született Czank, például, 1954-ben hunyt el



Labdarúgók az 1940-es évek elején. A hátsó sorban balról: Szőke László, Sipos Károly, Szőke Lajos, Szomorú Antal; az első sorban balról: Venczel András, Nyári Jenő, Biczók Károly

Nemzetközi kapcsolatok

A francia kapcsolat

Néhány nappal a román diktatúra bukása után különleges élményben volt részesük a majlátiaknak. A faluba idegenek érkeztek egy hatalmas teherautóval. A rakomány segélyszállítmány volt. A majlátiak addig még csak hallomásból sem ismerték Mauves francia falut, pedig az ottaniak már hónapok óta küldték leveleiket a román elnöknek, s azokban a Majlátot is fenyegető falurombolás ellen tiltakoztak. (Vajon, mi lett e levelekkel? Megtalálhatók a levéltárban, vagy a diktátor ügybuzgó szolgálhada, pontosabban a titkársága, azonnal megsemmisítette őket? Gyanítom, hogy az utóbbi sorsra jutottak. Miért is őriztek volna meg bármit, ami árnyékot vethet a „fényévekre“, amelyek koldusbotra juttatták az országot, Európa Etiópiájává süllyesztették?)

2004. április 19-én a majláti iskolában alkalmam volt találkozni a mauves-i franciák egy csoportjával. Mint eddig mindig, most is megpakolva jöttek névre szóló csomagokkal. A csoportot ezúttal is Marcel Devaux úr vezette, aki immár hatodszor tette meg a Mauves-től Majlátig tartó 23 órás utat. Ez azonban nemcsak fáradtsággal jár, hanem kiadással is, hiszen az idelátogató franciák fedezik az út költségeit (üzemanyag, ellátás stb.) is, de ők ezt az áldozatot is meghozzák évről évre, mert ragaszkodnak barátaikhoz, ragaszkodnak Majláthoz.

Mauves Franciaország keleti részén található a Rhône folyó partján, Ardeche megyében, Lyontól száz kilométerre délre. Már a rómaiak idejében is lakott hely volt, most mintegy 1200 lakosa van, tehát nem sokkal népesebb, mint Majlát, viszont egyre fiatalodik a városokból odaköltözők révén. Csak mezőgazdasággal foglalkoznak, főleg gyümölcsstermesztéssel és szőlőműveléssel; van egy híres boruk, világszerte exportálják.

– Hogyan szereztek tudomást Majlátról? Igaz az, hogy egy felsorolásból azért választották ki, mert ugyanazzal a betűvel kezdődik, mint Mauves? – kérdeztem tőlük.

– Ez legenda – válaszolta Devaux úr. – Mi nem láttunk semmilyen felsorolást a lerombolásra ítélt falvakról. De hallottunk, olvastunk a készülő pusztításról. 1989 tavaszán falunk néhány lakosa kérvényezte a községtől, hogy bekapcsolódhassunk a Brüsszelben működő Opération Villages Roumains szervezet munkájába, melynek célja Románia veszélyeztetett faluinak a megmentése volt. Így kaptuk meg Majlátot. Próbáltuk felvenni a kapcsolatot, de ez csak a forradalom után sikerült. 1990-ben megalakítottuk a Mauves–Majlát Egyesületet, melynek jelenleg 50 húséges tagja van.

(Ha már a tisztázásoknál tartunk, nem hallgathatom el, hogy nem ez az egyetlen legenda Majláton. Van nálam egy kézirat, melyben egy majláti értelmiségi, aki járt Mauves-ban, azt állítja, hogy a neves kolozsvári ellenálló, Doina Cornea* asszony juttatta ki Nyugatra a halálra ítélt falvak névsorát. Ez meglepett, nem tudtam róla, nem említette, amikor 1992. április 4-én több órát tölthettem kellemes társaságában, Corina Moldovan aradi könyvüzletében. Végig ott volt az akkori aradi polgármester, Cristian Moisescu is. Szívesen válaszolt kérdéseinkre, beszélt megpróbáltatásairól, nekünk is dedikált, s bár nem mondta, nem érezte, de biztosan nem volt elragadtatva attól, hogy a sajtó részéről csak egyetlen újságíró tiszteli meg, ráadásul az is magyar. Az ok egyszerű: ismét kegyvesztett lett, mert

bírálni merészelte a hatalom új urait is. De vajon jól emlékszem 12 év után? Elővettem könyvét, újból elolvastam Ceaușescunak írt harmadik nyílt levelét, amelyet 1988 szeptemberének elején hozott nyilvánosságra a Szabad Európa Rádió és a párizsi Le Monde is közölt. Ebben tiltakozik a falurombolás ellen. Ezért aztán házi őrizetben tartották 1989. december 21-ig. Utána más könyveket is átnéztem. Tépelődésemnek, kutatásomnak Jankó András vetett véget: megszerezte Cornea asszony telefonszámát, felhívta és megkérdezte. Nem volt névsora!)

És most visszatérek a vendégekhez. Előzőleg illetékes majlátiak már tájékoztattak arról, hogy mi mindent köszönhet falujuk ennek a kapcsolatnak. Az időről időre megjelenő franciák részt vettek az iskola felújításában, pontosabban: az ivóvíz bevezetésében, a világítás korszerűsítésében, az álmennyezet létrehozásában stb., hoztak számítógépeket, tanfelszereléseket, valamint gyógyszereket és modern műszereket az orvosi rendelőbe, s hoznak rendszeresen névre szóló csomagokat családoknak és tanulóknak.

A Mauves–Majlát Egyesület elnöke az első négy évben Marcel Devaux volt, utána egy évig Ildiko Laiber, majd tíz évig Jacques Froissard, jelenleg pedig Alain Sarat.

A második elnök neve nem véletlenül cseng ismerősen: Laiber Ildikó tanítónő életének első két évét Székelyudvarhelyen töltötte, szülei a világháború után mentek vele Nyugatra. A majlátiak 1990 februárjában ismerték meg személyesen, s azóta is nagy segítséget jelent a kapcsolattartásban, mert megőrizte az anyanyelvét.

Végül megkérdeztem a franciákat, mit éreztek, amikor először látták meg Majlátot. Nem gondolták-e, hogy a világ végére jutottak?

A nyugdíjas korú hölgyek és urak egymás szavába vágva magyarázták, hogy ilyesmi eszükbe sem jutott. Nekik úgy tűnt, hogy a gyerekkorukkal találkoznak, mert ötven évvel ezelőtt még ők is hasonló körülmények között éltek. Csakhogy azóta ott nagyot változott a világ, s ma már mindennel rendelkeznek, ami az emberhez méltó élethez kell nyugati mérce szeriint.

Elnéztem ezeket a kedves „falusi“ franciákat, s néhány percre még Trianont is elfelejtettem. Arra gondoltam, hogy bárcsak azoktól a majlátiaktól, azoktól az aradiaktól, azoktól a romániaiaktól hallhatnék már valamit az emberhez méltó életről, akik most súlyos megélhetési gondokkal küszködnek. Lehet, hogy egyszer majd ők is ilyen természetesen fognak beszélni erről?... Hallani, persze, nem fogom, mert akkorára nekem már a sírom sem lesz meg az aradi Felsőtemetőben.

A német kapcsolat

Erről a kapcsolatról 2004 májusában beszélgettem főtisztelendő **Kapor János** majláti plébánossal.

Miután 2000-ben (36 éves korában) Majlátra helyezték, hamar felismerte, hogy a döntő többségben lévő katolikus hívók leghőbb vágya templomuk felújítása.

– *Mekkora gondot jelentett ez a közösségnek és önnek?*

– Harmadik éve tart a munka, de hamarosan befejezzük, mert augusztus 15-re, a felszentelés 125. évfordulójára mindennel rendben kell lennünk.

– *Sokba került?*

– Majdnem kétmilliárd lejbe.

– *Honnan volt ennyi pénzük?*

– Két forrásból: a faluból és külföldről, pontosabban Németországból. S ha már szóba hozta, ezúttal is szeretném megköszönni a majláti Jövő Társulás (nálunk Nagyközös néven ismert) támogatását, valamint a nagygazdák és a több száz család adományát. A Nagyközös e három évben összesen 400 millió lejrel járult hozzá a költségek fedezéséhez.

– *Ez világos és érthető, a templomukat közkincsnek tekintő majlátiak a zsebükbe nyúltak. De hogy kerül ide pénz a németektől, hiszen már csak egyetlen német él a faluban?*

– Ők nem így mérlegelnek. Lauf községtől tízezer eurót kaptunk.

– *Nem hallottam erről a községről. Mit illik tudni róla?*

– Lauf Németország délnyugati részén található Baden-Württemberg tartományban, Freiburg és Karlsruhe között. A községhez legközelebbi ismert és híres francia város Strasbourg. Laufnak kb. négyezer lakosa van, plébánosa Szeles Tibor főtisztelendő.

– *Szeles Tibor? Hol nincs magyar széles e világon?...*

– Igaz, hogy ott Tibor Szeles néven említik és tisztelik, de Rékáson született. Ám nem csak a templomunkhoz járultak hozzá laufiak. Tavaly tűzoltóautó adományoztak Majlátnak, és ígértek egy mentőautót is.



A németországi Lauf község adományának, a tűzoltóautónak az átadása-átvétele Majláton, 2003. augusztus 15-én. Balról: Molnár Ferenc majláti tűzoltó parancsnok, Helmut Steimel laufi tűzoltó parancsnok, Sârcă Gavril vingai polgármester, Johann Horeth laufi polgármester, Szeles Tibor laufi plébános, Kapor János majláti plébános. Ez a kép egy német újságban jelent meg

– Mit lehet erre mondani? Az Isten áldja meg a laufiakat és Szeles Tibort! Kit kellene megemlíteni még név szerint Laufból?

– Herbert Zimmer vállalkozót, Friedman Brigitta öröskereszttest, Johann Horeth polgármestert és Helmut Steimel tűzoltó parancsnokot.

– *De 2003-nak volt még egy kiemelkedő eseménye...*

– Volt, bizony! Május 11-én, a jó Pásztor vasárnapján a Vatikán romániai követe, dr. Jean-Claude Périsset érsek, apostoli nuncius tisztelt meg bennünket látogatásával. Ilyen magas rangú egyházi vendége még nem volt Majlátnak. Személye és szentbeszéde feledhetetlen marad számunkra.

– *Szívesen hallgatnék meg egy részletesebb beszámolót öntől erről a történelmi eseményről, de beszélgetésünk fő témája visszatérésre kényszerít. Tehát a korábban hallottakból áll Majlát német kapcsolata?*

– Nem csak abból. Volt egy pályázatunk is, amelyet főpásztorunk, Msgr. Roos Márton, Temesvár Egyházmegye püspöke hagyott jóvá és szorgalmazott, s erre a Kirche in Not königsteini segélyszervezet is tízezer euróval járult hozzá templomunk újjáteremtéséhez. Ugyanakkor a Laufhoz közeli Sasbachwalden plébániájának segítségét is hálásan köszönjük. Ugyanis az egyik nagy német teológus, Dietrich Bonhoeffer szerint: „*A köszönet a szív dolga, és a hála teszi tulajdonképpen gazdaggá az életünket*“.

– *Akkor most én is hálásan köszönöm meg ezt az interjút, s bár már beírta nevét Majlát történetébe és a majlátiak szívébe, további sikereket kívánok önnek.*

A magyar kapcsolat

Ez a legfiatalabb, még csak ígéretes bimbó. A majláti iskola igazgatójával, **Bányai Eliza** román-francia szakos tanárnővel beszélgettem róla. A hölgy temesvári, 1997-től tanít Majláton, 1999-től igazgató.

– *Ha jó az értesülésem, az anyaországi Tiszafüreddel van kapcsolatuk...*

– Pontosabban az ottani Zrínyi Ilona* Általános Iskolával.

– *Miért éppen ezt az iskolát keresték meg?*

– Ők kerestek meg minket, ugyanis a mi iskolánk 2003-ban volt 100 éves.

– *S ezt ők tudták?*

– Véletlenül megtudták, miután a budapesti Szécsi János és felesége, akiknek felmenő ági rokonaik közt majláti is van, meghirdették az interneten, hogy centenáriumnakra könyvet gyűjtenek nekünk. Ezt találta meg a világhálón két tiszafüredi tanítónő, Dulai Józsefné és Török Jánosné. Megkerestek bennünket telefonon, majd 2003. december 16-án vendégül láthattuk Mihály Sándor alpolgármestert, Bódi György iskolaigazgatót és néhány pedagógust. Az első találkozás egyik fontos élménye, hogy megszűnt a feszélyezettségünk.

– *Miért voltak feszélyezettek?*

– Mert egy városi nagy iskolából jöttek a mi kis falusi tanintézetünkbe. Nekik több mint 500 tanulójuk van, nekünk, sajnos, csak 82, hogy mást ne említsek. Idén április elején ismét a vendégeink voltak, ez alkalommal már 25 felnőtt és 37 diák. Kórusuk, mely nemcsak hazájukban hanem Nyugaton is fellépett már, hangversenyt adott a templomban. Ezt a látogatást Dulai Józsefné és Török Jánosné tanítónők szervezték. Eljött Mihály Sándor alpolgármester, Bódi György iskolaigazgató és a felesége, Bereckei Miklós esperes, a tanárok közül pedig Szabó Jánosné, Benke Éva, Gál Csaba, Deák Róza, Németh Lajos, Varga Lajos, valamint Csonka Györgyné tanító, Ruskáné Déri Katalin, Ruskó István és mások. Természetesen ismét sok könyvet hoztak, ajándékuk most már 1500 kötetet számlál.

– Gondolom, meg is hívták önöket Tiszafüredre...

– 2004. április 30-án fogadták 12 tagú csoportunkat, melyben pedagógusok, a plébánosunk és vállalkozók is voltak. Nagyon jól éreztük magunkat, most is megható volt a ragaszkodásuk. Meglátogattuk a Nyitnikék óvodát, gálaműsoron vetünk részt, bemutatták Tiszafüredet, a vacsorán mintegy százan voltunk, s ajándékot is kaptunk, egy faxgépet.

– Még nem jártam Tiszafüreden, de tudom, hogy történelmi hely, 1849 márciusában ott tört ki a tábornoki zendülés, pontosabban Görgei tábornok fellépése Dembinski főparancsnok ellen, majd ott döntöttek a tavaszi hadjárat stratégiai terveiről. Akkoriban Kossuth is többször tartózkodott Tiszafüreden, 1919-ben a 39-es dandár védelmi állása volt ott stb. Milyen most?

– 13 ezer lakosú város a Hortobágy szélén, a Tisza partján, a Tisza-tavi régió legnagyobb települése és idegenforgalmi központja. A dokumentumok 1273-ban említik meg először Fyred néven. Az első világháború gátat vetett fejlődésének, mezővárosi rangjáról is lemondott, 1984-ben lett ismét város. Azt tanácsolom mindenkinek, ha teheti, keresse fel, és nem fog csalódní.

– Beszélgetésünk során többször megjegyezte, hogy minden siker, ami az iskolával kapcsolatos, csapatmunka eredménye. Akkor most befejezésül arra kérem a csapatkapitányt, hogy mutassa be a csapatát.

– Örömmel! A tanárok: Andrásy Ilona, Bányai Szabolcs Tihamér, Tarkó László, László Anetta és Kapor János plébános; a tanítók: Hegyi Gyöngyi, Hajas Zsuzsanna és Setényi Izabella; az óvónők: Bányai Mónika, Kiss Andrea és Filipas Gabriella.

– További jó munkát és sikeres kapcsolattartást kívánok mindannyiuknak!

Friss Panián Iván



A 100 éves majláti iskola emléktáblái. A felsőn ez áll:

Majláthfalva község kulturális épületei
Dr. DARÁNYI IGNÁCZ
földművelésügyi minisztersége
JÁNOSHÁZY LÁSZLÓ miniszteri
GELLER BÉLA főmérnöksége alatt
DOMÁN PÉTER királyi mérnök jósága és
ZABOJSZKY ISTVÁN igazgató-tanító
odaadó buzgósága folytán
építette KONCZ LAJOS építési vállalkozó
1903 évben

a másik márványtábla
2003-ban került alája

A dohánytermesztés

Kovách Géza kéziratában ez állt: „Majláthfalván az egykori dohánykertészkedés néprajzi jellegzetességeit még nem gyűjtötte össze senki.“

Ebbe nem tudtam belenyugodni, s megkértem Jankó Andrást, hogy gyűjtse össze ő, és írja is meg.

A szerkesztő

Majláthfalva a dohánytermesztés gyümölcse, ennek a növénynek köszönheti létrejöttét, gyors fejlődését, sőt talán még a jövőjét is.

A termesztés majláti jellegzetességeit saját tapasztalataim alapján írtam meg, anyám segítségével. Amióta az eszemet tudom, a mi családunk mindig termesztett dohányt, ezt a nagyon is munkaigényes ipari növényt. Öten lévén testvérek, munkaerőben nem volt hiány nálunk. Valamennyien már kicsi gyerekként beálltunk a sorba, s határozottan emlékszem, hogy húgom már 5-6 éves korában ügyesen és kitartóan fűzte a dohányt. Amikor már bálba járó legényke voltam, s jóval éjjél után értem haza, hajnalban öt órakor azzal keltett anyám, hogy „aki este legény volt, legyen legény reggel is“. S bizony szó nélkül keltem és mentem dohányt szedni. (Itt jegyzem meg, hogy a dohánykertészeket máshol *gányó* néven is emlegették, de a majlátiak sohasem használták ezt a gúnyos tájszót.)

No de kezdjük az elején.

A dohánynak hét lelke van, mondták az öregek, mivel hétféle munkát igényel. Az első, a melegágy-készítés, már februárban elkezdődik. Ez abból áll, hogy főleg lótrágyából villával összeraknak egy 4-5 m hosszú, 1,5 m széles, s 70-80 cm magas ágyat. Erre deszkából 15-20 cm-es keretet készítenek. A trágya tetejére először egy vékony homokréteg kerül, amire aztán telekes földet (ez érett trágya és finom, átszitált termőföld keveréke) tesznek. Ez nagy figyelmet igénylő munka, vigyázni kell, hogy egyenletes legyen minden réteg, a ledöngölésnél sem szabad az egyenletességet elrontani, mert akkor nem egyformán nőnek, vagy ahol vékony a réteg, kiszáradnak a palánták.

Ezután következik a vetés. Ha a magra gondolok – azt régebben nem a boltban vették, mindenki megtermelte magának –, akkor nyolc lelke van a dohánynak, hisz a jó minőségű magok összeszedésével kezdődik a dohány termesztése.

Majláton általában kétfajta dohányt termesztettek: a piros és a fehér virágúakat. A piros virágú, vastagabb szárú, nagyobb levelű, nehezebb, ellenállóbb, míg a fehér virágú vékonyabb, de magasabb szárú, levelei is hosszúkásabbak és finomabbak, könnyebbek.

A vetés is figyelmet igénylő munka, mert ettől függ a palánták erőssége. Ha nagyon sűrűre sikerül, akkor vékony, erőtlen palánták nevelődnek, ha pedig ritka, akkor nem lesz elegendő. Vetés után a melegágyat, amit általában a szűrű egyik sarkában csináltak, be kellett keríteni. A kerítést cirokból vagy kukoricaszárból készítették. 3-4 m-ként egy-egy faoszlopot állítottak a földbe, lécekkel, deszkákkal összekapcsolták, ezekhez pedig odakötötték a kb. 10 cm mélyen földbe ásott kécvecirkot vagy szárizéket. Erre is oda kellett figyelni, mert ha nem volt jó a kerítés, beszabadulhattak a zöldre kiéhezett tyúkok a palántákra, s ez végzetes is lehetett, hisz egy fél óra alatt 3-4 szorgosan kaparó tyúk tönkretelhetette az egészet.

A melegágyat üveges keretekkel takarták be, ez védett a hidegtől, fagytól, de a napsugár melegét felhasználta.

A palántanevelés sem könnyű. Hónapokig tartó munka, és elég egyszer nem idejében locsolni, máris megsínyli a palánta, vagy ha szellőztetés után nem jól takarják le, megfagyhat.

Amikor a palánták arasznnyiak, elég vastag a száruk, a gyökerük pedig bozontos, kiszedik és kasokba rakják. Úgy kell a melegágyból kiszedni, hogy a gyökérszálak között minél több föld maradjon. Ezt úgy érik el, hogy egy kicsit meglocsolják a melegágyat, mert ha száraz, beleszakad a gyökér, ha pedig túl nedves, lucskosan, föld nélkül jönnek ki a palánták és hamarabb kiszáradnak.

Az ültetés összefogást igénylő munka. Csak nagyon ritkán, kiadós eső után lehetett locsolás nélkül ültetni. Kasokban kivitték a palántákat, esetleg utalóval meghúzták a sorokat (az utaló gereblyéhez hasonló szerszám, három állítható fokkal), aztán az ültetők 5-6 marok palántát tettek a kötőjükbe, a fúróval lyukat fúrtak a földbe, beletették a palántát, majd, ugyancsak a fúróval, odaszorították a gyökeret a talajhoz. Ha nem szorították oda, nem fogta meg, ha pedig nagyon megszorították, eltörhetett a palánta gyenge szára. A fúróra ragadó sár sokszor a már gyökérhez szorított földet is visszahúzta, s akkor kezdhettük előlről. Könnyű erről beszélni, írni, de nehéz volt végezni. No de ritkán segített kiadós eső, nélküle pedig csak locsolásos, lajtos ültetéssel boldogulhattunk. Egy lovas kocsira feltettek 1-2, pár száz literes hordót, lajtót. A kocsis elment a dohányföldhöz legközelebbi kúthoz, s megtöltötte a hordókat. Lassan elvitte a földig (gyorsan nem hajthatott, mert a fele kiloccsant volna), s ott már várták az ültetők. Akkor az utalózás után kapával gödröket kellett vágni 60 cm-ként, és abba öntötték locsolókkal a vizet, hogy az ne fusson szét. Utána következhetett a már említett fúrozás, szorítás, takarás stb. Ebben a folyamatban is hasznát vették a gyerekeknek, akik minden lyukba tettek egy palántát, ezzel könnyítve az ültető dolgát, akinek így nem kellett a palántákat cipelni, arra ügyelni.

Az ezután következő munka a faldozás volt. Sokszor már a melegágyból való kiszedéskor megsérült a palánta, vagy ha nem jól szorították a földhöz, eltört a szára, lyukak, rések keletkeztek a többi szépen zöldellő között, s ezeket be kellett faldozni. Ez a munka olyan volt mint az ültetés, de még komplikáltabb, mivel ilyenkor már ügyelni kellett az apró palántákra, nehogy rálépjenek.

A dohánykapálás sem könnyű, figyelni kell a gyenge palántákra, nehogy elcsellengjen a kapa, mert minden kivágott palátának üresen maradt a helye (kapáláskor már nem faldoztak, csak eső után). Nehezebb nyelvű kapákkal dolgoztak, hogy biztosabb legyen a célzás.

Ha nincs elegendő csapadék, nem nő kellően a növény. Ekkor azt mondták: téblábol a dohány.

Mikor már métereken felüliek lettek, következett a tetejézés, a virágbuga letörése vagy levágása. Korán reggel még tört a dohány, de ahogy melegegett az idő, már csak késsel lehetett a felső részét eltávolítani. Ennek az volt a célja, hogy ne az égbe nőjön, hanem a leveleit hizlalja. Ez is gyerekeknek való munka volt, a szülők csak kiadták a parancsot, hogy aznap tetejézés a dolog, s a gyerek, ha nem akart késsel bajlódni, amire ráragadt a dohány olaja és elvette az élet, s játszásra is akart időt nyerni, akkor korán kelt, s mire felmelegegett a levegő, már kész is volt a tetejézés. Tetejézéskor a legszebb növények virágát, bugáját meg kellett hagyni magnak.

Következett a leghosszadalmasabb munka, a dohányszedés. Tetejézés után mindjárt el lehetett kezdeni az aljazást. A dohány alján a földhöz legközelebbi

levelek nőnek meg leghamarabb, s ha nem szedik le idejében, elszáradnak, megégnek, az eső rájuk veri a sarat stb., tehát le kell szedni, felfűzve megszáritani, s így azok is hasznosíthatók. Ez hajladozást igénylő munka, minden növényről alig 2-3 levelet kell leszedni, de úgy, hogy a többi, még éretlen, növekedő levelet ne szaggassuk össze. Az éretlen levelek feketére száradnak, s ez selejt. Könnyebb a középső leveleket szedni, csak nem olyan haladós, mert pár lépés alatt tele lesz a markunk. A dohányt úgy szedik, hogy 3-4 levelet egymásra téve letörnek, majd a hon alá teszik, vigyázva arra, hogy ne gyűrődjenek meg, mert az megnehezíti a következő munkákat, a szállítást, a fűzést stb., s rontja a minőségét is.

A tetejézés miatt a növény nem növekszik, de ha esős az idő, akkor épp úgy, mint a szőlőnél, kifejlődnek a kacsok. Azokat le kell törni, mert elveszik a növény erejét. Ezt is, mint a tetejézést, korán kellett végezni, mert később nehezzé vált.

A szállítás után a pajtában vagy az előtt egy eper- vagy diófa alá rakták le a dohánycsomókat, s kezdődhetett a fűzés, a leveleket egy 70-80 cm hosszú türe húzták egyenként. Ez is sok figyelmet igénylő munka, mert gyorsan kell hogy járjon az ember keze, ami viszont avval a veszéllyel jár, hogy a tű hegye felsértheti az ujjunkat. Lehetőleg a levél érének pont a közepébe kell szúrni a tűt, máskülönben leeshet a levél a madzagról, és másodjára már nehezen lehet megfelelő helyet találni a tű hegyének.

Amikor tele a tű, rá kell húzni a leveleket a végébe fűzött madzagra. Két, két és fél tű került egy madzagra, zsinórra, másképpen kötélre. A kötél két végére egy-egy kuka került, ami egy V alakú, egyik szárán hosszabb faág, a végén egy kis vájatkával, hogy a ráhurkolt madzag ne csússzon le róla. A két kukát a pajta legalsó keresztrúdjaira akasztották, egy ujjnyi távolságra eligazították a leveleket. Nem szerettem az igazítást, talán azért, mert egy átlagos dohányszedő napon ez volt a legutolsó munka. Nagyon vártuk a végét, hogy aztán a kedvünkre való szórakozás, játék után nézhessünk.



Dohányszárító pajta. A felvételen jól látszanak a huzatoláshoz szükséges hátsó szellőztető ablakok, az ágas és a rövidülő szergyámfák

A pajta a majláti házak jellegzetes melléképülete volt, általában a ház végében. Eleinte náddal vagy zsuppal, aztán már cseréppel fedték, még akkor is ha a zsup alatt szebbre száradt a dohány. A cserép tűzbiztonságosabb. A pajta teteje folytatólagos volt a ház tetejével. Három oldala általában vályogfal volt, az udvar felőli részen nagy dupla ajtókkal,

mert amikor nem volt tele dohánnyal, itt tartották a lovas kocsit, szekeret, a szecs kavágót, a morzsolót stb. Hátsó falán, a vályogfalon felül, a deszkafalban 2-3 szellőztető ajtó volt, ezeket gyorsan be lehetett csukni, ha vihar támadt (a vihar összetörhette a száraz leveleket), a ház tűzfalán pedig a padlásajtó volt a szellőztető ajtókkal szemben, s így huzatolni lehetett. A pajta közepén két magas oszlop volt

5 méterre egymástól, 1-1 m-re a tűzfaltól és a hátsó faltól, amelyekre méterenként keresztrudakat szereltek. Ezekre aggatták aztán a kukákat. Amikor megszáradtak a dohánylevelek, öt kötelenként összeszedték és a padlásra akasztották, hogy legyen hely a következő köteleknek. Ezt a műveletet csak nedves, harmatos időben lehet végezni, másképp összetörnek a levelek.

A nagy őszi munkák, cukorrépaszedés, kukoricatorés, őszi vetések után, november–december hónapban volt aztán a csomózás. Lehoradták, nedves időben vagy kora hajnalban a padlásról a dohányt, bevitték a konyhába vagy más meleg helyiségbe, lehúzták a zsinórról a száraz leveleket, és rátették a hosszú, nagy asztalra, amit máskülönben csak lakodalmakkor, disznótorokkor használtak. Körülülték, s kezdődött a csomózás. Először szétválogatták méret, szín, minőség szerint, majd az egyformákból 25-30 levelet egymásra simítottak és megkötötték kukoricacsuhéból font zsinórral. Az egyforma csomókból aztán bálákat raktak. Ez abból állt, hogy léckeretre sorba rakták a csomókat, majd miután már kb. 25-40 kg-nyi összegyűlt, ráraktak egy másik keretet, s a kettőt erőteljesen megszorítva madzaggal, összekötötték. A bálákat régebben lovas szekereken szállították az átvevő helyekre, a majlátiak többnyire Aradra vagy Temesvárra.

A csomózás a társasági élet egyik formája volt. Ilyenkor, főleg este, az állatok ellátása, a végződés után, összejöttek a szomszédok, rokonok, és borozás, adomázás mellett folyt a vidám munka. Sorra kerültek ilyenkor a katonamesék, újdonságok, pletykák. Aztán elővették a kártyát, s kezdődtek a néha komoly tétre menő gábria-partik.

Nagy esemény volt a mázsálás, mert ilyenkor pénz állt a házhoz, amiből ruhát, lábbelit, különféle ajándékokat vettek, a legények a bordélyházba is benéztek. De akadtak olynok is, akik a kaszinóban kötöttek ki, és másnap reggelre se pénz, se dohány...

A dohány néha problémát is okozott, hisz mindig is állami monopólium volt, de mindig akadtak olyanok, akik eldugtak belőle maguknak. A két világháború között egy finánc, Stoica Gheorghe annyira finánckodott a majlátiakkal, hogy egy idő után házat vett, és letelepedett a faluban. Volt képe hozzá! Ott élt, de azért mindenre képes volt. Az én Szőke Laci dédöregapámat úgy juttatta rács mögé, hogy házkutatáskor épp azt a pajta mögötti jó nagy vályograkást szedette szét, ahova az öreg a dohányt dugta (jó informátorai voltak). De bűncselekménytől sem riadt vissza: megtörtént, hogy valakivel éjszaka dohányt, gyújtót vagy gyújtókövet (akkoriban az utóbbiakért is börtönbe kerülhetett az ember, mert akinek gyújtója van, annak dohányja is kell hogy legyen) dobott kiszemelt „bűnöse“ padlására, azt ő másnap megtalálta, és ráhúzta a vizes lepedőt a szerencsétlenre.

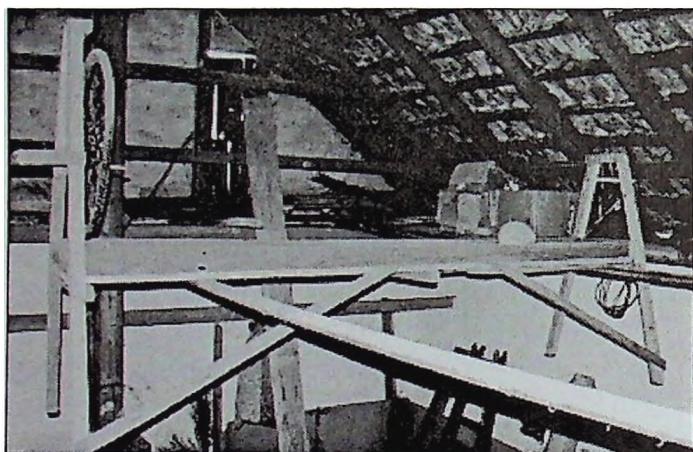
De nemcsak gonosz volt, hanem lusta is, elhanyagolta a házát, s az a 60-as években lassan omladozó állapotba került, már csak az utcai szobák voltak biztonságosak, ezekben élt az idős finánc meg a felesége. Egy nap a szomszédjuk, Berta Antal a saját udvaráról azt látta, hogy mozog a fináncék kéménye, kileng jobbra, balra, aztán ledől, beszakítja a tetőt, s a ház hátsó része összeomlik. Antal szaladt megnézni, mi történt az öregekkel. Pár percig semmit sem lehetett látni a porfelhőtől, majd a ház épen maradt első részéből sértetlenül kibotorkált a falu egykori réme, s együtt nézték a romokat. Végül a mindig jó humorú Antal, aki tudta, milyen sok rosszat tett a majlátiaknak ez az alak, ezt kérdezte: „Stoica bácsi, nem tudja, hol van a faluban törött cserép eladó?“ (Ez az eset is a majlátiak toleranciáját bizonyítja, pedig akkoriban nem hallhattak naponta rádióban, té-

vében e magatartás jelentőségéről. Vajon mely más faluban élhetett volna nyugodtan egy ilyen alak? Hol nem gyűjtötták volna rá a házát?...*)

Írásom elején említettem, hogy a dohány nemcsak a falu múltjának fontos része, szerepe lehet a jövőjében is. Elég merész ilyet mondani, hisz mostanában alig 10-15 hektáron természetnek Majláton dohányt, pár család foglalkozik csak vele. De arra gondolok, hogy ha valaki egy nagy és modern dohányszárítót építene a falu szélére, akkor még sok embernek, családnak nyújtana megélhetést a dohánytermesztés.

A majlátiak híres paprikatermesztők is. Mindig is termesztették a piros fűszerpaprikát, de a legtöbben a szocializmus éveiben, mert kis helyen, a házak melletti kertekben is, elég szép jövedelmet lehetett elérni vele (persze a piaci körülményektől függően), főleg miután elterjedtek a villanymotorok és az öntözés. A paprikatermesztés is a melegágyak készítésével kezdődik, és a kiültetésig szinte ugyanúgy kell gondozni a palántákat, mint a dohányt. Az ültetést itt is vízzel végzik, és a munkamódszerek is hasonlítanak. Kiültetés után többször kell kapálni és locsolni. 2003-ban, például, locsolás nélkül nem volt termés (ezért volt drágább).

Szót érdemel a paprika szedése és fűzése. A szedés, érés szerint, több alkalommal történik. A szép, nagy piros paprikákat 20-25 cm hosszú tűkkel vékony, de erős madzagokra fűzik. Ez is sok figyelmet, türelmet igénylő, időseknek való munka. Pontosan a paprikaszár közepébe kell szúrni a tűt, mert máskülönben leesik a



Dohányszárító pajta, előtérben a paprikafűző-gép

madzagról. A paprikákat azután csillagformában kell a madzagra húzni, mert így száradnak legjobban. Az 1-1,2 m hosszú madzagokat kukákkal az eresz alá (vagy még nyáron az üres kotárkákba) aggatják száradni. Novemberben, hogy a decemberi disznóvágásokra már legyen új paprika, kemencében vagy külön erre a célra készült szárítóban ke-

zelik, majd magtalanítják, és jöhet az őrlés, szitálás, azután pedig a disznótor vagy a piacolás.

Még egy dolgot megemlítek, ami a majlátiak találékonyosságát bizonyítja. Lehet, hogy máshonnan leste el valaki, de tény, hogy a hetvenes években szinte valamennyi paprikatermelő fűzőgépet készített magának. Ez egy 2,5 m hosszú vályúból állt, aminek az egyik végén egy szeg volt, amire két madzagot kötöttek, a másik végén pedig egy biciklikerék, amire átlósan kötötték a madzagokat. Kis motor hajtotta a kereket, sodorta össze a két madzagot, a vályú mellett állónak pedig csak az volt a dolga, hogy minden fordulónál „ettesse a gépet“, vagyis egy paprikát tegyen a két madzag közé, s mikor fordult a kerék, beszorult a paprika szára. Ez meggyorsította a munkát, s az ujjunkat sem kellett féltetni. Én is sokat álltam ilyen vályú mellett.

Jankó András

MAJLÁTI VASÁRNAPok



Ez a kép megérdemelten került a kötet fedelére is: 1971-ben a II. Majláti Vasárnap minden várakozást fölülmúlt. A népviseletbe öltözött fölvonulók seregét Kovách Géza vezeti a főtécán

1962. november 2-án Majláthfalván végre kigyulladt a villany. Hamarosan megjelentek az első tévék. Ez az újdonság sok lelkes műkedvelőt elvont a művelődési munkából. Valamit tenni kellett. Ekkor nyílt meg a lehetőség hagyományt teremteni az 1970-ben induló Majláti Vasárnapal.

Az 1960-as évek végén a Ceaușescu-rendszer, hogy ne csak magyarárgassa a külföldnek, hanem mutasson is valamit abból, hogy Romániában a nemzeti kisebbségek milyen jogokkal rendelkeznek, főleg nemzeti kultúrájuk ápolásában, elhatározta, hogy azokban a megyékben, ahol nagyobb számban élnek nemzetiségiek, különböző fesztiválokat, népnepélyeket rendeznek, természetesen a párt közvetlen irányításával. Ezért 1970 júniusában Bukarestben tartottak egy tanácskozást, amelyre néprajzosokat, történészeket hívtak meg az érintett megyékből, s velük e témát megvitatták. Arad megyét Kovách Géza, a már akkor is neves történész képviselte. Ő tudta, hogy Majláthfalván, ahol többször járt, minden évben augusztus 15-én tartják a templombúcsút, annak ellenére, hogy a hatóságok nem nézik ezt jó szemmel. Erre a napra hazalátogatnak a faluból elszármazottak, a rokonok, és nagy a dínomdánom. A magyarok faluban jól menő tévész működött, ami a gazdasági alapot biztosította, a település egyenes, mindig tisztán tartott utcáin gyümölcsfák, sok virág, s a művelődési ház udvarán van egy igen szép, de kihasználatlan színpad, s azon szabadtéri előadásokat tarthatnának. Ezért azt javasolta, hogy évente, augusztus közepe táján, vasárnap meg lehetne rendezni az Arad megyei magyarok népi hagyományainak seregszemléjét. A javaslatot elfogadták, s az Arad Megyei Művelődési Bizottságot értesítették (július

elején), hogy augusztusban szervezzék meg a majláti színpadon az Arad megyei magyarság népi hagyományainak bemutatóját, s azt a román televízió magyar adása a helyszínről fogja közvetíteni.

A hír mindenkit váratlanul ért, s csak néhány hét állt rendelkezésre az eseményig.

A megyei művelődési bizottság megígérte, hogy fedezi az anyagi kiadásokat, de a szervezést ráruházta az akkor szintén kirakatként működő Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsára, melynek akkori megyei elnöke egy lelkes kultúrakutató, a ma már Békécsabán élő Kocsik József volt.

Tehát lehetőséget kaptunk, hogy mi, Arad megyei magyarok összefogjunk, és megmutassuk értékeinkből azt, amit a cenzúra megenged.

Gyorsan létrehoztunk egy lelkes csoportot, amelynek szívégye volt a magyar kultúra, a néphagyományok ápolása és a múlt értékeinek megőrzése. Rögtön hozzáláttunk a műsor összeállításához. Az utasítás az volt, hogy a műsor 50%-a román legyen, tehát nekünk a fele maradt.

Szétnéztünk a megyében, a magyarlakta helységekből, hogy mit tudunk összehozni a nyári mezőgazdasági munkák kellős közepén. Éjt nappallá téve sikerült valamit. Az ünnepélynek, mivel Majláthfalván lesz, a MAJLÁTI VASÁRNAP nevet adtuk, és az emberekben tudatosítottuk, hogy ez a fesztivál mindig az augusztus 15-éhez legközelebbi vasárnapon lesz, s így ünnepejük az annyira tiltott templombúcsút.

Az I. Majláti Vasárnap – minden nehézség és tapasztalathiány ellenére – jól sikerült. Még a megyei illetékesek is rábólintottak, és azt mondták: folytatni kell. És most szólunk azokról, akiknek a siker köszönhető, és a későbbiekben is nagyon sokat tettek azért, hogy ez az ünnepély országosan elismert legyen. A felsorolást dr. Kovách Géza történésszel kezdjük, aki nemcsak szülőapja (így neveztük őt), hanem lelkes szervezője is volt sok évig az ünnepségnek. Következik Kocsik József, az egykori megyei művelődési bizottság aktivistája, Znorovszky Attila* és felesége, Borbála, Alaszu Pál* festőművész, Ujj János* tanár, Györffy Éva* festőművész, Viorel Nistor táncoktató és még mások Aradról; a helybeliek közül pedig Andrásy György, a művelődési ház akkori igazgatója és felesége, Andrásy Ilona tanítónő, Pankovits Ferenc iskolaigazgató és még nagyon sok idősebb és fiatalabb lelkes majláthfalvi.

Felbuzdulva az első sikereken, tervet dolgoztunk ki a következő rendezvényekre. Minden Arad és Temes megyei magyarlakta helységbe eljuttattuk felhívásunkat, amelyben ez állt:

1) A Majláti Vasárnapon részt venni *értéket* jelent. Éppen ezért minden együttes csak valódi népi hagyományokkal (tánc, dal, népszokások) léphet fel. Az eredetiséget a Marosvásárhelyi Állami Népi Együttes szakemberei ellenőrzik, Birtalan József karnagy az éneket, Székely Dénes koreográfus a táncokat.

2) Találkozásaink lehetővé teszik az egymástól távol eső falvaink szokásainak, dalainak, táncainak, hagyományainak megismerését, a baráti kapcsolatok kiépítését.

A II. Vasárnapra már alaposabban készültünk mind Majláthfalván, mind máshol. Megpezsdült az élet, mindenki kutatta, kereste, mit tudnánk bemutatni.

Bennünket, házigazdákat az a cél vezérelt, hogy most végre valamilyen hagyományt teremtsünk. Kutatni kezdtük elődeink életét. Tudtuk, hogy a faluban volt egy 24 fős rézfúvós zenekar, amelynek tagjai közül tízen még élnek. Megkerestük őket. Egyeseknek már nem volt hangszere, ígértük, szerzünk, s így vállalták az újrakezdést.

A II. Vasárnap reggelén a falu a fúvósok zenéjére ébredt. Pár évig ők zenéltek a felvonuló, népviseletbe öltözött műkedvelőknek s a lovasbandériumnak. Sajnos, ma már egy sem él közülük.

Voltak citerások is a faluban, megkerestük őket, boldogan vállalták a feladatot, de nem volt hangszerük. Molnár István kerékgyártó mester rövid idő alatt készített 8 citerát, s azok tökéletesen beváltak.

A próbák során kiderült, hogy az idős bácsik nagyon tehetségesek, olyan jól játszottak, hogy még a népművészet mestere címet is megpályázhatták volna. Említsük meg néhányukat: Talpai Sándor, Kurunczi Ferenc, Szombati Menyhért, Ötvös Sándor, Nagy Gyula, Molnár István.

A citerások után találtunk két idős népballadaénekes nénit, a két Suhajda lányt, Talpai Veronikát és húgát, Szóke Annát.

Még abban az évben megalakult egy 12 tagú női dalcsoport és egy 8 páros néptánc együttes. Hozzáálltunk a nyári színpad korszerűsítéséhez, s ehhez nagy segítséget kaptunk az mtsz vezetőségétől.

A sok munka, a lelkesedés meghozta az eredményt, a II. Vasárnap minden várakozást felülmúlt. A kb. 1500 néző elé a lelkes szervezőgárda színvonalas műsorral állt ki. 300 műkedvelő vonult fel a főutcán magyar, román, vingai bolgár, német és szlovák népviseletben a majláti fúvósok zenéjére. A műsort a tévé is bemutatta.

A sikeren felbuzdulva mindig újítani akartunk.

1972-ben, a III. Vasárnapon, már egésznapos programot szerveztünk, s ez is hagyomány lett, nagyon sok változatossággal és ötlettel gazdagítva egészen a 28. Vasárnapig. A III. Vasárnap műsora, például, a következő volt:

délelőtt: – mezőgazdasági kiállítás, dinnyevásár;

– a mezőgazdasági szövetkezet bemutatása a vendégeknek;

délután: – 3 órától fiúk és lányok lovas felvonulása és hintós felvonulás;

– népviseleti felvonulás óvodástól felnőttkorig;

– 5 órától ünnepi folklórműsor a nyári színpadon: a megye legjobb magyar együttesei, a Doina Mureşului tánccsoport és énekesei, a nagylaki szlovákok és a szentannai németek;

– 8 órától táncmulatság a barátság jegyében hajnalig.

A Vasárnapokat Vasárnapok követték, igyekeztünk mindig valami újat bevinni a műsorszámokba.



Műkedvelők 1973-ban

A délelőtti műsorainkba beszóttunk két kézimunka kiállítást. Ezek igen nagy sikernek örvendtek, mert az őslakos majláthfalviak megismerkedhettek a 70-es években betelepedett erdélyiek és szilágyságiak kézimunkáival. Fényképkiallításokat rendeztünk aradi és helyi fotósok képeiből, valamint bemutatót a zerindi képtár anyagaiból. A sportról sem feledkeztünk meg, volt labdarúgás, sakkverseny és más vetélkedő.

A délutáni műsorok mércéjét egyre magasabbra emeltük. Igyekeztünk jó műsorvezetőket bevonni, hiszen az adásokat rögzítette a televízió. A műsorvezetők közül meg kell említeni Znorovszkyné Nagy Borbálát, Andrásy Ilona tanítónőt, Szélyes Sándort Marosvásárhelyről, Matekovits Máriát és a sok éven át segítő Fall Ilona színésznőt a Temesvári Magyar Színházról, aki népdalénekesként is emelte a műsorok színvonalát.



Majláti Vasárnap 1973-ban. A színpadon énekesek és citerások

Sikerült összehoznunk a felsorolt együtteseket, de az idős emberek (fúvósok, citerások, balladaénekesek) lassan kimaradoztak, ezért a hangsúlyt a népi táncra fektettük. Itt azonban az első nehézségünk a meglévő magyar népviselettel kezdődött, főleg a lányruhákkal: fehér szoknya, alul két piros sávval, fehér blúz piros mellénnyel, a fejen piros pártá fehér gyöngyökkel és természetesen piros kötény. Egy megyei „elvtársnőnek“, aki a pártot képviselte, az volt a véleménye, hogy ez „horthysta“ viselet, és azonnal vonjuk ki a forgalomból. Így aztán táncosaink voltak, ruhánk nem volt. Évekig a Temes megyei zombolyai művelődési háztól kölcsönöztük az öltözéket, mivel újra nem volt pénzünk. Csak a 80-as évek elején sikerült egy stilizált változatú ruhát készíttetnünk.



Kézimunkázó lányok, asszonyok a színpadon

Másik nehézségünket a zenekar hiánya okozta. A táncokat ének- és füttyszóval tanulták évekig a táncosok, néha sikerült egy harmonikást szereznünk, sokszor pedig, főleg különböző fesztiválokon, a pécskai cigányok segítettek ki bennünket.

A táncoktatók közül említést érdemelnek azok, akik önzetlenül, minden fizetség nélkül segítettek: Sipos György, Morsl József, Sipos Ferenc, Ábrahám Márton, Andrásy Ilona, Dénes Margit.

Kiemelkedő táncosunk volt: Sipos György, Sipos Ferenc, Farkas Ferenc, Demeter Géza, Demeter Magdi, Ábrahám Márton és László, Ábrahám Erzsébet, Berár János és még sok nevet említhetnék.

A műsorok költségét a helyi mtsz és a vingai helyhatósági tanács, legnagyobb részét a megyei művelődési bizottság fedezte.

A Vasárnapokra igyekeztünk a lehetőségekhez képest neves vendégegyütteseket és ismert művészeket meghívni. Több alkalommal vendégünk volt Tóth Erzsébet, a Marosvásárhelyi Állami Népi Együttes népdalénekes, Szélyes Sándor énekes és műsorvezető Vásárhelyről, Duma Florica népdalénekes Aradról. Profi tánc csoportok léptek fel Sepsiszentgyörgyről, Békéscsabáról a Balassi táncsoprot, a temesvári Rezeda, az orosházi városi énekkar id. Szokolai Sándor vezényletével.

Az Arad megyei együttesek közül egyszer sem hiányzott a nagy népszerűségnek örvendő pécskai Búzavirág, Khell Levente vezetésével. Állandó vendégeink voltak a zerindiek, kisiratosiak, zimándiak, ágyaiak, simonyifalviak, az aradi Doina Mușului, Viorel Nistor vezetésével.

A XX. Majláti Vasárnap után következett be Romániában a rendszerváltás. Ehhez nagy reményeket fűztünk, mert addig a cenzúra éberem öröködött a műsorok

fölött, a belügyisek (milícia, szeku) pedig nyílt és titkos megfigyeléseket végeztek. Nagyon kellett vigyázni, főleg a díszítésre, nehogy közel kerüljön egymáshoz a piros, fehér, zöld szín. Állandóan érdeklődtek az erdélyi, magyarországi és német rendszámú kocsik és személyek iránt.

A rendszerváltás után az 1990-es Vasárnap elmaradt, mert egyesek, azt próbálták bemagyarázni, hogy a bukott rendszer politikáját akarjuk folytatni. De azután a józan gondolkodók, főleg azok, akik az évek során a Vasárnapok sikeréért fáradoztak, bebizonyították, hogy itt húsz év alatt leginkább a kultúra ápolására és megtartására törekedtünk, s ezt vétek volna feladni. Ezért 1991-ben folytattuk, mentesítve minden felsőbb utasítástól és megfigyeléstől.

A szervezési munkát megkezdjük, de most már anyagilag teljesen önállóan kellett gazdálkodnunk. A helyhatósági tanács igyekezett segíteni, a lehetőségeihez mérten. Nagyon kis összeggel támogatott az aradi EMKE és a Művelődési Felügyelőség.

Elhatároztuk, hogy Hagyományörző Együttessé alakulunk, és – a lehetőségekhez mérten – aktív tevékenységet fejtünk ki. Ebben nagy segítséget nyújtott Matekovits Mária, az EMKE Arad megyei elnöke.

Minden jól indult és szépnek ígérkezett, felvettük a kapcsolatot a Békés megyei Örménykúti Hagyományörző Együttessel, csereműsorokat szerveztünk pár évig, amíg anyagilag fedezni tudtuk a kiszállásokat. Lassan elapadt a pénzforrás, szponzorok nemigen jelentkeztek. Hiába írtunk ki pályázatot (pl. a Határon Túli Magyarok Hivatalához), még választ sem kaptunk. De nem adtuk fel! Új emberek jöttek, fiatalok, akik igyekeznek továbbvinni ezt a szép hagyományt, igaz, sok mindent megváltoztatva. Ma már kétnapos a rendezvény, neve: Majláthfalvi Hétvége.



Elöl Hódi László, középen Nyári István, majd a már elhunyt Farkas Mihály az első vagy a második Majláti Vasárnapon

Andrásy György

Majláti bokréta

Szemelvények a majláti népköltészetből

1. Balladák

Erzsébet asszony (Az eladott lány)

„Fekete városba
Fehér torony látszik,
Látom a babámat,
Más ölébe játszik.“

„Kiment a szalonba
Asztalt teríteni,
A vendég számára
Tányért borogatni.“

„Jójestét, jójestét,
Erzsébet szép asszony!
Hol vagyon, hol vagyon
Szép mátkám?“

„Nincsen ott, nincsen ott
De játszott anya!
Hol vagyon, hol vagyon
Erzsébet szép mátkám?“

„Kiment az erdőbe
Gyöngyvirágot szedni
Gyöngykoszorút fonni,
Gyöngybokrétát kötni.“

„Mit tűröm, tagadom,
Ki kell már vallanom,
Bent fekszik a házba,
Tornyos nyoszolyába.“

„Nincsen ott, nincsen ott
De játszott anya!
Hol vagyon, hol vagyon
Erzsébet szép mátkám?“

Bemegy a kedvese,
Benyúl a zsebébe,
Kihúzza ja nagy kést,
Szúrja ja szívébe:

„Szívem a szíveddel
Egy sírba nyugodjon,
Vérem a véreddel
Egy patakba folyjon!“

(Elmondta 1971-ben Szőke Jánosné Suhajda Etel, 61 éves majláti asszony.)

Sági bíró leánya
(A halálra táncoltatott leány)

„Jójestét, jójestét,
Sági bíróné jasszony!
Alszik-e, nyugszik-e
Az én kedves galambom?“

„Alszik már, nyugszik már
Tornyos nyoszolyába,
Évelődik magába,
Hogy nem hívják a bálba.“

„Költse fel, költse fel,
Gyűjön el a bálba,
Zöld selyem ruhába,
Kordován csizmába,
Három arany gyűrű
Legyen az ujjára!“

„Ki volt az a legény,
Ki engem keresett?“
„Gyere ide, igyál,
Majd megmondom mindgyár!“

„Húzzátok, cigányok,
Estétől virradtig,
Míg a Sági bíró
Lánya jel nem alszik.“

„Hagyd el, cigány, hagyd el,
Hagy menjek pihenni,
Kordován csizmámból
A vért kiönteni!“

Átkozott az anya,
Hétszerte az apa,
Ki este a lányát
A táncba elbocsájtja.

Este elbocsájtja,
Reggelig nem látja,
Reggel nyolc órakor
Már halva találta.

„Nyisd ki, asszony, nyisd ki,
Leveles kapudat,
Hagy vigyük ki rajta
A te szép lányodat!“

Harangoznak délre,
De nem délebédre,
Sági bíró lányát
Most teszik a földbe.

(Elmondta 1971-ben Talpai Sándorné Suhajda Vera, 64 éves majláti asszony.)

Vörös Róza

Éjfél után egyet üt az óra,
Most kezdődik Vörös Róza kinja.
"Fogd le, fiam, fogd le a két kezét,
Én meg a baltával szétütöm a fejét."

Nem elég volt, hogy agyonütötte,
Mezítelenre le vetkőztette,
Két téglát a nyakába kötötte
És azután szegényt a kútba vetette.

Papp Andrásné bemegy a nagyházba,
Százforintost szorított markába,
Százforintost szorított markába,
És úgy megyen el a doktor lakására.

"Doktor uram, tudja mi ja zujság?
Fiam agyonütötte ja hitves párját.
Hogyha lehet, segíjjen ez bajon,
Hogy ne tudjon senki soha semmit a dologról."

Mikor Bandit hat zsandár vallatja,
Édesanyja az ajtón hallgatja:
"Valld ki, fiam, minden bűneidet,
Mért ütödted agyon szép feleségedet?"

Nem elég volt, hogy agyonütödted,
Mezítelenre levetkőztetted,
Két téglát a nyakába kötödted,
És azután szegényt a kútba vetetted."

Papp Andrásné hat zsandár vallatja,
Bandi fia ja zajtón hallgatja:
"Valld ki, anyám, minden bűneidet,
Mer' teérted szenvedem az életemet!"

Gyászba borult Vörös Jóska háza,
Nem mén haza többé ja Róza lánya.
"Lányok, lányok róllam tanuljatok.
Tordai legénynek kendőt soha ne jadjatok!"

(Elmondta Szőke Jánosné Suhajda Etel.)

Szabó Margit

Ezernyolcszáznegyvennyolcadik évbe
Mi történt a majláti kis községbe?

Szabó Imre Margit nevű szép lánya,
Kinek az első tizedbe nincs párja. -

Szabó Margit ott sok legényt csalogat,
De Kis Imre, akit legjobban bíztat.

„Ne félj, szívem, Szabó Margit, szeretlek,
Jövő jőszre feleségül is veszek!”

Késő este nyolcat ütött az óra,
Szabó Margit el is indult a kútra.

Oly szomorú hírt hallott ő ja kúton,
Alig tudott hazamenni a bűtől.

Alig várta, hogy korsóját letegye,
El is indult Kis Imréék feléje.

Kis Imre már kint állt a kiskapuba,
Margit Imrét ily szavakkal szólítja:

„Való-je, Imre, hogy megházasodtál,
A szívemre oly nagy bánatot hoztál?”

„Való, szívem, Szabó Margit, szeress mást,
Elég régóta szerettük mi egymást.”

„Kis Imre, hát, add ide ja kezedet,
Hadd mondjak egy boldog páros életet:

Se ég, se föld be ne vegyen gyomrába,
Vessen ki a sötétség oldalába,

Kilenc évig és harminchat hónapig
Nyomjad, betyár, bűnös ágyad halálig!”

Szabó Margit el is indult jobb útra,
Még ha köszöntek neki, sem fogadta,

Még ha köszöntek neki, sem fogadta,
Hazament és magát felakasztotta.

(Elmondta Szőke Jánosné Suhajda Etel.)

Kelj fel , kislány, mert elvág a masina

Ez a kislán mit gondolt magába,
Megy a gőzös, lefeküdt alája,
Háromat is füttyentett a masiniszta:
„Kelj fel, kislány, mer' elvág a masina!“

„Nem kelek én, itt lesz az én halálom,
Itt hagyott el engemet a párom,
Itt hagyott el engemet a kedves babám,
A kétféli dobogós kőhídnál!“

(Elmondta Szőke Jánosné Suhajda Etel.)

Szabó Vilma A gyermekgyilkos anyja

Szabó Vilma kiment az erdőbe,
Lefeküdt egy cédrusfa tövébe.
Arra mentem, kiáltottam neki:
„Kelj fel, Vilma, mert meglát valaki!“

Szabó Vilma nem vette tréfára,
Felugrott és szaladt a kocsmába:
„Kocsmárosné, parancsolj lányodnak,
Tíz icce bort hozzon a Vilmának!“

Még a bornak fele sem fogyott el,
Szabó Vilmát hat zsandár fogta jel:
„Vald ki, Vilma, minden bűneidet,
Hová tetted négy szép gyermekedet!“

„Egyet tettem cédrusfa tövébe,
Kettőt meg a Maros mély vizébe,
Negyediknek én lettem gyilkosa,
Amíg élek (el)nem felejttem soha.“

(Elmondta Szőke Jánosné Suhajda Etel.)

Farkas Julcsa
(A cséplőgépbe esett lány)

Ezernyolcszáznegyvennyolcadik évbe
Mi történt a majláti szűrűsker'be?
Farkas Julcsa fellépett az asztagra,
Véletlenül beleesett a dobba,

Véletlenül beleesett a dobba,
Kezét-lábát eltörte ja masina.
Mikor ezt a kedves bátyja meglátta,
Azt kiáltja, álljon meg a masina,

Azt kiáltja, álljon meg a masina,
Julcsa húgom belejesett a dobba,
Piros vére úgy folyik, mint a patak,
Édesanyám gyöngye szíve meghasad!

Tegyétek fel, vigyétek el szekéren,
Vigyétek a bécsi doktor elébe!
Bécsi doktor elfordulva jajt mondja,
Ennek már a jóisten az orvosa.

Farkaséknál meggyújtották a gyertyát,
Talán bizon Farkas Julcsát virrasszák?
Farkas Julcsa végig-végig koszorú,
Édesanyja, jaj, de nagyon szomorú!

Tizenkettő, tizenhárom, tizennégy,
Farkas Julcsa édesanyja hová mégy?
„Elmegyek a nagy bécsi temetőbe,
Rózsát viszek a lányom körösztjére,
Rózsát viszek a lányom körösztjére,
Rozmaringot annak a tetejére.“

(Elmondta Szőke Jánosné Suhajda Etel.)

Barna Jancsi

Barna Jancsit arra kéri babája,
A komáját küldje el másvilágra.
A komája lefeküdt a zöld fűre,
Barna Jancsi kést nyomott a szívébe.

Véres is lett Barna Jancsi gatyája,
Majd kimossa piros-barna babája.
„Mosd ki, babám, ingem, gatyám fehérre,
Holnap megyek csöndbiztosúr elébe.“

„Csöndbiztosúr, adjonisten jónapot!“
„Adjonisten, Barna Jancsi, mi bajod?“
„Nagy a bajon, szívem nyomja a bánat,
Egy kislányért megöltem a komámat.“

„Barna Jancsi, hogy merted ezt megtenni,
Egy kislányért a komádat megölni?“
„Csöndbiztosúr, régen már ellenségem,
Ez a kislány nem lehet feleségem.“

Jaj de szépen kifaragták azt a fát,
Amelyikre Barna Jancsit akasszák,
Fújja ja szél fekete göndör haját,
Más öleli Barna Jancsi babáját.

(Elmondta Talpai Sándorné Suhajda Vera és Molnár Mihályné
Talpai Annus.)

Betyárballadák

Bogár Imre

Zavaros a Maros,
Nem akar higgadni,
Még a zéjjel Bogár Imre
Átal akar menni,

Átal akar menni,
Lovat akar lopni,
Az aradi nagyvásáron
El akarja adni,

El akarja adni,
Pénzt akar szerezni,
Azt a híres Duli Marcsát
El akarja venni.

Bemegy a kocsmába,
Szivar a szájába,
Háromszor is körültekint,
Mégsem gyűjtött rája.

„Kocsmárosne, hallja,
Száz icce bort anna,
Megkínálnám a vármegyét,
Hogy ne legyek rabja.“

Gonosz a vármegye,
Nem iszik belőle,
Mer' a szegény Bogár Imre,
Most van a kezébe.

„Láncot a zshiványnak
Kezére-lábára,
Duli Marcsa a babáját
Már hiába várja!“

Nézz ki, Marcsa, nézz ki
Ablakod firhangján,
Mos' kísérik Bogár Imrét
Sötét pej paripán,

Arany a zablája,
Ezüst a kantárja,
Az a híres Bogár Imre
Annak a gazdája.

Harangoznak délre,
Féltizenkettőre,
Mos' kísérik Bogár Imrét
A veszőhelyére.

Kiapadt a Maros,
Csak a sara maradt,
Meghalt szegény Bogár Imre,
Csak a híre maradt.

(Elmondta Szőke Jánosné Suhajda Etel.)

Rózsa Sándor

Kerek-erdő gyászba van,
Kerek-erdő gyászba van,
Rózsa Sándor benne van,
Rózsa Sándor benne van.

”Ragadj, kutya, kezembe,
Ragadj, kutya, kezembe,
Éles kés a szívedbe,
Éles kés a szívedbe!”

Még vasárnap délután,
Még vasárnap délután,
Sétált a lányok után,
Sétált a lányok után.

”Édesanyám, kedvesem,
Édesanyám, kedvesem,
Van-e ingem szennyesen,
Van-e ingem szennyesen?”

Édesanyja azt mondja,
Édesanyja azt mondja:
”Sándor, fiam, jer haza,
Sándor, fiam, jer haza!”

Ha nincs ingem szennyesen,
Ha nincs ingem szennyesen,
Kettőt adok véresen,
Kettőt adok véresen.

”Nem megyek én még haza,
Nem megyek én még haza,
Vérbe fekszek én még ma,
Vérbe fekszek én még ma.

Édesanyám, sírhatsz már,
Édesanyám, sírhatsz már,
Síromra borulhatsz már,
Engem többet nem látsz már,

Nem a folyó mentébe,
Nem a folyó mentébe,
A kocsmá közepébe,
A kocsmá közepébe.”

Ti is, lányok, sírjátok,
Ti is, lányok, sírjátok,
Síromra boruljátok,
Engem többet nem láttok,

Sándor, hazamentébe,
Sándor, hazamentébe,
Bemegy egy vendéglőbe,
Bemegy egy vendéglőbe.

Ti is, fiúk, sírjátok,
Ti is, fiúk, sírjátok,
Síromra boruljátok,
Engem többet nem láttok.

Három csendőr ott mulat,
Három csendőr ott mulat,
A negyedik rámutat,
A negyedik rámutat,

Engem hat lán vigyen ki,
Engem hat lán vigyen ki,
A rózsám kísérjen ki,
A rózsám kísérjen ki,

A zötödik felállott,
A zötödik felállott,
Sándor fejére vágott,
Sándor fejére vágott:

Hat lán tiszta fehérbe,
Hat lán tiszta fehérbe,
A rózsám feketébe,
A rózsám feketébe.”

(Elmondta Szőke Jánosné Suhajda Etel.)

Betyár-gyerek az erdőbe

Betyár-gyerek az erdőbe
Bujdosik a sűrűségbe.
Bekopogtat betyár módra:
„Idehaza-e a gazda?“

„Nincs idehaza a gazda,
Kerülj betyár az ajtóba!
Még az ágy is meg van vetve,
Gyere betyár, feküdj bele!“

Nem fekszek én az ágyadba,
Nem kótesz fel indulóra!“
Felkótelek igen jókor,
Éjfél után egy órakor.

Éjfél után egy az óra,
Kelj fel, betyár, indulóra,
Még az ebek sem ugatnak,
Irigyeid is alusznak.“

(Elmondta 1960-ban a 16 éves Kordován Antal.)

**Gyűjtötte és közzétette az aradi Vörös Lobogóban 1972.
január 16-án Apácai Bölöni Sándor**

Karagyina balladája

Kismajláton megütik a rézdobot,
Karagyinát kergetik az asszonyok,
Szól a harang, de nem úgy mint tűz ellen,
Száll a seprű a hátára szüntelen.

Karagyina se vette ezt tréfára,
Fölugrott a hídnak egyik sarkára,
Felkapta a pantallója két szárát,
Úgy szaladt be Nyári Gazsi kapuján.

„Nyári Gazsi, adjon isten jó napot!“
„Adjon isten, Karagyina, mi bajod?“
„Nyári Gazsi van énnékem nagy bajom,
Kergetnek a Kismajláti asszonyok.“

Nyári Gazsi befogatta két lovát,
A derekába ültette Karagyinát,
Úgy hagyták el a falujuk határát,
Hordják ki a kancellária falát!

(Elmondta 1979-ben Miklósné Nagy Ilona 67 éves majláti asszony.)

Népdalok

Kukorica, édes málé

Kukorica, édes málé,
Öreg ember vagyok már én,
Fiatal a feleségem,
Abban van gyönyörűségem.

Elment a tyúk vándorolni,
Nem jön vissza többet tojni,
Majd visszajön sütvé-főzve,
Nem ül többet az ülőre.

Majlátfalván piros rózsa nyílik

Majlátfalván piros rózsa nyílik,
Sok szép kislány sóhajtozva nézi.
Miért Majlátfalván az a rózsa,
Ha a sok szép kislány nem szakajthat róla.

Szénát, zabot adtam a lovamnak,
Jó éjszakát adtam a rózsámnak.
Mondtam néki, olyan jó éjszakát,
Kisangyalom felejtsük el egymást!

Babot vittem a malomba

Babot vittem a malomba,
Azt gondoltam, kukorica,
Csiribiri, dungó, diere, diere,
Milyen régen nem jártam erre.

Még a molnár is nevette,
Míg a babot megőrölte.
Csiribiri, dungó, diere, diere,
Milyen régen nem jártam erre.

Tizenkettő, tizenhárom, tizennégy

Tizenkettő, tizenhárom, tizennégy,
Mond meg nékem, barna kislány, hová mégy,
Elmegyek én új szeretőt keresni,
Mert a régi nem akar már szeretni.

Tizenhárom fodor van a szoknyámon,
Azt gondoltam, férjhez megyek a nyáron,
De már látom, semmi se lesz belőle,
Tizenkettőt levágatok belőle.

Bor, bor, bor, de jó ez a piros bor

Bor, bor, bor, de jó ez a piros bor,
Bor, bor, bor, de jó ez a piros bor,
Asszony iszik is belőle, félre áll a kontya tőle,
Bor, bor, bor, de jó ez a piros bor.

Víz, víz, víz, de jó ez a tiszta víz,
Víz, víz, víz, de jó ez a tiszta víz,
Harcsa, potyka úszik benne,
Szép menyecske fürdik benne,
Víz, víz, víz, de jó ez a tiszta víz.

Kiolvasó versikék

Két kis kakas összeveszett,
A ve-rembe bele-esett,
Szil, szál, szalma-szál,
Eredj, pajtás, te huny-jál!

*

Új a cipőm, most vették,
Rosté-lyos a sar-ka.
Azért vették azt ne-kem,
Hogy ugráljak raj-ta!

*

Tej, túró, kenyér, leves,
Beteg katoná-nak,
Jó szolgálá-nak,
Botot a gazdá-nak.

*

Unuma, dunuma,
Kerek a pikula.
Engel, bengel, fővá-ricska,
Úticsipke, teré-zicske,
A-b-u-g-a!

*

Egyedem, begyedem, usgyum pré,
Ável, pável, domi-né.
Ékus, pékus, pámpá-rékus,
Ajor, bajor, bummm!

Közmondások, szólások

Akár Toldi Miklós lova, úgy él.
A hátán viszi be a vendégeket.
A tyúk is kikaparja az igazságot.
A vak lónak is két ember örül: aki megveszi, és aki eladja.
A rossz munkás kezében minden szerszám rossz.
Belejön, mint a kocsi kereke a vágásba.
Egy kuckó a kemencével.
Elült, mint a kotló a tojáson.
Meglátszik, mely tejből lesz a jó túró.
Morog, mint öreg kutya a kasban.
Nagyobbat tojik a tyúkja, mint másnak a lúdja.
Nem a ruha teszi az embert szépnek, hanem a tudása.
Rossz lisztből is lehet jó keyér.
Sűrög-forog, mint a kotlóstyúk.

Gyermekjátékok

Cöncön gyűrű

A gyermekek kört alkotnak. Egyik közülük a hunyó, a körön belül áll. Egy másik, akinek a kezében van a gyűrű, a körön kívül marad. Együtt éneklük a következő szöveget:

Cöncön gyűrű,
Aranygyűrű.
Itt a pipa,
Itt füstöl.
Ennél van,
És ez adja ki.
Salátáné, Bodzáné,
Vesd ki Citoráné,
Szabad a hunyónak!

Éneklés közben a körön kívül álló gyerek valakinek a kezébe teszi a gyűrűt. Az ének végén a hunyó keresi a gyűrűt; rámutat egy gyerekre és azt mondja: „Nálad van a gyűrű, te add ki!” Ha eltalálja, akkor az a gyerek lesz a hunyó, akinek a kezében volt a gyűrű, ha nem, újra huny.

Kútba estem

Fiúk, lányok játsszák közösen. Körbeállnak, egy közülük a kör közepén, és mondja: „Kútba estem!”

A kör tagjai kórusban kérdezik: „Ki váltson ki?” A térdelő lány vagy fiú mond egy nevet, és a körön kívüliek megkérdezik: „Mivel váltson ki?” A térdelő válaszol: „Egy pár csókkal!” Aki kiváltotta, az térdel le, és folytatódik a játék.

Miklósné Nagy Ilona meséi

Tréfás népmese

Uccu, hun volt, hun nem volt...

Uccu, hun volt, hun nem volt, fölnyergeltem a fakót. Elvágattam a kerek erdőbe. Ott a nyeret kipányváztam, a fakót fejem alá tettem. Hát elaludtam. Aludtam, majd mikor fölérződtem, elmentem, megráztam az almafát. Úgy hullott a dió, hogy majd agyonvert a mogyoró. Egy mogyorót a zsebembe tettem, aztán elvágattam a Tisza partjára. Ott belenyúltam a zsebembe, kivettem a mogyorót, szétharaptam. Egyik feléből lett hajó, másikkól lett evező. Átúsztam a Tiszán. Hát, mikor átmentem, ott volt egy kis ház, nagyon füstölt a kéménye. Ott sütötték, főzték a retket, répát, csicsókát. Engemet is behívtak ebédre, de úgy jólaktam káposztával, hogy most is szelel az orrom lyukán a tökmag.

A falu igaz mondája

Majlátot valamikor nagyon szegény emberek lakták. A falu első lakói ötven évi tőkekamattörlesztéssel örökváltságban vették meg a házhelyüket, a szántót, a legelőt. Kunyhóikat szalmával, szárral, náddal tetézték. 1876-ban a majláti határ csak konkolyt, viricset és ördögbocksort termett. De a szorgalmas emberek termővé tették ezt a földet: faekével felszántották, húzával, kukoricával bevetették és dohánnyal beültették. A hátsó udvarukon, amelyet ma is szűrűnek (szérű) neveznek, lóval tapostatták ki a szemet a búzakeresztekből, majd összeseperték és kiszelelték.

Kint a falu határában, a tanyákon mázsálták a dohányt. S az uraság minden évben a dohánypénzből lefogta a tartozást.

Az én apám is harminc évig termelte a dohányt. Válogatás közben, az asztalnál állva verte lábával a taktust és nótázott. Tőle tanultam a legszebb dalokat.

Most, hogy visszatekintek az életemre...

Négyéves voltam, mikor meghalt az egyik öregapám. 36 unoka és 56 dédunoka állta körül a koporsóját. Volt, amikor egy hónapban három unokája született.

Az én öregapám nagyon sokat mesélt. Ha megjött a határból, szaladtam eléje, csókoltam a kezét, csakhogy mesét mondjon.

Amikor anyánk észrevette, hogy hiányzik az egyik harisnya szára, s labda készült belőle, így oktatott:

– Vakarjátok meg a tehenet, s szőrét vízzel kerekítsétek meg, az az igazi labda!

Sóvárogva néztük a gazdag lányt, akinek gumilabdája volt:

– Add ide, megfogni – kértük.

Fehér kukoricacsumából, rongyból készítettük a babáinkat, blúzt, szonyát varrtunk nekik, beletettük a skatulyába és elalattuk. A családban négy deák járt egyszerre iskolába. Anyám nyújtófára tette a ruháinkat, s a mángorlóval kivasalta. Mi meg felfordítottuk a kasztrojt (lábás), és kipucoltuk korommal a cipőnket. De volt, aki télen is mezitláb járt. Pozsár Sándor csak úgy ugrált a nagy hóban, s közben elkiáltotta magát:

– Tüzön fütty, kuron kutty!

Lekapta a sapkát a fejről, beleáltt, megmelegedett, s ugrált tovább az iskola felé mezitláb.

Nagyon szerettem tanulni. Mondta is a tanító apámnak:

– Add oda, fiam, ezt a lányt ösztöndíjra!

– Dehogyan adom, nem bírom én fizetni. Majd megtanul itthon kapálni.

Én végeztem a házimunkát. Kiadták, hányféléket kell dolgozni, mert a néném másodikos volt, már a kukoricát vetette apám után az abrakos tarisznyából. Estére olyan fáradtak voltunk, hogy ahogy beléptünk az ajtón, lerogytunk és elaludtunk, Julis néném a szék négy lába közé dőlve aludt el.

Egy szombati napon anyám megkért, áztassuk be a ruhákat. Azt mondja néném:

– Te, Ilona, mossuk is ki!

Ő a sulyköt tette a lába alá, én a kis székre álltam, és kukoricacsumával dörgöltük a vásznakat. Jött a jó anyánk haza.

– Mit csináltatok ti, kedves magzatjaim?

– Kimostunk, hogy kend örüljön!

– Ha kimostatok, most van időm, sütök nektek kalácsot.

De mire a kalács kisült, a mosónők már régen elaludtak.

Tizenkétéves kislány voltam, amikor először kerestem pénzt, s ma is büszke vagyok arra, hogy kaptam öt koronát. 1915. július 20-án a monostori birtokon napszámosként szedtük szét a búzakereszteket, mert kicsirázott a nedvességtől. Beosztottak egy nagylány mellé a sorba. A naccságos úr írta a nevünket: Suhajda Anna, Nagy Ilona. Pedig még nagyon kicsi voltam, de úgy dolgoztam, mint a villámlás. Este, mikor fizettek, azt mondja a néném:

– Ilon, majd én veszem ki a pénzt, te nagyon kicsi vagy, nehogy kevesebbet adjanak!

Hát öt szép ezüst koronát hoz a néném. Irigykedtek is reám a többiek. Úgy ugráltam hazáig, mint a csikó. Még vacsorázni se bírtam örömben.

Nekem az volt a boldogság...

Mikor férjhez mentem, én és az uram is nagyon szegények voltunk. De egyetértés az volt.

– Te, Ilon, jó lesz ez így?

Meghánytuk-vetettük mielőtt hozzákezdünk valamihez. Pedig tíz évig nem volt evővillánk. 1926-ban sikerült 16 libát felnevelnem. 13-at elvittünk Aradra, eladni. Elkértük apáméktól a kocsit, lovat, elindultunk. Pirkadatkor már az újaradi hídon voltunk. Ott állt egy asszony, s mindjárt meg is vette – ezer lej fogalalót adott. Én nem bírtam szóhoz jutni. Akkora lélegzetet vettünk a boldogságtól. Mindjárt be is vásároltunk: három párnatok, tepsi, vájdling, puhaszárú csizma. A férjem is velem örült. Mert ő is velem versenyt tömte a libákat.

– Tán ezt nem tudnám csinálni? – És nekiállt. De meg is volt a gyümölcse!

Szerettem, hogy minden pontosan legyen. Nekem az volt a boldogság, ha láttam a munkám gyümölcseit.

Gyűjtötte a majláti iskola irodalmi köre. Megjelent 1979. augusztus 12-én az aradi Vörös Lobogóban.

Majláti lakodalom

Mészáros József 43 évig volt vőfély Majláton. 17 éves korában kezdte nagybátyja, Baranyai Ferenc biztatására, aki szintén vőfély volt. Tőle és egy pécskai forrásból sajátította el a tudnivalókat, s 60 éves koráig gyakorolta. 73 évesen, 2002. február 2-án mondta el az alábbiakat. Lejegyezte Jankó Norbert.

A tésztagyúrás

A lakodalom a hívogatással kezdődött a vőfély szempontjából. A házigazda sokszor már évekkorábban elkezdett készülni a lakodalomra, disznót, borjút nevelt, bort, pálinkát szerzett stb. A hívogatás előtt persze a gazda és a vőfély összeült, megbeszéltek, leírták, kit kell meghívni. A vőfély csak a családostakat hívogatta, a legényeket, lányokat a legények.

A hívogatás a lakodalom előtti vasárnapon zajlik le, amikor a tésztagyúrást is végzik. Ez általában az asszonyok munkája volt, akik vasárnap déltől, sokszor estig, 2-300 tojásból gyúrtak levesbe való tésztát, attól függően, hány vendég volt hivatalos a lagziba. Majláton már nem szokás csigatésztát csinálni, én azt hiszem, azért alakult így, mert ha túl sok vendéget hívtak, egyszerűen nem volt elegendő idő a csavargatásra. A kinyújtott téstalapokat metélővel vágták fodros darabokra, megszáritották, s a lakodalom napján csak bele kellett dobni a forró tyúklevésbe. A férfiaknak nem volt dolguk ilyenkor, így ők csak estefelé mentek a lakodalmas házhoz a feleségük után. Akkorra már az asszonyok is befejezték a munkát, a bográcspaprikás is megfőtt, s vacsora után kezdődött a főpróba, a mulatozás. Sokszor attól függően jósták meg, milyen lesz a lakodalom, hogy milyen mulatozás volt a főpróbán, tésztagyúráskor.

Hívogatáskor a vőfély végigjárta a falut, bekopogott a felírt házakba, bement a házba, és ezt mondta:

Örülök, hogy átléptem e háznak küszöbét,
A maguk engedelmevel és az Úr Jézus kegyelmével.
Én Szőke János vőfélye vagyok,
Ki tisztelettel meghívja e házbéli családot,
Folyó hó 15-én, szombaton délelőtt 11 órára
Fia, Sándor esküvője napjára,
Melyre szeretettel elvárják az egész családot.

A lakodalom napján a vőfély, a templomba menésig, beköszönti a sorban érkező vendégeket, családokat. Éspedig így:

Jó napot kívánok, násznagyuraméknak,
És az egybegyűlt becses társaságnak.
Örülök, hogy újra megjöttem,
Rám bízott munkámban sikerrel működtem,
Íme, egy tisztelt családdal szolgállok,
Kit násznagyuramék figyelmébe ajánlok,
Fogadják hát a Kovács családot!

Ezután a násznagy a férfiakat pálinkával, borral kínálta, az asszonyokat, gyerekeket süteménnyel.

Régebben volt még egy dolga a vőfélynek. Akkoriban, ha a menyasszony és a vőlegény falubeli volt, két helyt, a fiús és a lányos háznál is tartottak lagzit. Akkor a fiús háznál lévő vőfély elment a lányos házhoz, és kikérte a menyasszonyt, mégpedig így:

Dicsértessék a Jézus Krisztus.
Hála, hogy e nap szép és emlékezetes,
Részint szomorú, részint örvendetes,
Mert ezen a szép napon leányuknak,
Oltárhoz kell lépni mint szép menyasszonynak.
Kérjük hát az érdemes szülőket,
Készítsék elő édes szülöttüket,
Lépjen szent frigyébe egész életére
Az ő hű párjával, kivel ma,
A majláthfalvi templomban,
Szent házasságra lép.

Ezután a két vőfély megbeszéli, egyezteteti a elkövetkezendő programokat. Először is, mikor indulnak, hogy egyszerre érjenek a templom elé. Ezután mindkét vőfély elbúcsúztatja a saját helyszínén a főszereplőket.

A lányos vőfély így szól:

Tisztelt násznép, halljunk egy pár búcsúszót,
Mielőtt elhagynánk ez érdemes házat,
Mert illő, hogy midőn ily útra indulunk,
Isten, ember előtt méltón elszámoljunk.
Kedves menyasszonyunk is amondó volna,
Ha a szép érzelmétől szavakhoz jutna.
Elmondom én tehát, mit elméje gondol,
Ilyképpen szólna, látom bús arcáról:

Örömmel virradt fel rám e szép reggel,
Örömmel fogadtam ártatlan szívemmel,
De most keblemet nagy bánat fogja el,
Mert a házaselet útjára lépek fel.
Hosszú az én utam, melyre most indulok,
Ezért, ó Istenem, tehozzád fordulok,
S tőled térdre hullva bocsánatot kérek,
Mert áldást és segélyt csak tőled nyerhetek.
Zeng búcsúzó szavam, hullanak könnyeim,
Mert tőletek kell válnom, drága jó szüleim,
Hatalmas Úristen, világ teremtője,
Tekints le méltatlan, bűnös gyermekekre,
Tekints le ezen kedves jó szülőkre,
S harmatként szórjad áldásod fejükre,
Kik által engem a világra helyeztél,
S általuk ilyen szépen felneveltél. Éljen!

Tehozzád szólok, kedves édesanyám,
Ki voltál mindenkor nevelő dajkám,
Tudom, hogy fáj, anyám, szívednek,
Hogy elválását látod gyermekegednek.
Kedves édesanyám, tudom, hogy szerettél,
Mint gyenge virágot ápoltál, neveltél,
A jóra tanítottál, a rossztól intettél,
Most pedig számomra más utat jelöltél.
Bocsánatot kérek, kedves édesanyám,
Ha megbántottalak életeim során,
Amíg pedig életed e világon éled,
Az Úristen kegyelme legyen mindig véled. Éljen!

Most hozzád fordulok, kedves édesapám,
Nézd könnyeimtől mint borul el orcám,
S mielőtt atyai házadból kilépek,
Tőled térdre állva, bocsánatot kérek,
Bocsánatot kérek, ha megbántottalak,
Jóságodért sokszor megszorítottalak,
Kedves édesapám, feledd el ezeket,
Az Isten is áldjon meg ezért tégedet! Éljen!

Kedves leánytársaim, kik eddig voltatok,
S most könnyező szemekkel körülöttem álltok,
Szép koszorútokból, íme, most kiválok,
Istentől néktek is minden jót kívánok! Éljen!

Kedves felső-alsó jószívű szomszédim,
Kik itt jelen vagytok, barátim, rokonim
Az Isten áldjon meg benneteket, mindenkit,
Hogy ne érezzetek e földön fájdalmat s kint.
E szavakkal most már búcsúzomnak vége,
És az egész násznépet áldja meg az Isten! Éljen!

A fiús háznál ezt mondja:

Tisztelt násznép, egy kis csendet kérek,
Mert most búcsút mondok, vőlegényünk helyett.
Vőlegény urunknak most, ha szava volna,
Búcsúzó, bús szava ekképpen szólna:
Eljött a nagy nap, melyet rég vártam,
Mert a szívemnek párját megtaláltam,
Vadvirág nyílt még akkor kint a réten,
S kinyílt a szerelem mindkettőnk szívében.
Én őt azóta oly nagyon megszerettem,
Hogy a mai napon az oltárhoz vezetem,
De mielőtt az anyaszentegyházba lépek,
Tőled, édesanyám, bocsánatot kérek. Éljen!

Megcsókolom kezed, kedves édesanyám,
Mert felneveltél, gondot viseltél rám,
Anyai szíveddel oly nagyon szerettél,
Mindent megtettél, csakhogy felneveljél.
Nem feledem soha, amint két kis kezem
Összeillesztetted; s imát mondtál velem.
Anyai sóhajod az Istenhez szállott,
Amikor elmondtuk az első Miatyánkot.
De én már azóta oly sok rosszat mondtam,
Szegény jó anyámat, sokszor bosszantottam,
De te nem szóltál, bármennyire bántott,
Sokszor sírtál, hol senki se látott,
Tudom, most azért sírsz, mi lesz majd énvelem,
Boldog lesz-e majd az én házaséletem,
Ne sírj, édesanyám, töröld le könnyed.
Az Isten áldjon meg ezerszer téged,
Csókolj meg fiad mint legényt utoljára,
S ezerszer szálljon rád az Isten áldása! Éljen!

Kedves édesapám, add ide a kezed!
Bűneimért tőled bocsánatot kérek.
Köszönöm, jó apám, hű nevelésed,
Az Isten is áldjon meg mindezért téged!

Most fiad oltárhoz indul, mondj egy imát érte,
Én is imádkozom, hogy áldjon meg az Isten.
Adjon vigaszt szíved fájó bánatára,
Ezt kívánja fiad búcsúzó szavába. Éljen!

Kedves jó testvéreim, most hozzátok fordulok,
Mielőtt ezúttal tőletek is elvállok,
Az Isten áldását kérem fejetekre,
Oly bőven, miként a harmat száll a földre. Éljen!

Jó legénytársaim, kik eddig voltatok,
Búcsúzom tőletek, a kezemet nyújtom,
Adjon az Isten szép, jó feleséget,
Hogy boldog legyen földi éltetek. Éljen!

Kedves felső-alsó jószívű szomszédim,
Kik itt jelen vagytok barátim, rokonim,
Az Isten áldjon meg benneteket mindenkit,
Hogy ne ismerjete e földön bánatot, kint. Éljen!

Az itt maradóknak kívánok jó kedvet,
S nekünk, utasoknak, boldog megérkezést.
Induljunk el hát a Szentháromság nevében,
Hosszú utunkon vezéreljen Isten. Éljen!

Marsok

Föl-föl vitézek a csatára,
Ezt a kislányt a templomba kísérik stb...

Amikor a szertartás a templomban véget ér, még külön-külön
a saját házukba térnek vissza. Megérkezéskor ezt mondta vőfély:

Dicsértessék a Jézus Krisztus.
Így hát dolgunkat rendjébe végezve,
Mint ahogy írva van hitünk könyvébe,
Édes menyasszonyunk, nemes vőlegényünk
Szent házasságára az ég áldását kérjük.

De nemsokára a vőlegény, immár az újember, a násznép élén
elmege az újasszonyért.

Odaérve, ezt mondja a vőfély:

Dicsérjük a Jézust, jó mulatást adjon,
Ezen víg körben, végig itt maradjon,
Vőlegény urunk arra kéri a násznagyuramékat,
Hogy adnák kezünkhöz szép menyasszonyunkat.

Mert ő, immár, helyét sehol nem találja,
Ha nincs mellette az ő hű párja,
Kit a mai nap délutánján az oltárhoz vezetett,
De hazamenetkor véletlen elvesztett.
Engem bízott meg tehát a dolgába,
Meggért, juttassam neki vissza, birtokába,
Miért is velem küldött egy levelet,
Mely Krisztus testével lepecsételtetett,
És szívem vérével vagyon megírva,
Tessék, násznagyuram, vegye és olvassa!

Egy égetett cukorral lezárt üveg bort ad a násznagnak.

Erre a násznagy azt feleli, hogy ő szívesen kiadja a menyasszonyt, de előbb a vőlegénynek, a násznéppel együtt, meg kell találja a kulcsot, három kérdésre kell megfeleljen. Ezek vicces találós kérdések voltak általában, kötődtek valamelyik résztvevőhöz.

Pl. Kinél szállt föl a főtt tyúk a padlásra? Valamelyik rokon nagymama, amikor elment vasárnap délelőtt a templomba, eldugta a főtt tyúkot a padlásra, nehogy a hamarabb hazaérő kölykök megegyék, és aztán elfelejtette hova tette, és csak nagysokára találtak rá.

Ki volt az az egyszeri ember, aki amikor bement a községházára és ott csak egy fiatal jegyzőt talált, ezt mondta neki: „Őcsém, hát a többi gazembőr hun van?”

Ki volt az az egyszeri ember, aki elfelejtette, hol hagyta az ekéjét, s szép lassan kocsikázva a határban, akivel találkozott, megkérdezte: „Nem tudjátok, hol hagytam az ekémet?”

Hány éves egy kéthetes ember?

– 77

Ki volt az az egyszeri vőfély, aki mezitláb hívogatott? A válasz: adatközlőnk, Mészáros József. Ő egyszer kifelejtett két családot, s másnap este, amikor a munkából hazaért, és a feleségétől megtudta, mit üzent a házigazda (akinek a pletykások segítségével fülébe jutott ez a baki), akkor úgy munkaruhában, mezitlábasan biciklire pattant, és elment a két kimaradt házhoz jövátenni a mulasztást.

A sikeres válaszok után ezt mondja a vőfély:

Víg lakodalmi nép, vidám mulatságot,
Örömet, jókedvet, kedves nyájasságot,
Adjon az Úr néktek békés mulatságot,
Űzze el tőletek a szomorúságot.
Tisztelt násznagyuram,

Tovább nem engedek,
Rövid versemben komolyan beszélek,
Adják ide szép menyasszonyunkat,
Ne kínozzuk tovább vőlegény urunkat,
Ki azt állítja, hogy én vagyok a hibás,
Nem jól tettem az egész eljárást.
Tehát násznagyuram, ismétlem még egyszer,
Szép menyasszonyunkat adják ki ezennel.

Menyasszonybúcsúztató:

Szűnjék meg hegedők zengése, sarkantyúk pengése,
Búcsúzásomnak most leszen kezdése,
Legyünk csendben, mi leszen végzése,
Zeng búcsúszavaim, hullanak könnyeim,
Mert tőletek válok most, kedves jó szüleim,
Hatalmas Úristen, világ teremtője,
Tekints le kegyes jó szüleimre,
S harmatként szállítsd áldásod fejükre,
Kik által engem a világra helyeztél,
S általuk idáig szépen felneveltél,
Most számomra más utat jelöltél,
Engem a házasság útjára tereltél.

Kedves édesatyám, tehozzád fordulok,
Mielőtt tetőled könnyes szemekkel elválok,
Isten áldását kérem fejedre,
Oly bőven, mint harmat száll a földekre.
Kedves édesanyám, tehozzád is szölok,
Mielőtt ezúttal tetőled elválok,
Az Isten áldását kérem a fejedre,
Oly bőven, mint harmat száll a földekre.
Kedves testvéreim, nagyszüleim, kik eddig voltatok,
S most könnyező szemekkel körülöttem álltok,
Gyöngykoszorútokból, íme, most elválok,
Nektek is minden jót kívánok,
Adjon az Úr néktek békés mulatságot,
És űzze el tőletek a szomorúságot.

Elmennek, az úton nótáznak. Amikor a vőlegényes ház felé közeledtek, mindig ezt a nótát énekelték:

Gyere ki, te vén boszorkány, nézd meg, mit hoztunk,
Ezért a szép menyasszonyért fáradoztunk,
Ha nem tetszik visszavisszük édesanyjának,
Ki felnevelte szép menyasszonynak.

Amikor megérkeznek, ezt mondja a vőfély:

Adjon az Úristen békés jó estét!
Köszöntjük békességben a házat s vendégét.
Nosza, uraim, ismét megérkeztünk,
De most már mondhatjuk, hogy sikerrel működtünk,
Szép menyasszonyunk, íme, megérkezett,
Kérem násznagyuram, fogjon velem kezét,
Fogadja be őt a társaságba,
Készítse a további mulatságra.

A sátor, a terem ajtajában az anyós várja az immár új embert és új asszonyt, kezében egy tányér mézzel és egy pereccel. A küszöbön, a fiú belül, a lány kívül, megfogják a perecet és széttépik, és akinek nagyobb rész szakadt, az lesz az úr a házban. Azután mézbe mártják a perecet és esznek belőle egy falatot, hogy olyan édes legyen az életük, mint a méz.

Következik egy kis mulatozás, utána a vacsora. Ez levessel kezdődött. A vőfély hozza az első tálalt, és csendet kérve, a násznagy előtt megállva, ezt mondja:

Leves:

Érdemes vendégek, nem üresen jöttem,
Terhelve vagyok mind a két kezem,
De mielőtt a kanálhoz nyúlnak,
Buzgón adjunk hálát az Úrnak,
Én pedig hosszan ne papoljak,
Forró tálaktól sebet ne kapjak,
Vegyék el kezemből e forró tálakat,
Melyet ujjaim már nehezen bírnak,
Ne tántorogjon hát előttem senki,
Mert a nyakát hamar leforrázom neki,
Itt a jó leves, mellé a jó főtt hús,
Hogy szíve senkinek ne legyen bús.
Nosza, muzsikusként, szóljon hát a víg tus,
Ezzel köszöntjük az Úr Jézus Krisztust.

Paprikás:

Ismét megérkeztem, egy kicsit sokára,
De merem mondani, nem jártam hiába,
Oly jó étket hoztam valójában,
Ami első az ételek sorában,

Ezen eledelért egy nagy próbát tettem,
Egy szilaj bikával hét nap verekedtem,
Kicsin múltott, hogy fogam ott nem feledtem,
Oda se neki, csakhogy legyőztem,
Bőrét hevenyében levettem,
Fejét nyakától leszeltem,
Ezt a jó eledelt abból készítettem,
Megmondom, uraim, ezt én is szeretem,
S azt is, hogy erre vizet inni vétek.
Nosza, muzikusok, szóljon hát a víg tus,
Ezzel köszöntsük az Úr Jézus Krisztust.

A paprikás után jön a sült hús bemutatása:

Násznagyuram, itt hozok sültet sokfélét,
Köszörülje hát jól ki mindenki a kését,
Hogy el ne csorbítsa tányérja szélét.

Sütemény:

Itt hozok sokféle süteményt,
Nincs benne se ánizs, se mustár, se kömény,
Cukorral van vegyítve, nem is olyan kemény,
Aki ebből jólakik, nem bántja a köszvény.

A vacsora alatt szokás volt ellopni a menyasszony cipőjét, amit tréfás keresések követtek, s amit végül a násznagy szerzett vissza, jó pénzért.

Éjfélkor kezdődött a sortánc. Ez abból állt, hogy a vőfély, rokonsági sorrendben, sorra szólította a vendégeket, akik aztán eljártak a menyasszonnyal egy rövid csárdást, majd átadták az ajándékokat vagy a pénzt, amit az új párnak szántak. Amikor a szólított pár megitta a pohár bort a násznaggyal, a férfi oda kiáltotta nótáját a zenészeknek, s aki tudta, bírta, jól megforgatta a menyasszonyt. Ha nem kommandáltak, akkor legtöbbször azt húzták, hogy:

Nemsokára új asszony lesz ebből a lányból,
Kerek kontyot fonnak az ő hajából.

Régebben, amíg az ajándék volt a szokás (még én is megéltem), megtörtént, hogy a pár több mint száz tányért kapott, 15–20 tálalt, fazekat, vájdlingot stb., tehát néha annyit, hogy még rak-tározni is gond volt. Aztán szokásba jött a pénzadás, amit a násznagy előtti tányérba tettek.

A sortánc végén a menyasszonyt a vőlegény a karjaiban vitte ki a teremből, s egy idő után új asszonyként hozta vissza, szép piros pettyes ruhában és konttyal a fején.

Akkor a vőfély a násznagy elé vezette az új párt, és ezt mondta:

Tisztelt násznagyuram, egy csodát mutatok:
Ami tény, nem tréfa, és amiért én jótállok,
Tessék elhinni, hogy igazat mondok,
S amit könnyen be is bizonyítok,
Mert szép menyasszonyunk az előbb még lány volt,
És tessék megnézni, hogy megváltozott.
Hosszú haját nem látom, nem tudom, hova lett,
De annyi biztos, hogy a feje bekötetett,
Ezért szépen kérem násznagyuramékat,
Fogadják be ismét menyasszonyunkat,
De most már mint új asszonyt,
E vig társaságba. Éljen!

Akkor a násznagyhoz mentek mind a ketten, és megkapták az összegyűlt pénzt, a tányért pedig a násznagy földhöz vágta. Ahány darabra tört a tányér, annyi gyereket jósoltak az új párnak.

Már vagy 30–40 éve elszaporodtak az egyes lagzik, vagy azért, mert csak az egyik, vagy a menyasszony, vagy a vőlegény volt majláti, vagy ha mind a kettő majláti volt, a szülők a megnagyobbított kultúrotthonban együtt tartották a lakodalmat. Megnövekedett a meghívottak száma: 50–60 házról (családról) 150–200-ra. Ez azt eredményezte, hogy egyes helyeken éjfélől 2–3 óráig is eltartott a sortánc. Ezt sokan megunták, sokan alig bírták kivárni míg sorra kerülnek, de elmenni nem lehetett, mert akkor adták át az ajándékot. Változtatni kellett a szokáson. Ehhez a 70-es években történt betelepítések is kellettek, s azóta megszabadult a menyasszony az órákig tartó (sokszor részeges) rángatóstól, egyszerűen nem járnak azóta sortáncot. A vőfély, az új pár, a násznagy által fogadott vendég, mindjárt érkezése után odaadja ajándékát (legtöbbször pénzt) egy arra kijelölt rokon asszonynak, aki beírja egy füzetbe a nevet és a summát.

A lakodalom utolsó fejezete a kárlátóba való menés. Ez akkor volt esedékes, ha két helyen volt a lagzi. Hajnali öt óra felé, a reggeli után, a legényes ház vendégei meglátogatták a menyasszonyos háznál mulatókat, és együtt folytatták. Ilyenkor egy-egy vidámabb legény vőlegénynek és menyasszonynak öltözött, és jöttek az élcek, tréfák, csipkelődések, asztalon táncolások stb.

Innen többnyire hazafelé vették az útjukat a vendégek, olykor zenészek kíséretében.



A vőfély egyik feladata a paprikás-kóstolás volt. Ő hagyta jóvá az ízt

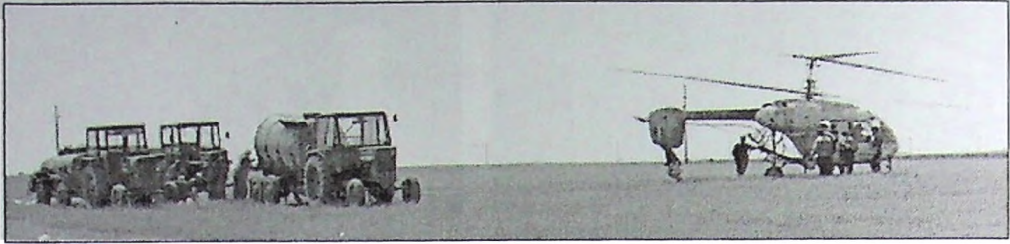


Mészáros József vőfély emeletes tortával az egyik lakodalomban



Lakodalmás menet 1956-ban. A menyasszony Androvics Rózsika. Mészáros József vőfély még délcegen vezette a menetet. Abban az évben 24 házasságot kötöttek a faluban, vagyis havonta átlag kettőt. 2003-ban, sajnos, egyet sem

Majláthfalva a 21. században



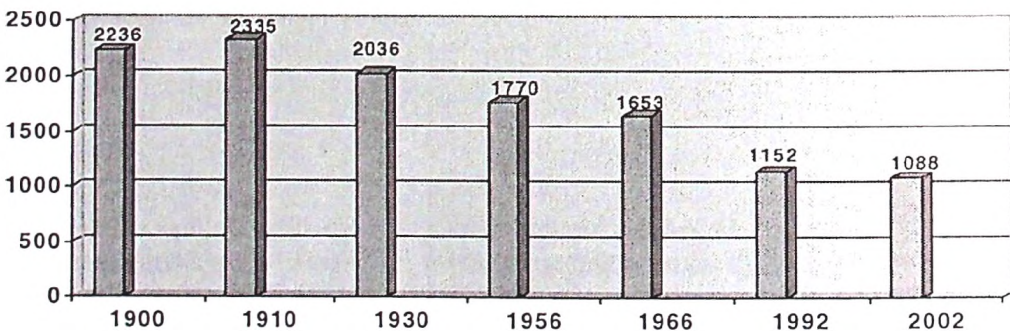
Majláti szántóföld vegyszerezésre készülő helikopterrel

Írásom címe szerint szülőfalum jelenével és jövőjével kellene foglalkoznom, ám közben kénytelen vagyok vissza-visszakanyarodni a múltjába is, hogy kiegészítsek egyes részeket, vagy érzékeltessem az átmenetet a 21. századba. Az adatokat 2002-ben gyűjtöttem mérnök-közgazdász diplomamunkámhoz, de most ezeket is közelíttem a jelenhez.

A kötet első részében található Az utolsó fél évszázad című fejezet csak 1991-ig követi nyomon a keresztelések, házasságkötések, temetések és a természetes szaporulat adatait. A folytatás a következő:

Év	Keresztelések	Házasságkötések	Temetések	Természetes szaporulat
1991	9	10	22	-13
1992	7	6	27	-20
1993	9	7	29	-20
1994	5	5	21	-16
1995	7	6	23	-16
1996	4	4	26	-22
1997	8	7	24	-16
1998	6	4	22	-16
1999	10	3	25	-15
2000	8	4	21	-13
2001	7	4	24	-17
2002	4	4	22	-19
2003	5	-	24	-19

A LAKOSSÁG SZÁMÁNAK ALAKULÁS 1992 ÉS 2002 KÖZÖTT



Az 1992-es népszámláláskor Majlátan 1152 személy élt, tíz év múlva már csak 1088, 2004 májusában pedig 1060. 2002-ben a faluban 545 ház volt, közülük 89 lakatlan, vagyis sokkal több mint 1971-ben, amikor csak 20 ház volt ebben a szomorú állapotban. 2004 májusában 70 lakatlan ház volt, a csökkenés majlátiak és más faluból jövők házvételeinek köszönhető.

A lakosság nemzetiségi megoszlása 1992-ben: az 1152 személyből 1130 magyar, 15 román, 1 bolgár, 4 más; 2002-ben az 1088-ból viszont már csak 1024 magyar (vagyis 106-tal kevesebb), 60 román (vagyis 45-tel több), 1 német, 2 bolgár, 1 más.

A lakosság vallási megoszlása 2002-ben: római katolikus 884, református 109, ortodox 40, pünkösdistá 49, más 5.

A lakosság korcsoportok szerint 2002-ben

	Összesen	Korcsoportok							
		0-9	10-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-
A lakosság száma	1088	71	62	72	104	126	224	362	67
%	100	6,5	5,7	6,6	9,5	11,6	20,6	33,3	6,1
Férfiak	521	34	32	36	49	61	110	170	29
%	47,9	3,1	2,9	3,3	4,5	5,6	10,1	15,6	2,7
Nők	566	37	30	36	55	65	114	191	38
%	52,1	3,4	2,7	3,3	5,0	5,9	10,5	17,5	3,5

A táblázatból kitűnik, hogy Majlát lakosságának harmada a 60-69 évesek közé tartozik, míg több mint 50 százaléka az 50-69 évesek közé, vagyis a falu az öregségbe hanyatlik.

A lakosság megoszlása iskolai végzettség szerint

	Összesen	Iskolai végzettség						
		Iskoláztatlan	1-4 osztály	5-6 osztály	Ipariskola	Líceum	Technikum	Egyetem
A lakosság száma	1088	6	298	652	18	84	6	24
%	100	0,5	27,4	59,9	1,6	7,7	0,5	2,2
Férfi	521	3	132	309	12	46	5	15
%	47,9	0,2	12,1	28,4	1,1	4,2	0,5	1,4
Nő	566	3	166	343	6	38	290	9
%	52,1	0,2	15,2	31,5	0,5	3,5	0,290	0,8

A lakosság migrációja

	Időszakok			
	1948-1966	1966-1977	1977-1992	1992-2002
Letelepedések a faluban	26	42	31	48
Elköltözések a faluból	250	90	67	21
A migráció egyenlege	-224	-48	-36	27

Sajnos, a 20. század második felében sokan elhagyták a falut, főleg az egyetemet végzettek.

A falu lakóinak több mint a fele nyugdíjas; 163-an (62 férfi és 101 nő) állami nyugdíjat kapnak, 368-an (148 férfi és 220 nő) téesz-nyugdíjból tengődtek, mely

átlag havi 450 ezer lej volt. 2004 májusában kb. 500 nyugdíjasa volt Majlátnak, a tévesz-nyugdíj pedig 800 ezer és egymillió lej közé emelkedett.

Majláton főleg mezőgazdasággal foglalkoznak, ez az aktív munkaerőből 430 személyt (207 férfit és 223 nőt) köt le, míg az ipar, építkezés mindössze 8, a szolgáltatás pedig 34 személynek ad kenyeret.

A 207 hektáron fekvő falu körül a megművelt földterület 2701 hektár, ebből 2640 szántó, 45 legelő, 16 pedig a tó. A szántóföld elég jó minőségű csernozjom, ideális gabona- és ipari növény termesztésére.

A szántóföld 97,7 százaléka magántulajdonban van.

A magántulajdonban lévő föld megoszlása

	Gazdaságok		A szántóföld hektárban
	száma	%	
Összesen	545	100	2701
Földnélküli	48	8,8	-
1 hektár alatti	117	21,4	82
1–3 ha	115	21,290	299
3–5 ha	140	25,7	644
5–7 ha	47	8,6	305
7–10 ha	38	7,0	323
10–20 ha	22	4,0	272
20–50 ha	12	2,2	310
50 ha fölötti	6	1,290	465

Ezek az adatok változnak, mert a majlátiak földet vásárolnak a környező településeken. Az utóbbi években több mint 300 hektárt vásároltak Németszentpéteren, 100 hektárt Monostoron, 20-25 hektárt Vingán, s közben bérbe vettek mintegy 300 hektárt az említett helyeken. 2003. január elseje és 2004. április elseje között kb. 200 hektárt vásároltak majlátiak a környező falvaktól. Majláton nincs idegen földtulajdonos.

A majláti földek többségét társulások művelik meg.

A növénytermesztés alakulása

	Megművelt terület (ha)		Termés (kg/ha)	
	1995	2001	1995	2001
Búza	650	680	4500	4000
Árpa	350	320	3800	3500
Kukorica	1200	1400	6800	7900
Napraforgó	300	200	1300	1900
Szója	20	-	2200	-
Cukorrépa	70	40	35000	40000
Dohány	8	18	1800	1700
Krumpli	15	25	34000	38000
Paradicsom	5	5	45000	50000
Hagyma	30	20	28000	29000
Gyökérzöldség	5	15	42000	45000
Here	35	25	7000	6000

2003-ban a búza hektárhozama 3-3,5 ezer kiló volt, az országos átlag viszont csak 2-2,5 ezer kiló volt. A majlátiaknak sok gépük van, ezért jó az eredményük. A helikopteres vegyszerezés is sokat számít, mert optimális esetben 4 óra alatt 600 hektárt lehet beszórni növényvédő szerekkel a levegőből. A faluban kb. 800

hektárt dolgoznak meg így, hektárját 4,5 euróért, s ez nagyon előnyös, mert traktorral pl. 600 hektárhoz 12 munkanap kellene (egy munkanap = 10 óra), s közben a kerekek taposnák is a vetést. (A helikoptert egy nagyváradi vállalkozónál kell megrendelni.)

A kukorica hektárhozama 5-6 ezer kiló volt 2003-ban, az aszály miatt nagyon rossz évben. Az országos átlag csak 2500 kiló volt hektáronként.

Mivel a sok kézi munkát igénylő állattenyésztésnek nincs jövője sem Majláton, sem Románia nyugati részén, a növénytermesztésben pedig a gépesítés csökkenti a munkaerő-szükségletet, előbb-utóbb rá kell térni a biológiai gazdálkodásra. Majlátra kell csábítani egy integrátort, vagyis egy olyan személyt vagy céget, aki/amely több kistermelőt ellát maggal, palántával és technológiával. A kistermelők szabványos termékeket állítanak elő, ezeket az integrátor az előre megkötött szerződésben rögzített áron felvásárolja és értékesíti, akár nyugati piacokon is. Magyarországon ez már bevált, több kisebb falut is összekötnek az integrátorok. E biótermékekben nincs egészségre ártalmas vegyszer, viszont előállításuk nagyon munkaigényes. 2002-es felmérésem szerint a majlátiaknak csak a harmada hallott a biológiai gazdálkodásról, de még senki sem gyakorolja.

Az állattenyésztés alakulása

	Létszám jan. 1-én		Termelés	
	1995	2001	1995	2001
Szarvasmarha(tonna/élő súly)	150	80	48	27
Tehéntej(ezer liter)	220	90	1050	440
Sertéshús(tonna/élő súly)	2500	4500	275	480
Tyúktojás(1000 db)	12 000	16 000	1400	1900
Lóállomány	50	36	-	-

2004-ben már csak 60 tehén van a faluban, 40 százalékkal kisebb a sertésállomány, és csökkent a szárnyasok száma is. A sertéstartás azért hanyatlik, mert ráfizetéses. Egy kg húshoz 5-6 kg takarmány kell, melynek kilója 6-7 ezer lej. Három évvel ezelőtt 40 ezer lej volt az élő sertés kilója, idén viszont 24-26 ezer lej között mozog, mert a CEFTA-szerződés miatt nem alkalmazhatunk védővámot a támogatott uniós sertéshúsárok ellen.

A műszaki ellátottság

	Számuk	
	1995	2001
Traktor	42	58
Traktorvontatású eke	40	46
Állatvontatású eke	-	-
Gépvontatású tárcsa	40	48
Gépvontatású kultivátor	40	44
Állatvontatású kultivátor	50	40
Vetőgép	15	25
Magánjáró kombájn szál as gabonához	6	12
Magánjáró kombájn kukoricához	6	10
Magánjáró kombájn takarmányhoz	-	-
Szénát, szalmát bálázó prés	3	5
Lovasfogat (pár)	28	23
Szekér	28	23
Gépjármű szállításhoz	3	5

2003. január elseje és 2004. április elseje között a gazdák vettek még 3 Class kombájnt (ezek német gépek Mercedes motorokkal), 2 új belföldi traktort és 2 használt külföldit, 2 új permetezőgépet, 4 vetőgépet, valamint több ekét, tárcsát, kombinátort stb.

A faluban négy nagy mezőgazdasági társulás működik, közülük csak a Viitorul jogi személy, a többit egy-két család vezeti.

A **Viitorul Mezőgazdasági Társulás** 1991. november 27-én alakult meg mintegy 300 család részvételével. 1205 hektár szántóföldje van, s az utóbbi években egyre jobb eredményeket ér el.

A **Sipos-Szőke-Hódi Társulást** ez a három család vezeti. 600 hektáron gazdálkodnak, főleg kukoricát termesztenek.

A **Salamon Társulás** több mint 150 hektárt művel meg.

A **Szécsi Társulás** több mint 130 hektáron gazdálkodik, szolgáltatást is végez magángazdáknak.

2001-ben folytatódott az iskola felújítása. Miután 2000-ben mintegy 30 millió lejt költöttek a belső renoválásra, 2001-ben több mint 110 millió lejt fordítottak a külsejére. Az utóbbi összeg a következő forrásokból származott: 65 millió a községközpont, Vinga költségvetéséből, 18 millió a majlátiak adományaiából, 14 millió a majláti katolikus parókiától, a többi pedig a helyi cégektől, az RMDSZ helyi szervezetétől, a szülők munkahozzájárulásából és a franciaországi Mauves falu adományaiából állt össze.

Érdekességgé megemlítem, hogy az 1989-es rendszerváltozásig a majláti iskolában kötelező tantárgy volt az orosz nyelv. 1990-ben tértek át a franciára, s a 2002/2003-as tanévtől szabadon választható tantárgy az angol nyelv.

A majláti óvoda felújítása és korszerűsítése is a múlt században, 1998-ban kezdődött és a mostaniban fejeződött be a már említett intézményeknek és személyeknek köszönhetően.

2002-ben nekifogtak a katolikus templom felújításának és korszerűsítésének, s most méltó állapotban várja felszentelése 125. évfordulójának megünneplését 2004. augusztus 15-én.

Itt említem meg a temető rendbehozatalát is.

Bár a parókiának sok pénzre volt szüksége az említett munkálatokhoz, közben nem feledkezett meg a szegények támogatásáról sem. Minden tanítási napon ingyen reggelit kap 10 olyan óvoda és 30 olyan iskolás, akiknek szülei hátrányos anyagi helyzetben vannak. Az erre fordított összeget az egyház, valamint helyi vállalkozók és gazdák teremtik elő.

1999-ben megkezdték a siralmas állapotban lévő kultúrotthon rendbetételét. Először a külsejét, majd a belsejét renoválták, s ez nemcsak festést jelentett, hanem a romos tető megjavítását, a tönkrement ajtók és ablakok helyettesítését, a világítás korszerűsítését, új asztalok és székek beszerzését, új kályhák felállítását stb. is. A termet bérbe lehet venni esküvőre, keresztlőre, bála és más rendezvényre, a befolyt pénzt pedig az épület karbantartására és további korszerűsítésére fordítják.

Az 1990-es évek elején tapasztalt gazdasági és társadalmi megtorpanáson a falu szerencsésen túljutott, mezőgazdasága virágzik. Az egyik gondja a munkaerő hiánya, különösen a június-október időszakban, amikor szezonmunkásokra szorul a szomszédos falvakból és Máramarosból.

Úgyszintén gondot okoz a Majlátot Vingával összekötő út állapota. Ez az egyetlen aszfaltburkolatú út nagyon fontos a majlátiaknak, sajnos, rossz állapotban

van, felújításra szorul, de a költségvetésből az utóbbi években csak alkalmi felújításra futotta.

A mezőgazdaság problémái, akárcsak országszerte, itt is nyomasztóak. A majlátiak szerint a legfontosabbak: 1) a mezőgazdaságból származó alacsony bevétel lassítja a fejlesztést, 2) a belföldi gyártmányú felszerelések és gépek magas ára, 3) az agrárhitel hiánya külföldi gépek vásárlására, 4) a hibás agrárpolitika és támogatási rendszer.

Mindezek ellenére a falu – főleg az utóbbi években – fejlődik. Ezt elősegíti a majlátiak fogadókészsége az újdonságok iránt, az a nyitottság, amellyel a fejlődésben inkább előnyt látnak, semmint kockázatot vagy veszélyt.

Majlát további fejlődéséhez égetően szükséges: 1) ipari beruházók odavonzása, 2) munkahelyteremtés az iparban és a szolgáltatásokban, hogy meg lehessen állítani a fiatalok elvándorlását a faluból, 3) az infrastruktúra fejlesztése az utak, az ivóvíz- és a földgázhálózat terén.

Az 1989 után föleszmélt faluban a változások még ma is tartanak. Befejezésül két eseményt említek meg. A 2003. évi Majláti Vasárnap, illetve a Majláti Hétféve nevéű ünnepségsorozat az iskola megalapításának 100. évfordulójával kötődött össze augusztus 16-án. Nagyon jól sikerült.

2003. október 17-én alakult meg a PRO MAJLAT kulturális egyesület, amely a falu mindenfajta ügyével-bajával szeretne foglalkozni, összefogva mindazokat, akik a helységért tenni kívánnak, s ebbe az irányba keresnek, terelnek más erőket is. 2004. május 10. óta hivatalosan is bejegyzett egyesület, elnöke Kaslik András, alelnökei Sipos György és Somogyi Levente, titkára Bányai Eliza, tagjai Molnár László, Salamon Ferenc, Andresz József, Szőke József, Szécsi Ferenc, Görgicze István, Jankó András, Kovács István, Bányai Mónika, Hegyi Gyöngyi, Szőke Endre, Portik Rozália, Berta Lajos, Molnár Ferenc. Ezúttal is kívánunk nekik hasznos faluépítő munkát!

Somogyi Levente



A távolban Vinga, a községközpont

A szerkesztő utószava

Amit még el kell mondani

Először a könyv szerzőit mutatom be röviden. Dr. Kovách Géza 1925. december 22-én született Székelyudvarhelyen. A középiskoláit Zilahon végezte, majd a Bolyai Tudományegyetemen történelem-néprajz szakos diplomát szerzett. Aradon több mint 40 évig középiskolai tanár volt. Történész, közíró. Több könyvet írt. Sok tudományos és népszerűsítő cikke, tanulmánya jelent meg bel- és külföldi újságokban, folyóiratokban.

Jankó András 1953-ban született. Ő az első majláti, aki rendőrként elérte a legmagasabb főtiszti rangot: rendőr ezredes, illetve a 2002 szeptemberében bevezetett új elnevezések szerint rendőr-főfelügyelő. Jogi diplomája is van. Ugyancsak ő az első majláti, akinek könyve jelent meg. 2003 júliusában az aradi Jelen Házban mutattuk be Bűnözők és áldozatok című kötetét. Majláti bemutatója 2003. augusztus 16-án volt, amikor 100 éves iskolájukat ünnepelték meg.

Andrásy György 1937-ben született Majláton. Pedagógusként rekordot állított fel, a 185 év alatt ő az egyetlen, aki több mint 40 évig oktatott a majláti iskolában. 2000-ig biológiát tanított, pályafutásának utolsó évtizedében (1990–2000) a majláti iskola igazgatója is. Jelentős az iskolán kívüli tevékenysége: 38 évig a helyi művelődési ház igazgatója volt. Tevékenységéből kiemelkedik egy országosan ismert és elismert ünnepély, 28 Majláti Vasárnap megszervezése.

Apácai Bölöni Sándor (1931–1998) Brassóban született, Pécskán volt magyar nyelv- és irodalomtanár, valamint folklórgyűjtő.

Somogyi Levente a kötet legfiatalabb szerzője, 1979-ben született. Mérnök-közgazdász.

E sorok írója, a kötet szerkesztője, 1939-ben született Aradon. Újságíró. Több mint 30 évig dolgozott az aradi magyar napilap szerkesztőségében.

És most lássuk azokat, akikről nem, vagy alig esik szó a kötetben, pedig megérdemlik. Az utóbbi években a falu legaktívabb embere Sipos György mérnök, gazdálkodó. Sokat köszönhetnek neki a majlátiak. Szinte az egész falut mozgósította, és szép eredményeket értek el. Először az óvodát, majd az iskolát, a kultúrházat és a templomot hozták rendbe évekig tartó munkával, s az ő erőfeszítésük gyümölcse a telefon, az orvosi rendelő, a kábeltévé, az iskola kútja s az országút is. Ezért lett Sipos György megyénk első TISZTELETBELI PEDAGÓGUSA, a Romániai Magyar Pedagógus Szövetség megyei szervezetének oklevelét 2003. augusztus 16-án kapta meg. Megkérdeztem Matekovits Mihály megyei főtanfelügyelő-helyettest, más is kaphat ilyen elismerést.

- Kaphat, ha *siposi* érdemeket szerez.
- Hol osztogatna legszívesebben ilyen okleveleket?
- Kisperegen, Kisiratoson, Simonyifalván, Zerinden.

Reménykedjünk, hogy majd ott is akadnak Siposok! Jó lenne ha mindenhol akadnának, ahol siralmas állapotban lévő óvodák, iskolák, más középületek Siposért, Siposokért kiáltanak az Európai Unióhoz való csatlakozás előtt.

Sipos György alapító tagja az RMDSZ Arad megyei szervezetének, s nemrég, a 2004. június 6-i szavazáson beválasztották az Arad Megyei Tanácsba.

A Majláton kívül is ismert személyek közé tartozik a Kaslik házaspár: a gépészmérnök András és a vegyészmérnök Júlia. Aradon ők foglalkoztak először a kábeltévével, s nekik köszönhető, hogy a műsorban magyar nyelvű adás is helyet kapott. Jelenleg az Internext cég keretében internetszolgáltatással foglalkoznak, s az ő érdemük, hogy a majláti iskola ingyen használhatja a világhálót.

Említést érdemel Andrási Ferenc, aki a román válogatottban kosárlabdázott, s kb. 10 éve Németországban él, valamint Gruber Mónika, az 1989. december 23-án az aradi városházán hősi halált halt Gruber Géza özvegye, gyermekük nevelője.

Most pedig lássuk a monográfiát. Arra gondolva, hogy az átlagolvasó az oldalakra nyúló statisztikai kimutatásoktól általában megszédül és továbblapoz, megpróbálom közelebb hozni őt e nélkülözhetetlen részhez is. Majláthfalva 1819 és 2004 közti eseményeit vizsgálva az adatokból az derül ki, hogy e 184 évben a faluban **11 948** keresztelő, **2952** házasság és **9576** temetés volt.

A kegyesebb keresztelés, mindössze négy, 1996-ban és 2002-ben volt, a legtöbb pedig 1886-ban, amikor 187-en részesültek ebben a szertartásban.

A házasságkötések mélypontjai 1820 és 2003. Ebben a két esztendőben egyetlen házasság sem volt. Érdekes, hogy a legtöbb házasságot – 81-et – közvetlenül az első világháborút követő évben, 1919-ben kötötték.

A temetések szempontjából a legkevésbé szomorú év 1826, amikor csak 7 majlátit kísértek utolsó útjára, a leggyászosabb esztendő pedig 1854, amikor 170-ért szólt a harang.

Majláthfalva 185 éve periódusokra is osztható bizonyos szempontok szerint.

1) Az első harminc esztendő (1820–1851) minden évében két számjegyű a gyermekáldás: a legkevesebb keresztelés (15) 1820-ban és 1821-ben volt, a legtöbb (68) pedig 1847-ben. A temetések száma 7 (1826) és 67 (1848) közötti. A természetes szaporulat mínusz 18 és plusz 32 között mozog, de csak nyolc évben negatív.

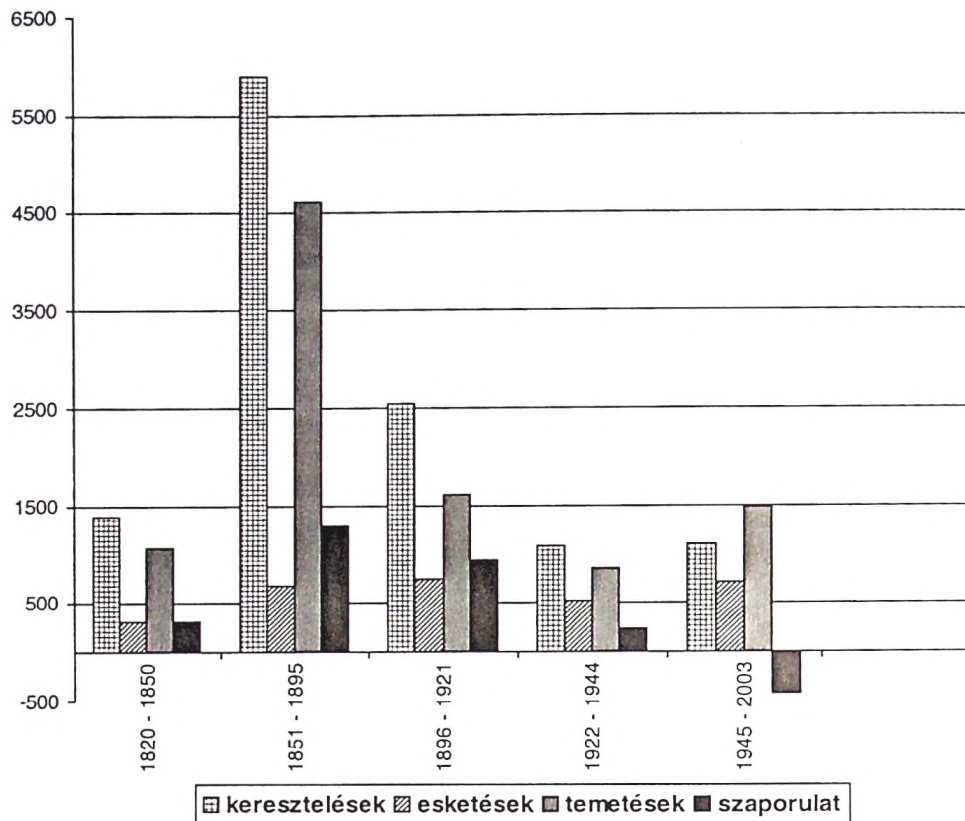
2) Az 1852-től 1896-ig tartó időszakban a leggazdagabb a gyermekáldás, minden évben három számjegyű. Ebben a periódusban volt az összes (11 948) majláti keresztelésnek közel a fele, 5907. A keresztelések minimuma 100 (1865), a maximuma 187 (1886). Sajnos, akkor volt a legtöbb temetés is a faluban, az összes (9576) végleges eltávozásnak közel a fele, 4613. A legkevesebb (46) sírt 1852-ben, a legtöbbet (170) 1854-ben kellett ásni. A természetes szaporulat tíz évben negatív, összességében -55 (1857) és +112 (1886) között mozgott.

3) Az 1896 és 1922 közti 25 évben 2547 keresztelés volt a faluban, a legkevesebb (42) 1917-ben, a legtöbb (140) 1897-ben. A temetések száma 1603, a legkevesebb (41) 1919-ben, a legtöbb (101) 1911-ben. A természetes szaporulat négy évben volt negatív, a legrosszabb (-31) 1917-ben, a legjobb (+87) 1897-ben. S közben lezajlott az I. világháború is.

4) 1922-1944 között tovább csökken a keresztelések száma, mindössze 1087, a legkevesebb (10) 1944-ben, a legtöbb (87) 1922-ben. 844 temetés volt, a legkevesebb (13) 1944-ben, a legtöbb (56) 1924-ben. A természetes szaporulat négy évben negatív, a legrosszabb (-12) 1937-ben, a legjobb (+37) 1922-ben. S közben lezajlott a II. világháború is.

5) 1945-től 2004-ig fordul a kocka, egyre szomorúbban alakul a falu helyzete. Jelentősen csökken a keresztelések száma, mindössze 1095, a legkevesebb (4) 1996-ban és 2002-ben, a legtöbb (45) 1947-ben. 1476 temetés volt, a legkevesebb (15) 1960-ban, a legtöbb (37) 1981-ben. 1961-től napjainkig csak négy évben pozitív a szaporulat.

Grafikonon ábrázolva ez így néz ki:



- Hol tarthatna ma Majlát, ha nem sújtotta volna a múlt század második felében a kollektivizálás?

Erre nem könnyű válaszolni. Eszembe jut a hozzám legközelebb álló magyar író, a ma már világhírű – eddig 40 nyelvre fordítottak műveiből – Márai Sándor (1900–1989) egyik telitalálata 1947-es *Naplójából*. A sokáig nagy októberi szocialista forradalomnak nevezett bolsevik államcsíny után 30 évvel ezt jegyezte fel: „Másról van itt szó. Harminc év alatt a dán parasztok és az amerikai farmerek is megvalósítottak és tökéletesítettek másféle gazdasági és társadalmi rendszerek mellett egy életformát, megalkottak egy termelési rendszert. Ez sem rosszabb, mint a szovjet rendszer, csak elmondhatatlanul kevesebbe került.“

Ez akkor egy jelentős és veszélyes felismerés volt, de ma már tovább kell gondolnunk. Mi, akik úgy ahogy túléljük a ránk kényszerített szovjet rendszert, már tudjuk, hogy ami nekünk elmondhatatlanul sokba került, az meg sem közelíti a nyugati eredményeket. Ha legalább megközelítené, akkor Majlát nem szorult volna a franciaországi Mauves falu pártfogására és segítségére, illetve Majlát segítette volna azt a szegény falut, ha a kapitalizmus olyan átkos, a szocializmus pedig olyan áldásos lett volna, mint amilyennek a hazug propaganda állította.

Hol tart ma Majlát?

Megpróbálom érzékeltetni két felméréssel: az egyik nemzetközi, és 2003. november 3-án hozott nyilvánosságra részleteket belőle a Bukarestben megjelenő

Gardianul című országos napilap, a másik majláti, és Somogyi Levente készítette 2002-ben. Az előbbi szerint Európában a romániai paraszt életszínvonala a legalacsonyabb. Az országban 2686 község van, 12 682 falu tartozik hozzájuk, s ezek közül 3100 mélységes szegénységben tengődik. Majlát nem az utóbbiak közé tartozik. 545 háza közül csak tízben nincs villany, viszont 86-ban fürdőszoba, 60-ban belső WC, 320-ban mosógép, 425-ben hűtőszekrény, 460-ban rádió, 502-ben tévé, 202-ben telefon, 6-ban személyi számítógép, 1-ben pedig internet is található. A majláti gazdaságok több mint 30 százalékában gépkocsi is van, némelyikben nem is egy. Az autó nagy segítség a termények szállításában a temesvári és az aradi piacokra.

Az ország 2736 helységében több mint 90 ezer házban nincs villany. A falukban a mosógép ritkaságnak számít, a gazdaságoknak csak 6,2 százalékában van, míg Majláton az arány 58,7%. Elszomorító, hogy egy viszonylag olcsó háztartási eszköz, vasaló sincs mindenhol, az ország parasztgazdaságainak csak 67,2%-ban található.

Mindössze 200 olyan községet találtak, amely valamennyire fejlettnek tekinthető, de ezek is messze elmaradnak az Európai Unió vidéki településeinek civilizációs színvonalától. (Itt jegyzem meg, hogy a romániai falvak és községek említett száma 2004-ben megváltozott valamennyire, miután falukat községi, községeket pedig városi rangra emeltek.)

Földrészünkön Románia a második helyen áll a falun élő népesség tekintetében (51,4%), és ugyancsak második a mezőgazdaságban foglalkoztatottak arányát (36,8%) illetően, s ez több mint hatszorosa az európai átlagnak. Ám ez a sok millió falusi dolgozó csak 11-12 százalékát állítja elő a bruttó nemzeti terméknek (román rövidítése PIB), mivel a parasztgazdaságoknak csak 0,3%-a rentábilis, 70 százalékuk csak a fennmaradásra képes. A romániai parasztok nyugdíja nem haladja meg a 10 eurót, miközben az EU tagállamaiban 1500 és 2000 euró között van, vagyis nem kisebb az ottani városi nyugdíjaknál.

De mi történt velünk a diktatúra bukása óta?

Ebben az országban csak az árak és a lopások nagyok, minden egyéb – a fizetésektől a nyugdíjakig, a költségvetéstől az exportig stb. – a kis számok zsarnokságát nyögi – írja a kiváló közgazdász, Ilie Șerbănescu *România sub tirania cifrelor mici* című könyvében.

A szakemberek arra számítanak, hogy 2004 végére az ország eléri a bruttó nemzeti termék 1989-es, vagyis 15 év előtti szintjét. Ilyen ügyesek voltak a nagyokos politikusok.

Nem részletezem tovább az ijesztő adatokat. Inkább arra gondolok, hogy az említett 12 682 falu közül vajon hánynak van ilyen monográfiája, mint Majlátnak. Ez is a majlátiak érdeme, mert az ő vezetőik kezdeményezték, szorgalmazták, támogatták. S ezt a könyvet még Mauves falu igényes franciái is meg fogják csodálni.

Friss Panián Iván

A szerkesztő jegyzetei

8. old. *Majláthfalva*. Száz évig ez volt a hivatalos neve. 1920. június 4., vagyis Trianon után románosították, s azóta *Mailat*. Ez a rövidebb megnevezés átment a magyar köztudatba is, természetesen magyarosan: *Majlát*. A szerkesztő egyetlen majláti ismerősétől sem hallotta, hogy az illető majláthfalvi volna, hanem csak azt, hogy majláti. Az itteni magyar sajtó is ezt a rövidebb elnevezést használta és használja.
9. old. *Roska Márton* (1880–1961): régész. A kolozsvári egyetemen tanult. Egyetemi tanár 1938-tól Debrecenben, majd 1945–1950 között Szegeden. Szakterülete az őskőkor és a bronzkor, de a Kárpát-medence régészetiének szinte valamennyi területével foglalkozott. Ásatásokat végzett főként Erdélyben, Kelet-Bánátban és a Bakonyban. Jelentősek a pécskai sáncnál és a Hunyad megyei barlangokban folytatott feltárásai. Művei: *Az ősrégészet kézikönyve I–II.* (1926–1927); *Erdély őskora* (1936) stb.
- Francesco Griselini* (1717–1784): velencei polihisztor, közel száz művet írt. 1760–1776 között a *Giornale d'Italia* kiadója és szerkesztője, számos tudományos cikk szerzője. Munkásságát különféle díjakkal jutalmazták, s több akadémia tagjává választotta. Két és fél évig – 1774 szeptemberétől 1777 februárjáig – Bánátban tartózkodott. 1777 márciusának elején hazafelé tartva megállt Bécsben, s fogadta őt Mária Terézia. Neki ajánlotta a Bánátról szóló művét, mely 1780-ban jelent meg olaszul Milánóban és németül Bécsben. Milánóban telepedett le, elmebetegség kerítette hatalmába, s négy év múlva elvitte. Nevét egyetlen magyar lexikonban sem találtam.
10. old. *Traianus, Marcus Ulpius* (53–117): római császár (98–117). Ő az első provinciabeli császár. Uralkodása idején érte el a Római Birodalom legnagyobb területi kiterjedését Dácia, Észak-Arábia, Arménia, AsszírIA és Mezopotámia meghódításával.
11. old. *Árpád* (850–55 között született, 907-ig élt): a honfoglaló magyarok vezére. Leszármazottai alkotják a magyar történelem első uralkodó családját 1301-ig, amikor III. Andrással kihalt az Árpád-ház férfiága.
- Anonymus* valószínűleg III. Béla (1148 körül született, 1196-ig élt, uralkodott 1172-től haláláig) király jegyzője volt. A legrégebb, eredeti szövegében ránk maradt magyarországi latin nyelvű gesta ismeretlen nevű szerzője művét valószínűleg 1200 körül írta. A *Gesta Hungarorum* a magyar honfoglalás regényes története.
- Györffy György* (1917–2000): történész. Fő kutatási területe a magyar őstörténet, az Árpád-kori történelem és történeti földrajz. 1988-ban Herder-díjat, 1992-ben Széchenyi-díjat kapott. Akadémikus (1990-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, 1991-től rendes tagja). (A Széchenyi-díjat 1990-ben alapította az országgyűlés az addigi Állami-díj helyett.)
- Ajtony*: magyar vezér. Egyes szakemberek személyéhez kapcsolták a nagyszentmiklósi kincset, de ezt az újabb kutatás nem erősítette meg. (Nagyszentmiklósi kincs = a Maros völgyében 1799-ben talált 23 aranyedényből álló, közel tíz kilónyi kincslet, mely a késő avar korban, a VIII. században készülhetett. A bécsi Kunsthistorisches Museumban őrzik.)

Szent Gellért legenda. A XIV. század közepe táján készülhetett, de csak későbbi átszerkesztésben maradt fenn. Hitelesebbnek tekintik az úgynevezett *nagyobb* legendát, mint a korábbi, XIII. századbéli, kéziratban maradt, liturgikus célokra készült ún. *kisebb* legendát. A legendák életrajzi adatai több esetben kétségesek. Nem hihető, hogy Imre herceg nevelője volt, s az sem, hogy kezdettől szemben állt Aba királlyal. További adatok Gellértről a 13. oldal jegyzetében

I. István 975 körül született, 1038-ban hunyt el. Árpád-házi fejedelem, Magyarország első királya (1000–1038). 1083-ban szentté avatták, ünnepe augusztus 20.

I. Béla fia, *I. László* az 1040-es években született, 1095-ben halt meg. Árpád-házi magyar király (1077–1095). Történelmünk legendás alakja, 1192-ben szentté avatták. Ünnepe: június 27.

12. old. *I. Lajos*- Nagy Lajos - (1326–1382): magyar király (1342–1382). Harcias uralkodó volt, 16 hadjáratban vett részt. Magyarországot európai nagyhatalommá tette. Megalapította a pécsi egyetemet, intézkedett az ösiségről (ezt a törvényét csak 1848-ban törölték), bevezette a kilencedet.

Márki Sándor (1853–1925): történész, a Magyar Tudományos Akadémia tagja (1892). 1892-től 1918-ig a kolozsvári egyetem tanára. Művei: Arad vármegye és Arad sz. kir. város története I-II. (1892-95); II. Rákóczi Ferenc I-III. (1907-1910); Dózsa György (1913).

13. old. *Cirill* (827 körül született, 896-ban halt meg): bizánci szerzetes. Bátyjával, Metóddal (815 körül született, 885-ben halt meg) együtt a szláv írásbeliség megteremtője. A Bibliát óbolgár nyelvre fordították le, s kidolgoztak egy szláv ábécét, amely Cirillről kapta nevét. Hittérítő tevékenységet is folytattak.

Gellért (valószínűleg Velencében született 977 után, meghalt 1046. szeptember 24-én Budán). Főpap, teológiai író. 1023 körül került Magyarországra. 1030-ban I. István király m̄arosvári (csanádi) püspökké tette. 1046-ban a Vata vezette lázadó pogány magyarok elfogták és a Kelenhegy (a később róla elnevezett Gellérthegy) Duna felőli sziklás oldalán megölték. Holttestét a Duna-partra dobták (a mai Erzsébet-híd és a Rudas-fürdő között). 1083. július 26-án szentté avatták. 1514-ben a csanádi templommal együtt sírja is elpusztult. Kitűnő egyházi szónok volt. Legendája szerint az év minden napjára írt szentbeszédet, ezekből egy rövid töredék 1982-ben került elő.

14. old. *Székely Dózsa György* (1470 körül született): a török elleni harcokban kitűnt végvári vitéz, az 1514-es parasztháború vezére. Ez volt a középkor legnagyobb magyarországi parasztmozgalma. Nagylak, Arad, Lipca elfoglalása után Temesvárt ostromolta, de vereséget szenvedett. Szapolyai János erdélyi vajda kegyetlen kínzások közepette kivégeztette 1514-ben.

16. old. *Lázár térképe* az első, amely Magyarország egész területét ábrázolja. 1300 települést és 400 egyéb földrajzi nevet tartalmaz ez a pontos csillagászati méréseken alapuló munka, mely hadászati célból készült 1514 körül, először Bécsben adták ki 1528-ban. 1972-ben faksimile kiadásban jelent meg Budapesten. Ezt kézbe is vehettem kedves barátom, Somló Imre mérnök jóvoltából, akinek ezúttal is megköszönöm segítőkészségét. Lázárnak sem a másik nevét, sem születési évét nem ismerjük,

valószínűleg 1526-ban halt meg. Közben Bakócz Tamás esztergomi érsek titkára volt.

Oláh Miklós (1493–1568): római katolikus főpap, humanista, történelemíró. II. Lajos királynak, majd özvegyének, Mária királynénak a titkára. Később Ferdinánd kancellárja, zágrábi püspök, 1548-tól egri püspök, 1558-tól esztergomi érsek és főkancellár, 1562-ben királyi helytartó, 1563-ban Miksát magyar királlyá koronázta. A legképzettebb magyar humanisták egyike.

17. old. *Gúti Ország*. Ez a családnév 4-szer fordul elő eltérően a monográfiában. A szerző ezt az oklevelekben található eltéréseknek tulajdonítja. A szerkesztő lexikonok segítségével próbálta tisztázni. A Pallas Nagy Lexikona (1894) szerint: Gúthi-Ország; a Révai Nagy Lexikona (1913) szerint: Gúthi-Ország; a 2002-ben megjelent Magyar Nagylexikon szerint: Gúti Ország. Eltérések más családneveknél is előfordulhatnak.

Hunyadi család. A felsoroltak közül a leghíresebb. Hunyadi János hadvezér, kormányzó, szőrényi bán, erdélyi vajda, temesi ispán és nándorfehérvári főkapitány, Magyarország kormányzója is volt. A nándorfehérvári győzelem után pestisjárvány áldozata lett 1456-ban. Kisebbik fia, I. Mátyás (1443–1490) magyar király (1458–1490). Közép-Európa legnagyobb reneszánsz uralkodója volt.

Kétszeres: búza és rozs keverékéből álló vetés, termés, illetve az ebből őrölt liszt.

18. old. *Alakor*: igénytelen, gyengén termő búzafajta (*Triticum monococcum*). *Jagellók*: litván nagyfejedelmi és lengyel királyi család a XIV–XVI. században. A dinasztia egyes tagjai (I. Ulászló, II. Ulászló, II. Lajos) Magyarországon uralkodtak.

Bakócz Tamás (1442–1521): római katolikus főpap. Jobbágycsaládból származott. 1483-tól I. Mátyás király titkára, aztán egri püspök, majd esztergomi érsek, 1500-tól bíboros. Majdnem pápa lett, az 1513. évi választáson alulmaradt Giovanni de' Medicivel (X. Leó) szemben, aki aztán egy törökellenes kereszties hadjárat szervezésével bízta meg. Ebből lett az 1514-es magyarországi parasztháború.

II. Ulászló (1456–1516): magyar király (1490–1516). Gyenge uralkodó volt, akkor tört ki a Dózsa vezette parasztháború.

20. old. *Zápolya*. Középkori magyar főnemesi család. Szapolyai István 1492-től nádor, az ország leggazdagabb földesuraként halt meg 1499-ben. Fia, Szapolyai János I. János néven magyar király (1526–1540). A család János Zsigmond fejedelemmel halt ki 1571-ben.

II. Szulejmán (1494/5–1566): török szultán (1520–1566). Uralkodása a Török Birodalom virágkora volt. Elfoglalta Ródoszt, Mezopotámiát, Magyarország nagy részét, Örményországot, Tripolitániát. Erdélyt vazallus állammá tette 1541-ben. Szigetvár ostrománál halt meg.

15 éves háború: 1593–1606. A Habsburgok és az Oszmán-Török Birodalom háborúja Magyarország birtoklásáért.

21. old. *Savoyai Jenő* herceg (1663–1736): francia származású osztrák katonatiszt, államférfi. 1683-tól I. Lipót császár szolgálatába lépett, és a

- törökellenes felszabadító háborúk kiemelkedő hadvezérévé vált. 1693-tól tábornagy, 1697-től a magyarországi osztrák hadak főparancsnoka.
22. old. *I. Lipót*, Habsburg (1640–1705): magyar király (1657–1705), német-római császár (1658–1705). 1683-ban megkezdte a török elleni visszafoglaló háborút, amely 1699-ben a karlócai békével ért véget. 1690-ben kiadta az erdélyi fejedelemség helyzetét szabályozó Diploma Leopoldinumot (1691 elején a fogarasi országgyűlésen hirdették ki), melynek gyakorlati következményeként Erdély az élére állított kormányzótanács (gubernium) útján közvetlenül a bécsi udvari kancellária irányítása alá került. Kíméletlen abszolutizmusa, a protestánsok üldözése és Magyarország önkormányzatának felfüggesztése a Thököly-felkeléshez, majd a Rákóczi-szabadságharc kitöréséhez vezetett.
23. old. *Mercy Claudius Florimund* (1666–1734): német hadvezér, 1707 után tábornagy, 1720-tól gróf. Csatában esett el a lengyel örökösödési háború során a Párma melletti Crocettában.
24. old. *Mária Terézia* (1717–1780) 1736-tól Lotaringiai Ferenc felesége, s attól kezdve a Habsburg-ház Habsburg-Lotaringiai-ház egészen az 1867-es osztrák–magyar kiegyezésig. Azután vezetői az Osztrák–Magyar Monarchia császári és királyi címét viselték. Mária Terézia osztrák uralkodó, magyar és cseh királynő (1740–1780). Apja, III. Károly a Pragmatica Sanctio elfogadtatásával biztosította számára a trónt. 20-tól 39 éves koráig szinte évente szült, 16 gyermeke közül csak 10 élte túl őt. Uralkodása második felében hozott intézkedései a felvilágosult abszolutizmus jegyeit viselik. Leghíresebb gyerekei: József (1741–1790), 1765-től társuralkodó, 1780–1790 között egyeduralkodó II. József néven. Nem koronáztatta meg magát a magyar koronával, ezért a magyaroknak „kalapos király” maradt. Ő végeztette ki Gyulafehérvárott az 1784-es erdélyi román parasztfelkelés vezetőit, Horeát és Cloșcát. Utána öccse, Péter Lipót (1747–1792) követte a trónon (1790–1792), II. Lipót néven volt császár. Következett Lipót fia, I. Ferenc (Mária Terézia unokája), aki 43 évig (1792–1835) állt a birodalom élén. *Az ő uralkodása idején telepítették (1819-ben) Majláthfalvát.* Őt követte fia, a beszámíthatatlan V. Ferdinánd (Mária Terézia dédunokája), aki 1848-ban lemondott az uralkodásról unokaöccse, Ferenc József javára. I. Ferenc József (1830–1916) haláláig volt Ausztria császára, 1867-től Magyarország királya is. Említést érdemel Mária Terézia leghíresebb lánya is, Mária Antónia (1755–1793), köztisztviselő és franciásan, Marie Antoinette, akit XVI. Lajos francia király felesége volt, s a francia forradalomban lefejeztek.
26. old. *Izdenczy család* (Monostori és Komlói). Régi magyar család, bárói ágának utolsó férfisarja, Izdenczy József követként volt jelen az 1843. évi országgyűlésen. 1868-ban halt meg.
27. old. *Forray család*: a XVII. század elején említik először. Soborsini bárók, majd grófok. 1658-ban Forray János Rákóczi György seregében hadnagy, s Arad várának ostrománál elesik. Forray András Arad vármegye alispánja, majd Erdélyben királyi tanácsos, 1788-ban halt meg.
- Almásy család.* Ősi magyar család, Zsadányt és Törökszentmiklóst kapta birtokul a XVIII. században, első nemeslevelét pedig 1677-ben.

Az idősebb grófi ágat Almásy Ignác tábornok alapította, akit Mária Terézia emelt e méltóságra, az ifjabbat a család más, szintén Ignác nevű tagja, aki 1815-ben kapott grófságot.

Almásiratos. Így írja dr. Somogyi Gyula az Arad vármegye és Arad sz. kir. város monográfiája című munkában (1912), és így a Tolnai Világlexikona is szintén 1912-ben. Népes puszta volt Arad vármegye aradi járásában, 1910-ben 177 lakossal. Almásiratos nem tévesztendő össze a jelenlegi Iratossal, melynek régi nevét A Pallas Nagy Lexikona 1894-ben még így írja: Forray-Nagy-Iratos, község Arad vármegye pécskai járásában 1441 magyar lakossal (1891-ben), de Somogyinál és a Tolnaiban már így szerepel: Forraynagyiratos.

Kübeck Frigyes(1780–1855): osztrák államférfi, 1825-ben bárói méltóságot kapott. Pénzügyminiszter is volt 1848-ban, de csak rövid ideig.

Gróf Mailáth György(1752–1821): előbb jezsuita, majd a rend feloszlata után jogot végzett, ügyvéd lett, később bíró. 1808-tól királyi személynök (1848 előtt az igazságszolgáltatásban és az országgyűlésen a király személyét képviselő elnöki tisztet betöltő főtisztviselő) és a királyi tábla elnöke. Az ő közbenjárására telepítettek le Túregyháza pusztára magyar dohánykertészeket - írja a Magyarország vármegyéi és városai című sorozat Temes vármegyét bemutató kötete.

39. old. *Dáczér Károly*(1918–2002): tanár volt Magyarországon, közgazdaságot tanított, és a Dél-Alföld történelmét kutatta.

42. old. *Kossuth-bankó:* az 1848–49. évi szabadságharc alatt Kossuth Lajos aláírásával kibocsátott – 1, 2, 5, 10 és 100 forint címletű – bankjegyek és pénzjegyek elnevezése. Egy 10 ezüst forint értékű pénzjegyet nemrég kézbe is vehettem Somló Imre mérnök könyvtárában. Hátlapján magyar, német, horvát, szlovák és ciril betűkkel román nyelven ez olvasható: „Ezen jegyek hamisítói tizenöt évre terjedhető börtönbüntetéssel büntetettek.“

Jobbágyfelszabadítás. Egyed Ákos kolozsvári történész, aki évtizedek óta foglalkozik az 1848-as forradalom forrásainak felkutatásával *Erdély 1848–1849* című kétkötetes művében (a Pallas-Akadémia Könyvkiadónál jelent meg Csíkszeredán 1998-ban, a forradalom 150. évfordulójára) ezt írja: „A románok 1848. évi mozgalmainak nagyon gazdag történeti irodalma van, amely nagyrészt az unió-kérdéssel, s a magyar forradalom elleni harcok történetével foglalkozik. A társadalmi átalakulást alig érinti, számos kiadvány a forradalom legmaradandóbb vívmányát, a jobbágyfelszabadítást meg sem említi.“ (A szerkesztő kiemelése.) Sajnos, van ennél rosszabb változat is, az amikor mindent ellentétesen magyaráznak. Gondolok, például, Slavici értelmezésére *A világ, amelyben éltem* című művében. „Amikor 1848-ban kitört a forradalom, a hegyaljai románok úgynevezett értelmisége a magyarok oldalára állt, mert azok azzal csábították őket, hogy a szabadságért, egyenlőségért és testvériségért harcolnak.“ Tehát csak „csábították őket“?...Ha ők ezt így élték meg, akkor érthető a Slavici szerinti folytatás: „A nép nagy tömege, a jóérzésű egyszerű emberek azonban a császár pártján maradtak.“

46. old. *Fényes Elek* (1807–1876): statisztikus, a Magyar Tudományos Akadémia tagja (1837). A leíró statisztikai irányzat legjelentősebb magyar

képviselője. 1848-ban megszervezte és vezette az Országos Statisztikai Hivatalt.

63. old. *725 nő.* Egyed Ákos történész *Falu, város, civilizáció* című művében (második kiadását 2002-ben jelentette meg a Kriterion) közli az 1900-as népszámlálás adatait a parasztság abszolút számáról és arányáról az összlakossághoz viszonyítva 22 partiumi és erdélyi megyében. Arad megye 245 170 főt számláló parasztságával a harmadik Bihar (352 639) és Krassó-Szörény (328 743) után, viszont a 17. az arány (69,25%) tekintetében. Az első Szilágy (83,97%), a második Fogaras (83,20%), a harmadik Szolnok-Doboka (82,35%) stb. Ebben a 22 megyében 3 455 965 személy, vagyis az összlakosság 73,57%-a tartozott az agrárnépességhez.

Lutheránusok. Érdekességként említem meg, hogy a Magyarország vármegyei és városai sorozatban megjelent impozáns Temes vármegye kötetben (1910 után adták ki) már 472 házról olvashatunk. Ha ez igaz, akkor a századforduló utáni első évtizedben a faluban 96 ház épült, vagyis évente átlag majdnem tíz. Továbbá azt is állítja, hogy a 2335 majláti magyar és 8 református kivételével római katolikus.

64. old. *Worasitzky.* A Pallas Nagy Lexikonában fél tucatszor így fordul elő: Woracziczky.

Ismeretlen kifejezés. Az oroszból lopódzott be nyelvünkbe a kulák szó. (Oroszul: kyëak. Eredeti jelentése: *ököl*.) A XIX–XX. század fordulóján a bérmunkásokat foglalkoztató, az orosz vidéki társadalomban vezető szerepet játszó mezőgazdasági tőkés, gazdag parasztszámgyűjtő-neve volt. Az 1917-es bolsevik hatalomátvétel után először a hadikomunizmus idején indult politikai támadás ellenük, nagy adókkal sújtották őket. 1929 decemberében Sztálin nyílt kampányt hirdetett meg „a kulákság mint társadalmi osztály likvidálására” a kollektivizálás részeként. Következett: kitelepítés, vagyonekzobzás és politikai jogfosztás. A Magyar Nagylexikon szerint összesen mintegy 2,8 millió embert deportáltak. Mindenkit kuláknak minősítettek, aki ellenezte a kolhozosítást. E „hadjárat” következményeként a Szovjetunióban a mezőgazdasági termelés 1933-ban visszaesett az 1913-as szintre, s 1932–33-ban 1,5-3,5 millió áldozatot követelő éhínség dült az országban.

78. old. *Mezőgazdasági termelőségvetkezet.* Rövidítve: mtsz vagy téesz.

81. old. *Schematismus.* Az Akadémiai Kiadónál 2000-ben megjelent Idegen szavak és kifejezések kéziszótára szerint: Sematizmus. A görög–latin eredetű szó régi jelentése: táblázat, névtár, tisztai címtár.

82. old. *Lelkészek.* 2000-től Kapor János a falu plébánosa.

84. old. A RATIO EDUCATIONIS kidolgozása Ürményi József, Tersztyánszky Dániel és Kollár Ádám nevéhez fűződik. Miután e rendelet a népiskolákban irreálisan magas követelményeket állított a tanulók elé, Mária Terézia unokája, I. Ferenc 1806. november 4-én második Ratio Educationist adott ki. Ez csökkentette a reáltárgyak tanítását, ugyanakkor a hagyományos műveltségre, ezen belül a nemzeti nyelvre és történelemre helyezte a hangsúlyt. A két Ratio a protestáns iskolákban nem volt érvényes, mert a protestánsok teljes tanügyi autonómiát élveztek.

88. old. *Trefort Ágoston* (1817–1888): politikus, publicista, a Magyar Tudományos Akadémia tagja (1841), elnöke (1835-től). 1848-ban földművelés,

ipar- és kereskedelemügyi államtitkár. A kiegyezés idején a Deák-párt tagja. Mint vallás- és közoktatásügyi miniszter (1872–1888) sokat tett a közép- és felsőfokú oktatás fejlesztéséért. Román történészek elmarasztalják, amiért az akkori Magyarország valamennyi elemi iskolájában kötelező tantárggyá tette a magyar nyelvet. Nagy bűn! De hol van Romániában olyan iskola, ahol nem kötelező tantárgy a román nyelv? Mellesleg Raffay Ernő történész azt írja *A vajdaságoktól a birodalomig* című könyvében, mely az újkori Románia rövid története, hogy: „Az 1879-es és 1907-es törvények, amelyek heti néhány órában be akarták vinni a román iskolába az állam nyelvének oktatását, kudarcot vallottak. Jórészt azért, mert a magyarországi románoknak megvolt az alkotmányos joga a tiltakozásra, s ezzel éltek is, másrészt azért, mert a magyarországi román tanítók nagy többsége *nem ismerte az állam nyelvét*. Annak megtanulására ugyanis nem kényszerítették rá őket a román tanítóképzőkben.“

88. old. *Szerepel.* Hogy mi minden történt az oktatásban, kiderül B. Kovács András *Szabályos kivétel. A romániai magyar oktatásügy regénye: 1918, 1944–1948, 1996* című könyvéből, melyet a Kriterion adott ki 1997-ben. Nagyrománia vezetői hamar megfélemedeztek gyulafehérvári határozataik ezen pontjáról is: „Teljes nemzeti szabadság az együttlakó népek számára. Mindenik népnek joga van a maga neveléséhez és kormányzásához saját anyanyelvén, saját közigazgatással, saját kebeléből választott egyének által.“ Ez nagyon szépen hangzik! De nemsokára miniszteri rendeletben követelték meg, hogy a hét három napján még az órák közti tízperces szünetekben is csak románul beszéljenek a tanulók.

90. old. Az iskola vezetősége a következőkkel egészítette ki az utóbbi évek tanári karát: Bányai Eliza, Gosi Helén, Gulyás Ferenc, Bányai Tihamér, Tarkó László, László Anett; tanítónők: Tóth Ibolya, Márkus Katalin, Hegyi Gyöngyi, Tarkó Erzsébet, Hajas Zsuzsanna, Setényi Izabella, valamint Bányai Mónika és Kiss Andrea óvónők.

92. old. A továbbiakban – a tanintézet mostani vezetőjének közlése szerint – így alakult az iskola statisztikája:

Tanév	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Össz.
1995/1996	10	14	7	10	5	9	10	7	72
1996/1997	13	12	11	6	10	5	9	10	76
1997/1998	15	12	9	12	6	8	6	6	74
1998/1999	5	13	13	11	11	6	8	5	72
1999/2000	12	6	13	13	10	10	6	8	78
2000/2001	16	11	6	13	16	7	11	6	86
2001/2002	10	11	13	6	10	15	7	11	83
2002/2003	8	9	12	12	7	11	15	7	81
2003/2004	14	8	8	11	12	7	10	14	84

94. old. Ismert ügyvéd Aradon.

A 2002-ben bevezetett rangelnevezések szerint: rendőr-főfelügyelő.

Az utóbbi években szerzett diplomát Hegyi Gyöngyi tanítónő, Sipos Róbert agrármérnök és Somogyi Levente mérnök-közgazdász.

95. old. *Brunszvik Teréz* grófnő (1775–1861): a magyarországi kiseddóvás és nőnevelés úttörője. Magyarországon és Bécsben élt, de bejárta Itáliát,

Svájcot, fölkereste Pestalozzit Yverdonban. 1828-ban Budán megnyitotta az első magyarországi óvodát, az Angyalkertet. Közreműködésével 11, haláláig szorgalmazásával 80 óvoda létesült az akkori Magyarországon. Írásaiban az óvodák ügyét népszerűsítette. Az első magyar óvodai nőnevelő intézet létrehozásában támogatta unokahúgát, Teleki Blankát. Beethovennek a „halhatatlan kedveshez“ írott nevezetes levele címzettjét sok kutató Brunszvik Terézben látja, ez a személy azonban valószínűleg a húga, Jozefin, gróf Deym Józsefné (1779–1821).

104. old. *Községi legelő.* Ezt a majlátiak „nyomás“-nak nevezik. Pl.: „A tehén a nyomáson van.“

114. old. *Lánc.* 1 lánc = 1000-1200 négyszögöl; 1 négyszögöl = 3,59 662 négyzetméter;

1 katasztrális hold = 1600 négyszögöl = 0,57 hektár;

1 magyar hold = 1200 négyszögöl = 0,43 hektár;

1 kishold = 1100 négyszögöl = 0,40 hektár;

1 ár = 100 négyzetméter;

1 hektár = 100 ár = 10 000 négyzetméter.

Idillikus állapotnak tűnhet, de Oláh Sándor is rámutat: „A piaci viszonyok terjedését és a termelékenység növelését gátló társadalmi akadályok közül az osztó örökösödési szokásjogot kell említenünk: ennek következtében a családi birtokok kis parcellákra aprózódtak.“

122. old. *Kollektivizálás.* A jeles közgazdász, Ilie Șerbănescu szerint a mezőgazdaságban volt a legdrámaibb a kommunista kollektívizmus kudarca, valószínűleg nem véletlenül, mert itt nemcsak a legszorosabb anyagi, hanem a lelki kapcsolatot is megszakította a magántulajdonnal.

Romániában is mérhetetlenül sokba került és még kerül a szocializmus és velejárója, a kollektivizálás. És most nemcsak a látványos eseményekre, az incidensekre és a parasztfelkelésekre kell gondolni, hanem arra a rengeteg megnyomorított életre is, mely nem szerepel semmiféle statisztikában.

Miféle incidensek, miféle parasztfelkelések? – kérdezheti az olvasó. Nos azok, amelyekről annak idején gondosan hallgatott a sajtó. Octavian Roske, az Arhivele Totalitarismului (A totalitarizmus levéltára) című negyedévi folyóirat főszerkesztőjének kutatása szerint 1949 és 1962 között Románia 17 megyéjében került sor incidensekre, összesen 24-re, 14 megyében pedig parasztfelkelés robbant ki. A hozzánk földrajzilag legközelebbi első incidens a Bihar megyei Árpád – Arpășel – községben zajlott le, 1949. július 5-én. „Nem akarunk kolhozot! Nekünk nem kell kommunizmus! Nem akarunk puliszkát enni az állami gazdaságban!“ – kiabáltak a felháborodott parasztok, s túsul ejtették a pártaktivistákat. „Ne vigyék el a kulákokat, mert amíg náluk dolgoztunk, fehér kenyeret kaptunk tőlük, és jól éltünk!“ – magyarázták a helyszínre érkező szekusoknak, elképzelhető, mekkora sikerrel. Az országban az első parasztfelkelés is Bihar megyében robbant ki, 1949. július 29-én. A második felkelés Arad megyében volt 1949 augusztusának első két napján. „Kenyeret akarunk, nem puliszkát! Szabadságot akarunk!“ – kiabáltak Alsóbarakonyban a parasztok, Seprősön felgyújtották az ideiglenes

bizottság székházát és levéltárát, Somoskeszin megverték a megyei néptanács elnökét, és elvágta a telefonvonalat. A felkelőkhöz csatlakozott Garba, Kerülő, Apáti, Szinte és Sikló parasztsága is. A lázadó falvakat milicista és szekus csapatok szállták meg. 12 parasztot kivégeztek, több mint százat letartóztattak, deportáltak.

123. old. *Emléktáblát is megérdemelne.* Az a felosztás, amit Majláton csinált Varga Gyura, nem került be Roske kronológiájába, tehát még incidensnek sem minősül. De hangsúlyozom, hogy ilyen esetről nem hallottam és nem olvastam. Lehet, hogy egyedülálló Romániában?...

Tovărășie = mezőgazdasági társulás. A közös gazdálkodás átmeneti formája a kollektivizálás felé vezető úton. Engedélyezéséről az 1951. szeptember 18-i pártplenárison döntöttek. Ezzel lazítottak a kollektivizálási kampányon a parasztság ellenállása miatt. 1953-ban 1834 mezőgazdasági társulás alakult, több mint ahány kollektív gazdaság a megelőző négy évben. „A társulásokba belépőknek nem kellett lemondaniuk a föld magántulajdonáról, közösen dolgozták meg a táblásított parcellákat, ugyanakkor adókedvezményekben, gépi munkában részesültek“ – írja Oláh Sándor *Csen des csatatér* című munkájában, melyet 2001-ben jelentetett meg a csíkszeredai Pro-Print Könyvkiadó.

125. old. *Pünkösdisták*, pünkösdhívók (románul: penticostali). A 19. század végén Amerikában a baptista és metodista vallásból váltak ki. A felnőttkeresztséget gyakorolják és szigorúan tartják magukat az Újszövetség tanításához. Romániában 1945-ben kb. 25 ezren voltak, a 2002-es népszámlálás szerint csak Arad megyében több mint 29 ezren vannak (a 461 789 lakosból), vagyis az ortodox és római katolikus vallás hívei után ők következnek a sorrendben 6,3 százalékkal. Negyedikek a baptisták négy százalékkal, majd a reformátusok 2,7%-kal és a más vallásúak 3,9%-kal.

129. old. *Doina-Maria Cornea* 1929-ben született Brassóban. A kolozsvári egyetemen szerzett francia–olasz szakos diplomát, majd ott dolgozott tanársegédként. 1982-ben lép fel először nyilvánosan a kommunista diktatúra ellen, attól kezdve küldi nyílt leveleit a Szabad Európa Rádióknak. Ezért teszik ki az egyetemről 1983-ban. Egyes írásaihoz mások is csatlakoztak, legtöbbször a falurombolás ellen tiltakozó leveléhez, melynek végén még 27 személy – többségük kolozsvári értelmiségi – neve olvasható. Így vált az 1980-as években a román diktatúra legnevesebb itthoni ellenállójává.

132. old. *Zrínyi Ilona* grófnő (1643–1703): a költő és hadvezér gróf Zrínyi Miklós (1620–1664) öccsének, gróf Zrínyi Péternek (1621–1671) a lánya. A testvérek leszármazottai Szigetvár kapitányának, Zrínyi Miklósnak, aki a vár ostromakor (1566) a törökök elleni harcban hősi halált halt. Zrínyi Ilona I. Rákóczi Ferenc felesége, II. Rákóczi Ferenc anyja. Férje halála után Thököly Imre felesége lett, és férje oldalán részt vett a Habsburgok elleni harcban. Thököly török fogságba kerülése után három évig védte Munkács várát a császári csapatoktól. Apját, aki Wesselényi Ferenc halála után a Habsburg-ellenes összeesküvés vezetője lett, 1670-ben Bécsújhelyen lefejezték.

138. old. *Hol nem gyújtották volna rá a házát?...Stoica rosszindulatára a majlátiak verseménnyel válaszoltak, mely özvegy Szőke Lászlóné Hódi Anna szerint így hangzott:*

„Luxus a mi dohányunk,
Mert Gertner a mi fináncunk.
Furda a mi dohányunk,
Mert Stoica a mi fináncunk.

A valószínűleg tájszó „furda“ – adatközlőm szerint – a rossz, a legsilányabb, a pénzt nem érő szinonimája volt.

140. old. *Znorovszky Attila* (1943–1988): aradi tanár, újságíró, kultúraktivista, az 1970-es években az Arad városi kultúrház magyar színjászó csoportjának alapítója, rendezője, színésze. Ebből a csoportból lett az 1980-as évek elején a Periszkop Népszínház, mely hetente tartott előadást Aradon. Znorovszky dramatizálta először Sütő András Anyám könnyű álmot ígér című művét, s ezt az író szülőfalujában, Pusztakamaráson, majd Magyarországon is nagy sikerrel mutatta be az együttes. 1988 elején családotól áttelepült Magyarországra, s régóta beteg szíve szeptemberben elvitte oda, ahova már kiváló írónk, Sütő legtöbb hőse is megérkezett.

Alaszu Pál (1942–1995): Temesváron született aradi grafikus és festőművész, az absztrakt expresszionizmus egyik képviselője. A népi alkotásokat irányító és megőrző Arad megyei központ igazgatója volt, vagyis ő irányította a nem hivatásos képzőművészek tevékenységét, és élete vége felé egy ideig a romániai képzőművészek egyesülete aradi fiókjának is elnöke volt. Aradon egy 4 tömbházból álló utcácska van róla elnevezve Mikelaka városrész III. övezetében. Nagy megtiszteltetés, ha arra gondolok, hogy Arad 735 utcájából csak 16 van magyar személyiségről – Ady, Bartók, Móricz Zsigmond, Tóth Árpád stb. – elnevezve.

Ujj János (1942–): aradi történelemtanár. Évekig az aradi magyar napilap szerkesztőségében dolgozott. Eddig három könyve jelent meg.

Györffy Éva (1931–): aradi festőművész és színházi díszlettervező. Az 1980-as években Magyarországra költözött. Aradi ismerősei közül sokan azt hiszik, hogy Budapesten él. Most tudtam meg utolsó aradi párkapcsolatától, Cornel Marandiuc írótól, hogy kb. tíz éve Hollandiában van, mert lánya másodszor oda ment férjhez.



A majláti Nagytuca virágzó körtefákkal



Épül a 185 éves falu első emeletes háza. Tulajdonosa Tarkó László, aki 30 évig Temesváron élt, majd visszaköltözött szülőhelyére



A majláti római katolikus templom. Mintha új volna, pedig 125 éves. Az utóbbi években kétmilliárd lejt fordítottak külső és belső felújítására



Msgr. Roos Márton, Temesvár Egyházmegye püspöke 2002. október 13-án megáldja a még csak kívül felújított majláti templomot



Msgr. Böcskei László vikárius felszenteli a majláti zászlót



Történelmi esemény Majláton: 2003. május 11-én a Vatikán diplomáciai képviselője Romániában, dr. Jean-Claude Périsset érsek, apostoli nuncius szentmisét celebrál a majláti templomban. Ilyen magas rangú vallási személyiség még nem járt Majláthfalván. Bal oldalán, kissé hátrébb, Roos Márton püspök



Történelmi esemény 2004. április 25-én: ismét áll Aradon a Szabadság-szobor. Majlátiak is koszorúztak



A 100 éves majláti iskola ünnepe. Az elnökség balról: Zabojszky József aradi virágkertész, az iskola első igazgatójának dédunokája, Pankovits Ferenc, aki 25 évig (1959–1985) vezette a tanintézményt, Király András, az RMDSZ Arad megyei elnöke, Matekovits Mihály, Arad megye helyettes főtanfelügyelője, Bányai Eliza román-francia szakos tanárnő, 1999-től a majláti iskola igazgatója, Sărcă Gavril, Vinga polgármestere, Nagy István, az önkormányzati konferencia megbízott elnöke, Pécska község alpolgármestere



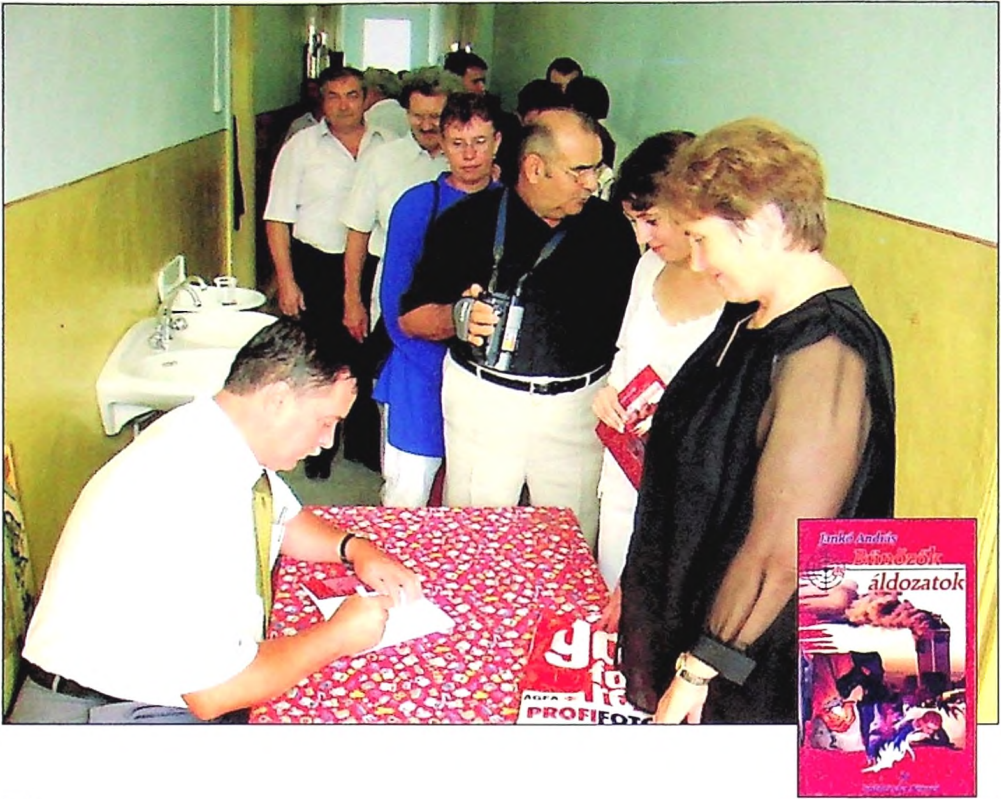
A majlátiak egyik szép sikere: az újjávarázsolt 100 éves iskola

Két pedagógus, egy hivatásos és egy tiszteletbeli: Bányai Eliza tanár, iskolaigazgató és Sipos György mérnök a Romániai Magyar Pedagógus Szövetség megyei szervezetének oklevelével, amelyet Matekovits Mihály Arad megyei főtanfelügyelőhelyettes adott át az iskola fennállásnak 100. évfordulóján tartott ünnepségen, 2003. augusztus 16-án. Sipos György megyénkben az első **T I S Z T E L E T B E L I** PEDAGÓGUS. Azért kapta meg ezt a kitüntető címet, mert élen járt egy rendkívüli erőfeszítésben, sikeresen mozgósította, összefogta és irányította a majlátiakat, köztük a vállalkozókat, a 100 éves iskolaépület felújításának nagy munkájában. (E személyiség további méltatása a szerkesztő utószavában a 180. oldalon)



2003-ban a majláthfalvi iskola fennállásának századik évfordulójára rendezett ünnepségen Sipos György mérnök az iskolában átadja a falu címeres zászlóját a majlátiak egyik francia barátjának, Alain Sarat úrnak.

Mögöttük, a márványtáblák mellett a majláti származású művésznő, a Csiky Gergely Iskolacsoport rajztanára, Cociubanné Czank Veronika két festménye látható



A 100 éves iskola nagy ünnepén dedikál az egykori diák, Jankó András rendőr ezredes. Ő az első majláti akinek könyve jelent meg





A falu legrégebb – 185 éves! – háza. Még három ilyenkorú épület áll az első hatból, de azokat már jócskán átalakították



A Lauftól 15 kilométerre lévő Sasbachwalden a szépségével hódít, eddig már négyszer – 1998-ban, 2000-ben, 2001-ben, 2002-ben – nyerte el a Németország legszebb helysége díjat. Innen is kapott támogatást a majláti templom, itt is Szeles Tibor a plébános



Az élethez szerencse is kell. Ez a kis gödölye valószínűleg elpusztult volna azon a hideg tavaszi éjszakán, amelyen a világra jött, mert elcsatangolt az istállóban, s kikötött anyja nem tudott segíteni rajta. A macska mentette meg: hozzábújt és reggelig melegítette. Bámulatos az állatok helyzetfelismerése és ösztönös segítőkészsége



A 16 hektáros tóban több kilós halak is élnek



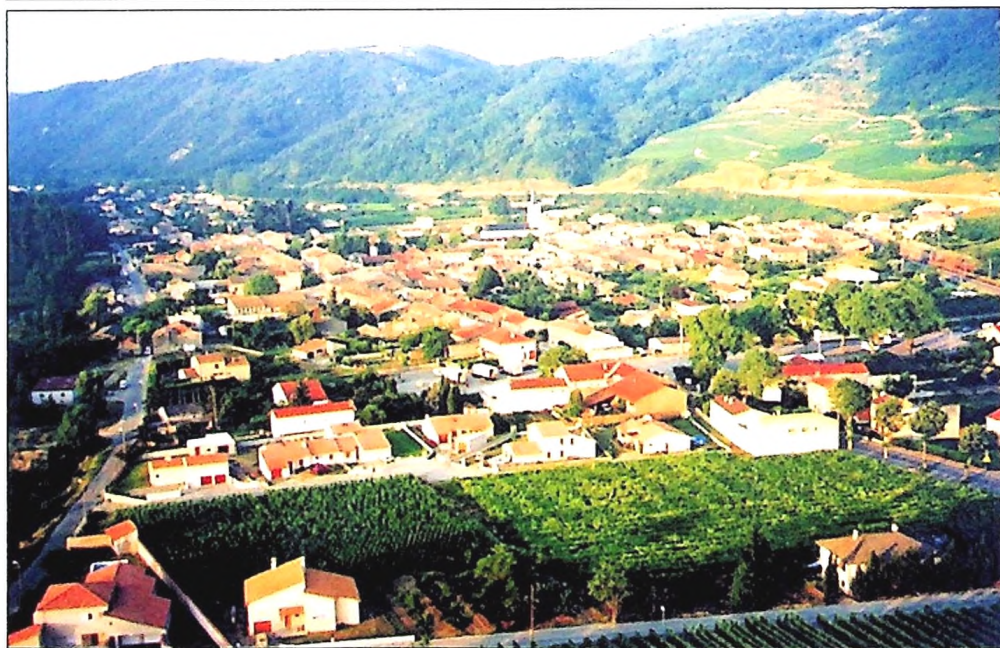
Majláthfalva bejárata



Mauves francia falu bejárata



Balról: Marcel Devaux, Sârcă Gavril, Vinga polgármestere, Alain Sarat, Mauves polgármestere, Andrásy Ilona, Laiber Ildikó édesanyja, Laiber Ildikó, mögöttük Jacques Froissard, Mauves korábbi polgármestere, aki többször járt Majláton és felesége, Jacquelin Froissard. A felvétel Mauves-ban készült 1997 októberében



Mauves falu a magasból



Majlátozó franciák 2002-ben. A Sarat házaspár és gyermekeik, a Ranchet házaspár és gyermekeik, valamint Marcel Devaux és Jacques Froissard



A 377. számú ház a 125 éves kápolnával. Valamikor négy ilyen kápolna volt a faluban, kereszt alakban elhelyezve. Ma már csak ez az egy létezik. Rend-behozatala majdnem annyiba került, mint a ház tatarozása



Csoportkép franciákkal 2004. április 19-én a majláti iskola előtt: első sor balról: Dominique Ranchet, Marcel Devaux, Simone Devaux, Jacqueline Froissard, Setényi Izabella, Hajas Zsuzsanna; hátsó sor balról: Jean Claude Ranchet, Jankó András, a kötet 2. részének társszerzője, Friss Panián Iván, a 2. rész társszerzője és a kötet szerkesztője, Bányai Eliza iskolaigazgató, Jacques Froissard, Somogyi Levente, a 2. rész társszerzője, Hegyi Gyöngyi





A kötet egyik fényképésze, Jankó Norbert majláti nagyszüleivel. Emlékszenek még Andrásra, a kalapos kisfiúra a 37. oldalon? Itt látható 78 évesen a feleségével. Ezek az idős emberek minden tiszteletet megérdemelnek, mert azon kevesek közé tartoznak, akik nem hibáztathatók a magyarság sok éve tartó fogyásáért Majláton, Erdélyben és az anyaországban, mert öt gyerekük, hat unkájuk és két dédunokájuk van. (Majláton a második világháború után csak a hatgyerekes Farkas család volt népesebb.) Jankó néni az ágyat nyomná, ha nem állították volna talpra azok, akiket szült és járni tanított: mindkét térdébe protézist operáltattak, hogy ismét járni tudjon ő is

Összefoglalók

román, francia, német, angol nyelven

MAILAT

Satul MAILAT este o așezare cu peste 500 de case la o distanță de 32 km de Arad și 40 km de Timișoara și împreună cu satul Mănăstur aparține de comna Vinga.

Împreună cu alte așezări din Banat, satul Mailat a fost fondat la începutul secolului XIX-lea, după ce turcii au părăsit zona. În anul 1819 au fost aduși primii locuitori ai satului din zona Szegedului. Aceștia au primit pământ de la autorități cu condiția să producă tutun. Localitatea s-a dezvoltat repede. La începutul anilor 1840 a fost cea mai bună producătoare de tutun din întreg Banat. Datorită sânguinței, până la primul război mondial, toți locuitorii au reușit să răscumpere de la stat, pământul lucrat de ei.

Tot până la prima conflagrație mondială, an de an a crescut numărul locuitorilor, iar recordul deține anul 1910, când 2335 de oameni trăiau în sat. De atunci s-a redus numărul lor la 1060 în anul 2004. 90 % din populația satului sunt maghiari, 81 % catolici.

Localității Mailat aparține 2640 de hectare de pământ de calitate bună și foarte bună. Actualmente este lucrat de 4 asociații mai mari și mai mulți producători individuali care dețin între 10 și 60 de hectare de pământ. Cea mai mare asociație este denumită Viitorul, cu 1200 de hectare de pământ, condusă de Molnár László, urmat de cea a lui de Sipos György, Salamon Ferenc și Szécsi Ferenc.

După 1989 localitatea s-a dezvoltat în ritm mai susținut. Pe rând au fost renovate școala, grădinița, căminul cultural și biserica. În prezent se lucrează la dispensarului medical. Satul are și un lac de acumulare de 16 hectare care, împreună cu pământul roditor, cu sânguința localnicilor, cu mediul înconjurător curat și liniștit ar putea constitui baza viitorului localității.

După această succintă prezentare a localității Mailat, iată câteva cuvinte și despre celelalte două localități Vinga și Mănăstur.

Vinga

Prima atestare a localității VINGA datează din anul 1214, când apare într-un testament al familiei Csák. În anul 1454 cu denumirea de Kerekvinga este proprietatea lui Iancu de Hunedoara. În anele contelui Mercy, în anul 1717, apare localitatea Vinga cu 9 case. Un moment important din istoria comunei a fost anul 1737, când cu conducerea lui Dobre Fermedzsın au sosit coloniștii bulgari, iar în 1744 împărăteasa Maria Terezia l-a ridicat la rang de oraș sub denumirea de Theresiopolis. În noiembrie 1848 lângă Vinga s-a dat o luptă între trupele generalului austriac Rukawina și forțele revoluționare unite al maiorului Máriássy János.

Biserica romano-catolică de proporții monumentale a fost construită în anul 1892 în stil neogotic, iar cea ortodox în anul 1926.

Cel mai renumit produs al localității a fost Bomboanele de ciocolată VINGA.

Mănăștur

Prima atestare al satul Mănăștur este din 1285, în proprietatea familiei Csanád. În anul 1332 este pe lista localităților care au aparținut episcopiei Aradului. În anul 1717 în analele contelui Mercy apare cu un număr de 38 de case. În 1797 satul devine proprietatea familiei Izdenczy, iar în 1833 a conților Woracziczky. Ambele familii au construit câte un castel în localitate.

La 2,5 km de Mănăștur, spre localitatea Bărateaz se găsesc urmele unei fortificații numnit astăzi „Cetate“. Datele documentare atestă existența fortificației din 1285. Unii istorici consideră că acolo ar fi fost o mănăstire fortificată, fapt care ar justifica denumirea actuală a localității Monostor – Mănăștur. Fortificația a trebuit să aibă proporții impunătoare. Axul principal - inclusiv șanțurile înconjurătoare - având o lungime de circa 100 de metri, iar fortificația propriu zisă de circa 40 de metri. A fost distrusă în timpul luptelor cu turcii în secolul XVI–XVII.

În sat pe un platou se găsește un frumos castel în stil neoclasic datând din prima jumătate al secolului al XIX-lea. Acesta timp de 40 de ani a fost sediul unui ferme de stat. Castelul este situat în mijlocul unui parc de 4 hectare având o serie de rarități botanice ca alunul turcesc, salcâmul japonez etc..

MAILAT

Mailat est un village de moyennes dimensions, il se trouve à 32 km de la ville de Arad, à 40 km de la ville de Timisoara, appartenant à la commune de Vinga.

Comme la plupart des villages de la région de Banat (de l'Ouest de la Roumanie), Mailat a été fondé au début du XIX-ème siècle, après la retraite des Turcs. Notre village, fondé en 1819, provient par la colonisation des familles cultivatrices du tabac d'origine aux alentours de la ville de Szeged (Hongrie). Jusqu'à 1877 les habitants ont loué les terres, après ils ont commencé à les racheter , procès fini en 1914.

Le village s'est développé de manière à recevoir ; en 1840, le renom de meilleur village producteur du tabac du département de Timis. Tout cela grace aux conditions géographiques favorables mais aux habitants bien travailleurs aussi.

Jusqu'à 1919 la population a augmenté, en comptant 2335 personnes, mais après il a commencé un procès lent de baisse qui se maintient de nos jours encore. En 2004 le numéro des habitants a été 1060. 90% des mailatois sont de nationalité hongroise. Du point de vue confessionnelle 81% sont de religion catholique, mais il y a aussi des protestants et des orthodoxes.

Du point de vue économique la base est l'agriculture. Au village appartiennent 2640 ha de terre agricole, dont 97% est de très bonne qualité. Il y a quatre associations agricoles plus importantes qui labourent la plupart de ces terres. La plus importante a été fondée en 1991 s'appelle Viitorul (Le Future). Celle-ci appartient à 269 familles, en travaillant 1200 ha avec 29 employés. Ils disposent aussi des outils agricoles et des moyens de transport de bonne qualité. En 2001 ils ont réussi de produire 5 millions de lei de profit, en représentant un bon résultat au niveau de la Roumanie. L'association est dirigée par Molnar Laszlo depuis 6 ans en montrant une production bien profitable. D'après grandeur et profit il y suivent l'association dirigée par Sipos György sur 600 ha, Salamon Ferenc sur 150 ha, Szécsi ferenc sur 130 ha et beaucoup d'agriculteurs qui travaillent sur 10-60 ha de terre.

Les terres de Mailat donnent une meilleure production que la moyenne au niveau de la Roumanie, ça veut dire 7-8 t de maïs et 4-5 t de blé/ha, en expliquant donc le prix de ces terres.

Les petites et moyennes entreprises de Mailat sont représentées par celle de la famille Somogyi avec la boulangerie, l'abattoire et deux magasins.

Après 1989 le développement a été évident, la route vers Vinga a été refaite, la centrale téléphonique a été remplacée par une nouvelle. L'Ecole Maternelle, L'Ecole Générale, la Maison de Culture du village ont été renouvelées, il en reste encore le dispensaire.

Cette année L'Eglise Catholique aura l'anniversaire de 125 ans, cet événement sera célébré avec un regard tout renouvelé intérieur- extérieur, du plancher à la toiture.

Le lac de 16 ha qui s'y trouve fait aussi le renom de notre village, étant bien aimé par beaucoup de pêcheurs.

Ce lac, cette ambiance bien ordonnée, propre et calme, les habitants travailleurs, ouverts à des possibles entrepreneurs pourraient représenter l'avenir de notre village.

MAJLATHFALVA / Rum. MAILAT

Majlathfalva ist ein Dorf mittlerer Größe im südlichen Teil des Kreises Arad, 32 Km von Arad und 40 Km von Timisoara entfernt, neben dem Gemeindezentrum Vinga.

Wie viele andere Banaterdörfer wurde auch Mailat am Anfang des XIX. Jahrhundert nach dem Rückzug der Türkischen Armee aus dieser Gegend gegründet. Das Dorf wurde 1819 von den ungarischen Kolonisten, Tabakhersteller, gegründet, die aus der Gegend der Stadt Szeged gebracht wurden. Bis 1877 hat die Bevölkerung die landwirtschaftlichen Gelände gemietet und danach begann dieses angekauft zu werden, Aktion die im Jahre 1914 beendet wurde.

Das Dorf erkannte eine schöne Entwicklung und erhielt 1840 den Titel als das beste Dorf für Tabakherstellung im Kreis Timis. Dieses war nicht nur das Ergebnis der guten natürlichen Bedingungen sondern auch der fleißigen Bevölkerung.

Bis 1910 entwickelte sich die Bevölkerung konstant bis diese die Anzahl von 2335 erreichte und eine langsame Verminderung begann die bis Heutzutage gegenwärtig ist. In 2004 war die Anzahl der Bevölkerung 1060, 90 % dieser von ungarischer Abstammung wovon 81 % katholischer Religion, aber es sind auch Reformierte und Orthodoxen.

Die Ökonomie des Dorfes basiert auf die Landwirtschaft. Dem Dorf sind 2640 Ha landwirtschaftliches Gebiet zugeordnet wovon 97 % pflübares Gelände von guter oder sehr guter Qualität. Das Gelände wird von vier wichtigen Gesellschaften bebaut, eine dieser Gesellschaften hat den Namen Viitorul (Die Zukunft) und wurde 1991 geründet. Diese bebaut mit 19 Mitarbeiter eine Oberfläche von 1200 Ha die das Eigentum von 269 Familien darstellt. Die Gesellschaft verfügt über landwirtschaftlichen Ausrüstungen und Transportmittel guter Qualität. In 2001 war das Profit per Hektar von 5 Millionen Lei, ein sehr gutes Ergebnis auch auf nationaler Ebene. Die Gesellschaft wird seit 6 Jahren von Molnar Laszlo verwaltet und kennt einen Aufstieg der Herstellung und Entwicklung.

Als nächste folgen die Gesellschaften verwaltet von Sipos György, die eine Oberfläche von 600 Ha bebaut, Salamon Ferenc mit 150 Ha und Szecsi Ferenc mit 130 Ha, gefolgt von mehreren Hersteller die Oberflächen zwischen 10 – 60 Ha bebauen. In Mailat übersteigt die Mittelherstellung die nationale Herstellung, jährlich werden 7 – 8.000 Kg Mais und 4 – 5.000 Kg Weizen geliefert, Grund wofür die Preise der Gelände in Mailat sehr gut sind.

Die kleinen und mittleren Unternehmen in Mailat sind am Besten von der Gesellschaft verwaltet von der Familie Somogyi vertreten, Familie die das Schicksal einer Bäckerei, eines Schlachthauses und zwei Geschäften führt.

Nach 1989 hat Mailat eine dynamische Entwicklung erkannt, die Verbindungsstraße nach Vinga wurde wiederhergestellt, eine neue Telefonzentrale wurde montiert. Der Kindergarten, die Schule, das Kulturzentrum wurden erneuert und gegenwärtig werden die Arbeiten für das Sprechzimmer ausgeführt. Diese Jahr erwartet die Kirche die 125-ste Jahresfeier komplett neu wiederhergestellt von dem Fußboden bis zum Dach.

Der Stolz und Ruhm des Dorfes ist der See mit einer Oberfläche 16 Ha, von immer mehr Fischer besucht. Die Zukunft des Dorfes kann auf diesen See basieren, auf die reine und friedliche Umwelt, auf die fleißige und unternehmerempfindliche Bevölkerung.

The village of MAILAT

Short history

Mailat is a medium size village placed in the southern part of Arad county, 32 km from Arad and 40 km from Timisoara near the well known village of Vinga.

Like many other villages in the Banat region, the village of Mailat was founded in the early XIX-th century after the zone was reconquered from the Turkish Empire. The village was a tobacco-growing settlement, which was controled directly by the Habsburg authorities.

The first settlers in 1819 were of Hungarian nationality and they came from villages from the neighbourhood of Szeged. Until 1877 the inhabitants of Mailat were not the owners of the land they worked on. They paied an allowance to the authorities, which consisted of half of the tobbaoco crops they harvested. Most of the land around the village was used for tobbaoco growing. Since 1877 the village of Mailat began to buy the land from the authorities. This process, called redemption, had finished before World War I.

The village had known a continuous development, only interrupted for short periods by the two World Wars. In 1840 Mailat was declared the most successful settlement in the former Timis county. This success was based both on the natural conditions (a soil which is ideal for agriculture) and on the hard-working mentality of the inhabitants.

The population

The population of Mailat had grown continuously until 1910 when it reached its peak at 2335 inhabitants. Since then there has been a slow decrease in the number of inhabitants, which in 2004 is of about 1060. Most of the population is of Hungarian nationality (approximately 90%), the remainig 10% is formed mostly of Romanians. About 81% of the population is Catholic but there is also a strong minority of Protestants and Orthodox.

The economy

The economy of the village is based on agricultural production and processing. The land owned by the village of Mailat is 2640 ha. 97% of this land is arable, made of a good quality soil.

There are five main agricultural units in the village. The most important is an association founded in November 1991 on 1200 ha.

The agricultural association „The future“ is the largest economic unit in the village. This association gives work to 29 employees and it is well equipped with agricultural machinery. The land of the association is owned by 269 families. Many of the owners are elderly who could not cultivate their land alone, therefore the association is an ideal solution for them. In the year 2001 one hectar in the association obtained about 5 million lei clear profit (175 €) which is rather high in Romanian terms. On 90 % of the land the association grows grain and root crops. The association is managed by the board of directors and president Mr. Molnár László. In the last six years the association was profitable every year and it also had funds for economic and structural development.

Other three agricultural production units are between 130 and 600 ha. These are usually owned by a few farmers, who beside their own land lease other 100-200 ha. These units are managed by the farmers: Mr. Sípos György (600 ha), Mr. Salamon Ferenc (150 ha) and Mr. Szécsi Ferenc (130 ha) who are also helped by their families.

There are other smaller agricultural units in Mailat, between 10 and 60 ha, but they are fewer year by year, because they are far less efficient than the larger units.

The average crop in Mailat especially at the larger units is well over the national average. For example in the year 2001 in Mailat the average crop of corn was about 8300-9200 kg/ha (depending on the unit). This is due to a highly intensive and well organised cultivation system and to a good quality soil.

For this reason, in Mailat the price of the land has grown to 10 million lei/ha (350 €) while in other villages around Mailat the price of the land is between 5 and 6 million lei/ha (110-210 €).

In Mailat there are small industrial enterprises too. The most important of them is ran by Mr. Somogyi Károly and his family and it consists of a small slaughterhouse and butchery and a bakery. Although it is a serious responsibility in Romania to run small enterprises, these two units have a positive influence on the economic situation of the village, as they help farmers from Mailat and other neighbouring villages to sell their crops and livestock and create economical and non-economical relations between Mailat and other villages.

Future and development

In the years after 1989 the village understood that the only way of progress is to work together and stand united in all fields of life. Especially in the last 3 or 4 years there has been a strong determination for both economical and cultural development. In 1999 the village of Mailat obtained a new digital telephone center, which allows high quality information exchange with the outside world. In the following years there have been many other projects for the infrastructural development of the village.

Between 1999 and 2002 based mostly on funds from the inhabitants of the village, the Village Hall restored and modernized the community centre, the nursery school and the school of the village. In the last 32 years the community centre has been organising the „Sunday of Mailat“ every year, a cultural event where other villages from the Banat region and neighbouring countries present their cultural and national values.

For the period 2002-2004 the modernization of the local school and nursery school will continue together with the restoration of the Catholic church, which is placed in the centre of the village. This restoration and modernization project is both sustained by the village and by the Catholic congregation from Romania and Germany.

Although it is a small - sized village, Mailat holds a strong past full of work and development which allows the inhabitants to think for a better and secure future.

Merre tovább, Majláthfalva?...

Végigolvasva Majláthfalva 185 éves történetét szomorúan látjuk, hogy lakóinak száma 1910-ig folyamatosan nőtt, ezt követően pedig folyamatosan csökkent, s közel 100 év elteltével már a felénél is kevesebb.

Lehetne elemezni az objektív és szubjektív okokat, de ettől nem lesz népesebb a helység, nem fog növekedni a természetes szaporulat. Ahogy a nóta mondja: „...búsuljon a ló!“ Próbáljunk inkább előre nézni, azt kutassuk, mit lehetne tenni azért, hogy ez a közepes méretű falu ismét virágzásnak induljon, és lakói nyugati mintájú városi komfortban éljenek.

Sajnos, a 15 évvel ezelőtt visszanyert szabadsággal még mindig nem tudunk élni. Lehetőségünk van a demokrácia megteremtésére, de a több mint 40 évig tartó szocializmus és diktatúra által belénk oltott félelemtől nehezen szabadulunk, nem vagyunk képesek a saját lábunkra állni, még mindig fentről várunk utasításokat. Nehezen kezdeményezünk, nehézkesen fogunk vállalkozásba. Ha mégis rászánjuk magunkat, akkor félénken és félmegoldásokkal próbálkozunk, nem vesszük figyelembe az új technológiák által kínált lehetőségeket.

Visszaadták a földet a jogos tulajdonosoknak, ám az eszközöket, a gépeket, amivel meg lehetne munkálni, nem adták vissza. Igaz, az elvesztett ló és eke helyett ma már számítógéppel ellátott traktor a módi jobb helyeken, s ott hatékony is a mezőgazdaság.

Majlát fő jövedelmi forrása a mezőgazdaság, amit 2640 hektár jó minőségű földön művel a lakosság zöme. A modern technológiák egyre kevesebb gépet és munkaerőt igényelnek a kalászosok és a kukorica termesztéséhez.

Nézzük, például, a Viitorul nevű társulást, amely 269 család tulajdona, s 1200 hektárán 29 alkalmazottat foglalkoztat. Mit csinál a többi?

Erre próbálunk felelni, megoldást találni a továbbiakban.

A statisztikai adatokból kitűnik, hogy az évi átlagtermés nagyobb, mint az országos átlag. Ennek ellenére ez a jó minőségű föld nincs hatékonyan kihasználva. A falu a szántóterület 84%-án kalászosokat és kukoricát, 6%-án zöldségféléket, 6,5%-án ipari növényeket termeszt, gyümölcsöt alig. Pedig a kalászosok hozzák a legkevesebb termést és hasznot. A búza hektáronként 30 millió lejt hoz, a kukorica 35 milliót, a zöldség viszont 1,4 milliárdot, a gyümölcs pedig 400 milliót.

Természetesen a zöldség és gyümölcs nagyobb befektetést és több munkaerőt igényel, és az értékesítési gondok sem hanyagolhatók el, de az említett adatok kecsegtetők, s felvetik a kérdést, mit érdemes termesztetni. Itt mondom el, hogy liguriai (Észak-Olaszország) tanulmányutamon találkoztam egy 25 éves asszonnyal, aki levendulát termesztett, s bár földjének minősége meg sem közelíti a majlátit, egy hektáron a tiszta haszna 10 ezer euró volt.

Szóval vétek nem élni a kínálkozó lehetőségekkel. Több megoldást látok.

A legegyszerűbb tőkeerős befektetést keresni, de ez kemény dió.

Kicsit bonyolultabb, de a legjárhatóbb út a szövetkezés. Ennek alapja egy fejlesztési stratégia, amelyet a kezdeményező csoport kell kidolgozzon, s olyan tagokat kell találni, akik nem egy év alatt akarnak meggazdagodni. Ezek a tagok közép- és hosszú távon gondolkodó emberek legyenek, ne féljenek a kemény munkától, és akkor Morahalma után itt, Majláthfalván is lehet virágzó szövetkezetet teremteni, közmegelegedésre. Ennek elengedhetetlen követelménye egy alaposan felkészült vezető megtalálása, aki nem tag, de jól megfizetik.

Említést érdemel még az egyéni kezdeményezés is, mely senkitől sem függ, de a nehézségeket is egyénileg kell hogy viselje.

A gazdasági fellendítéshez az alaptermékeket nem szabad eladni, hanem bizonyos fokig fel kell dolgozni. Majláthfalva valamikor a dohánytermesztéssel vált híressé, s bár ez a termék árt az egészségnek, sajnos, még mindig óriási keresletnek örvend, tehát megfelelő technológiával még sok majlátinak lehetne jövedelmező.

A fűszerpaprika termesztése, szárítása, őrlése és csomagolása is figyelmet érdemel, hiszen e termék híre már más megyékbe, sőt az országhatáron túlra is eljutott. Ehhez is hiányzik a megfelelő technológia. Említhető még a cukorrépa, a len, a kamilla, levendula stb., csak meg kell keresni az igénylőt, a piacot, megfelelő szerződést kell kötni, s máris megy minden szinte magától. Természetesen itt már csak szervezeten, szövetkezetek formájában lehet labdába rúgni.

Gyümölcsösök telepítésével is érdemes foglalkozni még akkor is, ha csak az aradi piacokat nézzük. A gyümölcsöket értékesíteni lehet mint primőröket, valamint kompót vagy lekvár formájában, s attól sem kell félni, hogy a termelő nyakán marad, ha nem tudja primőrként értékesíteni. A különféle gyümölcsöket szállodáknak, vendéglőknek stb. lehetne felajánlani, s máris több munkahely keletkezik a betakarításnál, a feldolgozásnál, a csomagolásnál.

Hatékonyabban lehetne kihasználni a falu egyik büszkeségét, a 16 hektáros tavat. A horgászás mellett a vízi sportot kedvelők számára is elérhetővé lehet tenni.

Ha az emberek lassan meggazdagodnak, gazdagabb lesz a falu is. Európai színvonalú infrastruktúrát lehet kiépíteni (vezetékes víz, földgáz, csatornázás stb.), sőt a bekötőutakat is aszfaltozni lehet a földeken.

Ha van megfelelő infrastruktúra, az idősebb emberek számára új jövedelemforrás a faluturizmus, amely már nagy teret hódított Nyugat-Európában. Még vonzóbbá lehet tenni a faluturizmust egy tájház megépítésével, ahol bemutatnák a régi kihalt mesterségek kellékeit. A faluturizmus része lehet a környék történelmi, földrajzi, kulturális nevezetességeinek a megtekintése is.

Ha megteremtették a gazdasági alapot, akkor lehet áldozni az egészségügyre, a vallásra, a kultúrára, iskolára, sportra és szórakozásra.

A felnövő generációk egészségesebbek, okosabbak, képzetebbek lesznek, és városi színvonalon élhetnek falun is. Ezen feltételek megteremtése szükséges ahhoz, hogy ne vándoroljanak el ebből az elszigetelt, de sajátos varázssal rendelkező faluból. Újfont gyermekricsajtól lesz hangosabb a falu, civilizáltabb környezetben tanulnak, játszanak, szórakoznak, sportolnak, és a továbbtanultak közül mind többen fognak visszatérni szülőfalujukba.

Dr. Tűsz Ferenc



IJK

Irodalmi Jelen Könyvek